

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1932

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1933

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: Annuaire statistique des salaires de la Suède. - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: Year book of wage statistics in Sweden.

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1932. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1932

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1933

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1932.

Pour la table des matières voir page	4
Pour le résumé français voir page	5

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk och skogsbruk m. m. samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1932 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1931. En nyhet för året är, att för olika näringsgrenar uträknats arbetsförtjänster jämväl per vecka, bl. a. i syfte att underlätta jämförelser med utländska lönestatistiska undersökningar, i vilka veckolönen plägar vara den jämte timlönen mest använda enheten. Vidare har försök gjorts att klarlägga det inbördes förhållandet mellan faktiska löneinkomster och avtalsenliga löner.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruket och inom industrien år 1932 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden (årg. 1933, sid. 73 o. f. samt 384 o. f.).

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av tf. förste aktuarierna O. Andelius och A. Tvenngström, av vilka den förre utarbetat avdelning I och den senare avdelning II av föreliggande berättelse.

Stockholm i november 1933.

NILS BERGSTEN.

BERTIL NYSTRÖM.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	5
I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	9
b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1932	10
c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter	12
1. Tjänstefolk	18
2. Statare	20
3. Daglönare	23
B. Skogsarbetare	27
C. Vägarbetare	31
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	35
B. Arbetstid och arbetslön	
a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1932	
1. Förvaltningspersonal	40
2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	46
b. Lönentvecklingen inom olika näringsgrenar	
1. Förvaltningspersonal	52
2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	54
c. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri	86
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	103
Bil. 2. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	105

TABLE DES MATIÈRES

	Page
<i>Résumé en français</i>	5
I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	9
b. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1932	10
c. Taux de salaires et salaires effectifs dans les diverses localités	12
1. Domestiques	18
2. Ouvriers agricoles à salaire mixte	20
3. Journaliers	23
B. Ouvriers forestiers	27
C. Ouvriers des travaux de voirie	31
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	35
B. Heures de travail et salaires	
a. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1932	
1. Employés	40
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, du commerce, des services de transport, des services publics, etc.	46
b. Evolution des salaires dans les diverses industries, etc.	
1. Employés	52
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, des services de commerce et de communications, des services publics, etc.	54
c. Les salaires suivant les différents groupes de cherté de vie, dans diverses localités, ainsi que dans les industries d'exportation et dans les industries pour le marché indigène	86
Annexes:	
Ann. 1. Formulaire de renseignements pour la statistique des ouvriers agricoles	103
Ann. 2. Formulaire de renseignements pour la statistique des salaires industriels	105

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.

En ce qui concerne les ouvriers agricoles, les renseignements réunis dans l'exposé ci-dessous indiquent que le niveau des salaires, au cours de 1932 et par comparaison avec l'année précédente, n'a subi que des modifications légères.

Pour les ouvriers agricoles ordinaires, les salaires ont baissé en moyenne de 2 à 6 %, tandis que pour les ouvriers forestiers, cet abaissement atteint environ 6 % (v. page 29).

L'enquête s'appuie entre autres sur 385 questionnaires réunis par les sociétés d'économie rurale par l'intermédiaire de leurs représentants dans les circonscriptions judiciaires ou territoires équivalents. Ces questionnaires étaient, dans leurs grandes lignes, identiques à ceux qui avaient été précédemment utilisés.

Les données recueillies sur les salaires par la présente enquête concernent la main-d'œuvre la moins qualifiée et la moins payée pour laquelle les salaires sont généralement fixés d'après les coutumes locales, et non les spécialistes professionnels, qui sont rétribués suivant leurs capacités personnelles. La première de ces deux catégories de main-d'œuvre comprend cependant la grande majorité des ouvriers agricoles et se rencontre dans le pays entier.

Les principaux résultats des calculs effectués à ce sujet figurent aux tabl. 1 et 2, pages 11, 16—17. Au cours de l'année 1932 les salaires des ouvriers agricoles en Suède étaient en moyenne de 57 % environ (55 % pour les hommes et 74 % pour les femmes) supérieurs au niveau de 1913 (v. le diagramme page 12). En l'absence de données sur le coût de la vie à la campagne, on ne peut évaluer le salaire réel.

En ce qui concerne la main-d'œuvre occupée surtout par les petits propriétaires, c.-à-d. les domestiques célibataires, la rémunération du travail consiste en gages annuels en espèces, augmentés de la nourriture et du logement. L'importance de ces diverses formes de rémunération varie beaucoup suivant les régions; pour l'ensemble du pays, les gages annuels d'un valet de ferme s'élèvent en moyenne à 525 cour.; la nourriture étant évaluée à 478 cour. par an (131 cour. par jour) le salaire atteint au total 1 003 cour. par an. Pour une servante, les moyennes correspondantes sont de 405 cour., de 412 cour. (113 cour. par jour) et de 817 cour. Pour les valets de ferme, généralement mariés, qui, sous le nom de «statare» (ouvriers agricoles à salaire mixte), travaillent dans les grandes propriétés des régions agricoles proprement dites, et qui, en plus de leurs gages annuels sont rétribués en nature («stat»), sous forme de lait, de blé, de pommes de terre, etc. et disposent d'un logement pour eux et leur famille, le salaire annuel s'élève en moyenne, suivant les évaluations qui ont servi de base à cette enquête, à 1 213 cour. Leurs gages annuels sont de 617 cour. Le logement se compose ordinairement, dans le sud de la Suède, de deux pièces et cuisine, mais ne comprend généralement, dans le reste du pays, qu'une pièce et une cuisine. Toutefois, ces données ne concernent que les valets de charre ordinaires; les ouvriers à salaire mixte chargés du soin du bétail bénéficient en effet de gages en espèces plus élevés et parfois aussi d'allocations en nature plus importantes, en sorte qu'on évalue leur rémunération annuelle à 1 309 cour.

À côté de ces ouvriers à salaire mixte («statare»), il existe des journaliers à demeure qui ne sont pas ou presque pas payés en nature, et dont le salaire quotidien varie beaucoup suivant les différentes régions. Leur salaire journalier s'élève en moyenne à 3.93 cour. en été et à 3.12 cour. en hiver, mais il est diminué de respectivement 1.16 cour. et de 1.00 cour., lorsque l'ouvrier est nourri par le patron.

Outre ces journaliers, généralement engagés pour une année entière ou tout au moins pour plusieurs mois chez un même patron, il existe des ouvriers agricoles qui s'embauchent tantôt chez l'un, tantôt chez l'autre, suivant les besoins du moment. En été, le salaire par jour de ces journaliers occasionnels qui ne sont pas logés gratuitement, est en moyenne de 4.43 cour.; il est de 3.47 cour. en hiver, la nourriture restant à leurs frais. Lorsque ces ouvriers sont nourris par le patron, leur salaire moyen est de 3.15 cour. en été et de 2.97 cour. en hiver. Le montant du salaire par journée d'été pour les journaliers occasionnels hommes, non comprise la nourriture, suivant les différents départements, ressort du cartogramme de la page 26.

Parmi les ouvriers payés à la journée, il existe aussi un grand nombre de femmes, employées comme aides pour la culture des betteraves et des pommes de terre, pour la rentrée des foins et des blés, etc.; elles ont, en été, un salaire moyen de 2.80 cour. par jour (1.97 cour. environ en plus de la nourriture), lorsqu'elles sont considérées comme faisant partie du personnel fixe de la ferme. Lorsqu'il s'agit d'une aide occasionnelle, le salaire des femmes est, en été, un peu plus élevé: la moyenne pour l'ensemble du pays est de 3.08 cour. sans la nourriture, et de 2.20 cour. avec la nourriture. Pendant les mois d'hiver, le salaire de ces journalières diminue sensiblement, de même que pour les ouvriers hommes appartenant à la catégorie correspondante.

Dans les régions forestières les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1932/1933 à 8.21 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 4.40 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres.

Les travaux de voirie constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux publics, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné en moyenne pendant l'été de 1933, 0.77 cour. par heure. Cependant la rémunération des ouvriers fut sujette à des différences considérables selon les régions, le gain par heure le plus bas étant de 0.40 cour. et le gain le plus élevé de 1.58 cour.

Dans l'horticulture, les taux de salaires par heure fixés dans les contrats collectifs pour les ouvriers qualifiés occupés dans les jardins de rapport, vont de 0.70 cour. à 1.00 cour. selon les différentes régions du pays.

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

En ce qui concerne les employés et les ouvriers de l'industrie, des divers métiers manuels, du commerce etc., un léger abaissement des taux des salaires s'est effectué dans le courant de l'année 1932. La diminution des salaires a cependant été plus grande, à cause du chômage et à cause de la réduction des heures de travail, ainsi qu'il est établi par la présente statistique.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 8056 entreprises. Parmi ce nombre, 5010 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 748 sur les employés seuls et 2298 sur les ouvriers seuls. Les données primaires englobent en tout 438530 salariés, dont 93786 employés et 344744 ouvriers. Parmi ces derniers, 78.4 % appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 21.6 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que, sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés aux entreprises pendant l'exercice envisagé. En ce qui concerne, par contre, les ouvriers, le questionnaire prévoyait la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période envisagée.

Les employés visés par l'enquête ont été, comme l'année précédente, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux proprement dits et le per-

sonnel des magasins. Le revenu annuel moyen des salariés appartenant aux trois groupes précités s'élevait en 1932 à la somme de 3 668 cour., ce qui implique sur les chiffres de 1913 une augmentation de 79 %, tandis que le niveau des salaires par comparaison avec l'année 1931 avait subi une réduction de 2·5 %.

Comme précédemment, le traitement annuel moyen est le plus haut pour le personnel technique (5 297 cour.) et le plus bas pour le personnel des magasins (2 205 cour.), tandis que le traitement moyen du personnel de bureaux proprement dit tient à peu près le milieu entre les deux précédents (3 617 cour.). Les fluctuations du niveau des salaires pendant la période 1913—1932 varient notablement suivant les groupes. C'est ainsi que les salaires du groupe le moins payé sont ceux dont l'augmentation a été la plus forte (90 %), tandis que l'augmentation des salaires des deux premiers groupes a été de 75 %. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus marquée pour les femmes (103 %) que pour les hommes (85 %).

En ce qui concerne les ouvriers le gain moyen par heure pendant l'année 1932 fut de 1·27 cour. pour les hommes, de 0·74 cour. pour les femmes. Pour l'année 1931 les moyennes correspondantes avaient été de 1·29 pour les hommes et de 0·75 cour. pour les femmes. Bien que les gains moyens par heure n'aient subi qu'une réduction peu importante, atteignant 1 à 2 %, la rémunération moyenne des ouvriers pendant l'année entière fut diminuée de 5 %, ce fait étant dû à la réduction des heures de travail.

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate, par comparaison avec l'année 1913, que le revenu moyen a augmenté de 185 % par heure, de 137 % par jour et de 113 % par an. La cause des différences que l'on observe dans les fluctuations des salaires, suivant qu'on les considère par heure, par jour ou par an, tient en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée, par suite surtout de la loi de 8 heures, dans la durée du travail par jour, et aux restrictions apportées au travail en raison de la crise économique.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1932, le salaire à l'heure des hommes a augmenté de 182 %, le salaire journalier de 134 %, et le salaire annuel de 109 %, tandis que, pendant la même période, le salaire des femmes a augmenté respectivement de 208, 150 et 143 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut par conséquent un certain nombre de groupes où la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des travaux publics, des transports et du bâtiment etc., la hausse pour les hommes est notablement inférieure, soit par exemple en ce qui concerne les salaires par heure 160 %, tandis que la hausse correspondante pour les femmes reste en fait inchangée (208 %).

En ce qui concerne les fluctuations que nous venons de signaler dans le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, il convient cependant de faire observer que la proportion entre ouvriers hommes, ouvriers femmes et mineurs s'est quelque peu modifiée d'une année à l'autre. Si l'on part du nombre relatif d'ouvriers hommes, d'ouvriers femmes et de mineurs noté en 1932, et si l'on suppose que cette proportion s'est maintenue pendant toute la période envisagée, et que l'augmentation des salaires pour chaque catégorie est bien celle qu'indique la statistique, l'augmentation moyenne pour l'ensemble des trois groupes atteint, pour la période envisagée, 181 % par heure, 134 % par jour et 112 % par an. Les nombres indices exprimant, pour l'année 1932, l'élévation générale moyenne des salaires deviennent respectivement (en posant 1913 égal à 100) 281, 234 et 212. Les nombres indices correspondants pour certaines autres années de la période envisagée se retrouvent dans le tableau ci-dessous:

Nombres indices (1913 = 100)	1914 1918 1920 1924 1925 1926 1927 1928 1929 1930 1931 1932											
	Salaires nominaux:											
par heure	105	213	368	255	263	265	268	272	278	286	286	281
» jour	102	207	309	214	220	223	223	225	232	241	238	234
» an	100	200	294	211	216	220	224	220	231	233	224	212
Coût de la vie	102	225	269	174	176	172	171	171	169	164	159	156
Salaires réels:												
par heure	103	95	137	147	149	154	157	159	164	174	180	180
» jour	100	92	115	123	125	130	130	132	137	147	150	150
» an	98	89	109	121	123	128	131	129	137	142	141	136

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que sur les salaires en espèces et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre les nombres indices ci-dessus et les nombres indices du coût de la vie publiés par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent une possibilité d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis des salaires réels.

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918, l'augmentation des salaires, aussi bien quotidiens qu'horaires, était inférieure à l'augmentation du coût de la vie en sorte que les salaires réels correspondants de cette période étaient inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à-d. en 1920.

Après avoir de la sorte -- mais au cours d'années différentes -- dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant tout le reste de la période envisagée jusques et y compris l'année 1930 à l'exception de l'année 1922 seulement, qui ramena le salaire réel à peu près au niveau de 1920. Pour l'année 1932, on estime que les salaires réels sont, en ce qui concerne les salaires par heure de 80 %, concernant les salaires par jour de 50 % et les salaires par an de 36 % au-dessus du niveau de 1913. Si, comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires en espèces, on limite l'enquête à l'industrie proprement dite, on constate que l'augmentation des salaires réels est sensiblement inférieure, soit pour les salaires horaires 68 %, pour les salaires journaliers 41 % et pour les salaires annuelles 28 %.

Ce qu'il y a de nouveau dans ce compte rendu sur les salaires en Suède, c'est qu'un essai a été fait d'étudier de plus près les rapports qui existent entre d'une part les taux de salaires fixés dans les conventions collectives et d'autre part les gains effectifs. On peut constater que dans la plupart des professions le gain effectif est supérieur au salaire inscrit dans le contrat collectif d'un montant qui varie d'un cas à l'autre mais qui est souvent très important. La différence est dû en premier lieu à ce fait que les salaires convenus ne sont en réalité que des taux minima, disant très peu du niveau des gains effectifs qui dépendent i. a. de la fréquence du travail aux pièces et de la rémunération accordée pour ce travail. Pour l'ensemble des ouvriers compris dans la statistique des salaires et appartenant à l'industrie proprement dite, les gains effectifs excédèrent les salaires convenus avec 40 % en moyenne. L'enquête indique encore que le surplus des gains effectifs tend à augmenter dans les groupes de localités où les coûts de la vie sont plus élevés. Ces groupes comprennent en effet un nombre de grandes agglomérations où l'organisation du travail est plus développée. Le résultat de cette enquête semble confirmer que pour la Suède il est très difficile de baser une statistique relative aux salaires sur les taux fixés dans les contrats collectifs.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Föreliggande undersökning har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1931. Enligt kungl. kungörelsen den 4 september 1929 angående insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken (sv. förf.-saml. 1929, nr 281) ha hushållningssällskapen att till nämnda statistik införskaffa dels årligen uppgifter angående arbetslöshet och arbetslön inom jordbruket, dels ock vart femte år uppgift om arbetstiden inom detsamma. Medan dylika uppgifter alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911 och t. o. m. år 1928 insamlats från kommunalstämmoordförandena i rikets landskommuner, skulle dessa uppgifter enligt nämnda kungörelse fr. o. m. år 1929 inom varje hushållningssällskap insamlas av sällskapets högre underavdelning eller, där sådan ej vore inrättad, av häradsombud, som jämlikt gällande reglemente av hushållningssällskapet utsetts för anskaffande av årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. Uppgifterna borde insändas till hushållningssällskapet före den 15 november, varefter hushållningssällskapet hade att efter granskning och erforderlig komplettering före den 15 december insända dem till socialstyrelsen. Det skulle tillkomma socialstyrelsen att fastställa formulär för ifrågavarande uppgifter samt meddela anvisningar för deras ifyllande. Det i enlighet med nämnda kungl. kungörelse utarbetade frågeformuläret för insamlande av uppgifter för tjänsteåret 1932/1933 (se sid. 103—104) överensstämde i huvudsak med det föregående år använda.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1932 till samtliga hushållningssällskap med anhållan, att de ville ombesörja, att från var och en av sällskapens högre underavdelningar resp. häradsombud för tjänsteåret 1932/1933 avgäves möjligast noggranna och fullständiga uppgifter rörande inom resp. områden sysselsatta lantarbetares löneförhållanden m. m., varvid uppgifterna för årsanställda arbetare m. fl. borde avse arbetsvillkoren sådana dessa reglerats vid flyttningstiden i slutet av oktober månad. Från hushållningssällskapen inkommo 385 dylika primäruppgifter.

På grundval av de intill början av januari 1933 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1932, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (ärg. 1933, sid. 73).¹

b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1932.

I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande redovisningsområden vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivarens kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Dessa uppgifter borde i fråga om årsanställda arbetare avse tjänsteåret 1932/1933, medan de för daglönare skulle gälla sommaren 1932 resp. vintern 1932/1933. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmännast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, såsom befallningsmän, rättare, fördrängar, kuskar, stalldrängar, smeder, slöjdare, trädgårdsmästare o. d., vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden och därför endast kunna utrönas på grundval av individualuppgifter och icke enbart med ledning av summariska genomsnittsuppgifter.

För belysande av löneutvecklingen under den senaste tjuugoårsperioden meddelas i tab. 1 genomsnittliga lönesiffror beträffande vissa viktigare arbetarkategorier för åren 1913—1932 samt på grundval härav uträknade indextal, varvid avlöningen år 1913 satts = 100. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren genom särskilda indextal för åren 1927—1932 med år 1926 som basår. Vid beräkningen av de i tabellen redovisade medellönerna för samtliga där upptagna manliga och kvinnliga arbetare ha de särskilda löneserierna underkastats vägning med hänsyn till de olika arbetarkategoriernas numeriska betydelse m. m.² De på grundval av dessa genomsnittslöner uträknade indextalen, utvisande förändringen av männens och kvinnornas löner i förhållande till 1913 års lönenivå, ha åskådliggjorts genom diagrammet å sid. 12.

Av tabellen och diagrammet framgår, att lantarbetarlönerna under perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920 nåddes vid om-

¹ Behandlingen av formulärets frågor rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad har här liksom i närmast föregående berättelse uteslutits, då en redogörelse härför meddelats i nämnda uppsats i Sociala Meddelanden. — I fråga om arbetstidsförhållandena inom jordbruket hänvisas till de utförliga uppgifterna i Lönestatistik årsbok 1929, sid. 10 o. f.

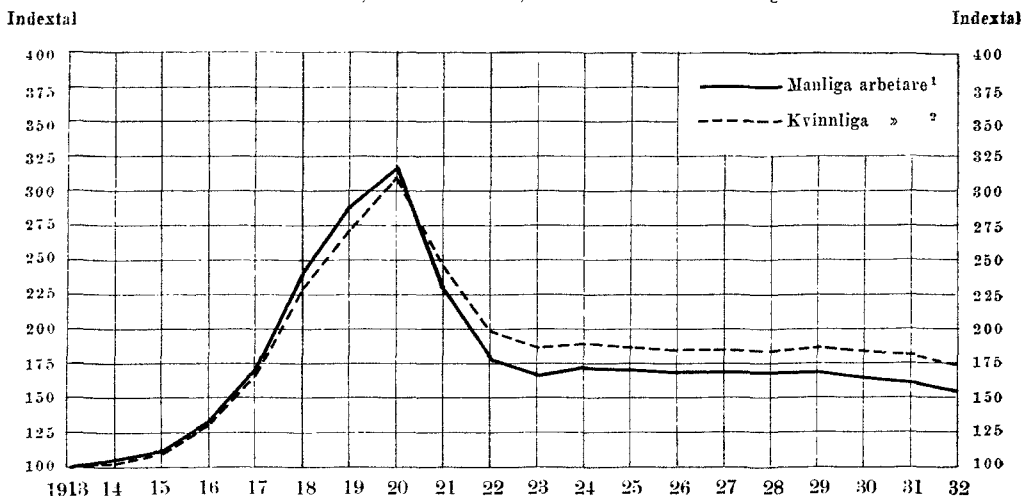
² Härvid ha de i tabellen representerade arbetargrupperna uppskattats till ett antal av 180 000 män (50 000 tjänare, 40 000 statavlönade körkarlar samt 50 000 daglönare i egen och 40 000 i arbetsgivarens kost) och 40 000 kvinnor (20 000 tjänare samt 10 000 daglönare i egen och 10 000 i arbetsgivarens kost). Vidare har antalet arbetsdagar för daglönarna antagits utgöra 300, varav 200 med sommar- och 100 med vinterdaglön.

Tab. 1. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1932.

År	Manliga lantarbetare									Kvinnliga lantarb.								
	tjänare		statavlönade körkarlar		tillfälliga		daglönare		beräk- nad total- avlön- ning pr år för samtll. arb.	tjänare		tillfälliga		daglönare		beräk- nad total- avlön- ning pr år för samtll. arb.		
	kon- tant års- lön	årslön samt kost och logi	kon- tant årslön	årslön och natu- raför- månar	i egen kost	mar- dag- lön	vin- dag- lön	som- mar- dag- lön		vin- ter- dag- lön	kon- tant års- lön	årslön samt kost och logi	som- mar- dag- lön	vin- ter- dag- lön	som- mar- dag- lön		vin- ter- dag- lön	
a) Absoluta tal, k. r.																		
1913	326	683	329	720	2·97	2·19	2·05	1·43	698	197	485	1·77	1·34	1·21	0·89	447		
1914	332	702	334	811	3·02	2·24	2·10	1·46	731	202	501	1·81	1·38	1·24	0·92	461		
1915	343	755	346	888	3·13	2·34	2·18	1·55	776	212	547	1·87	1·43	1·29	0·98	492		
1916	398	906	390	987	3·77	3·02	2·63	1·96	925	241	655	2·23	1·75	1·52	1·18	588		
1917	489	1 146	457	1 256	5·00	4·00	3·43	2·63	1 197	286	818	2·95	2·29	1·93	1·46	747		
1918	689	1 629	646	1 764	7·14	5·62	4·75	3·63	1 689	376	1 131	4·00	3·07	2·67	2·02	1 026		
1919	884	1 903	826	2 088	8·58	6·72	5·76	4·33	2 008	502	1 320	4·82	3·71	3·22	2·43	1 216		
1920	1 075	2 105	1 047	2 352	9·37	7·20	6·41	4·71	2 218	661	1 495	5·62	4·30	3·72	2·78	1 392		
1921	784	1 551	807	1 649	6·74	5·06	4·75	3·34	1 598	541	1 174	4·41	3·33	3·05	2·19	1 098		
1922	609	1 246	651	1 325	5·04	3·89	3·48	2·51	1 239	450	975	3·46	2·66	2·39	1·77	891		
1923	566	1 155	615	1 275	4·74	3·67	3·28	2·40	1 169	423	913	3·23	2·51	2·27	1·69	837		
1924	570	1 164	624	1 371	4·79	3·72	3·34	2·48	1 201	430	933	3·27	2·54	2·28	1·71	850		
1925	566	1 139	627	1 318	4·74	3·70	3·32	2·47	1 178	426	909	3·24	2·53	2·27	1·70	836		
1926	560	1 126	626	1 328	4·72	3·68	3·32	2·49	1 175	422	898	3·24	2·53	2·28	1·72	831		
1927	560	1 121	624	1 334	4·71	3·70	3·31	2·48	1 175	423	893	3·23	2·55	2·30	1·74	830		
1928	560	1 119	627	1 329	4·71	3·70	3·32	2·48	1 173	424	891	3·24	2·56	2·31	1·75	831		
1929	566	1 123	631	1 308	4·73	3·71	3·33	2·50	1 172	428	893	3·27	2·56	2·33	1·77	835		
1930	567	1 093	633	1 260	4·69	3·69	3·36	2·53	1 152	434	880	3·21	2·56	2·31	1·79	825		
1931	556	1 060	629	1 247	4·57	3·57	3·26	2·46	1 124	425	860	3·15	2·51	2·26	1·78	808		
1932	525	1 003	617	1 213	4·43	3·47	3·15	2·37	1 083	405	817	3·08	2·44	2·20	1·74	777		
b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100																		
1914	102	103	102	113	102	102	102	102	105	103	103	102	103	102	103	103		
1915	105	111	105	123	105	107	106	108	111	108	113	106	107	107	110	110		
1916	122	133	119	137	127	138	128	137	133	122	135	126	131	126	133	132		
1917	150	168	139	174	168	183	167	184	171	145	169	167	171	160	164	167		
1918	211	239	196	245	240	257	232	254	242	191	233	226	229	221	227	230		
1919	271	279	251	290	289	307	281	303	288	255	272	272	277	266	273	272		
1920	330	308	318	327	315	329	313	329	318	336	308	318	321	307	313	311		
1921	240	227	245	229	227	231	232	234	229	275	242	249	249	252	246	246		
1922	187	182	198	184	170	178	170	176	178	228	201	195	199	198	199	199		
1923	174	169	187	177	160	168	160	168	167	215	188	182	187	188	190	187		
1924	175	170	190	190	161	170	163	173	172	218	192	185	190	188	192	190		
1925	174	167	191	183	160	169	162	173	169	216	187	183	189	188	191	187		
1926	172	165	190	184	159	168	162	174	168	214	185	183	189	188	193	186		
1927	172	164	190	185	159	169	161	173	168	215	184	182	190	190	196	186		
1928	172	164	191	185	159	169	162	173	168	215	184	183	191	191	197	186		
1929	174	164	192	182	159	169	162	175	168	217	184	185	191	193	199	187		
1930	174	160	192	175	158	168	164	177	165	220	181	181	191	191	201	185		
1931	171	155	191	173	154	163	159	172	161	216	177	178	187	187	200	181		
1932	161	147	188	168	149	158	154	166	155	206	168	174	182	182	196	174		
c) Indextal, om avlöningen år 1926 sättes = 100																		
1927	100	100	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	101	100		
1928	100	99	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	102	100		
1929	101	100	101	98	100	101	100	100	100	100	101	99	101	101	103	100		
1930	101	97	101	95	99	100	101	102	98	103	98	99	101	101	104	99		
1931	99	94	100	94	97	97	98	99	96	101	96	97	99	99	103	97		
1932	94	89	99	91	94	94	95	95	92	96	91	95	96	96	101	94		

Diagram I. Löneutvecklingen för lantarbetare under åren
1913—1932.

Evolution en Suède, de 1913 à 1932, des salaires des ouvriers agricoles.

kring 215 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en löne-reduktion av 40—50 % från nämnda topplöner.

Därefter skedde en stabilisering under åren 1924—1930, under vilken tid lönenivån förblev i huvudsak orubbad. Under intryck av de år 1931 allt mera framträdande verkningarna av den ekonomiska krisen inträdde där-efter en ganska allmän lönesänkning, som dock i genomsnitt ej överstigit 5—10 %. Fortfarande ligga dock jordbrukets arbetslöner 47—106 % över avlöningarna för motsvarande arbetargrupper år 1913. Uträknas ett vägt medeltal för samtliga grupper, förete arbetslönerna år 1932 i förhållande till 1913 års löneläge en höjning av 57 %.

Önskvärt skulle vara att vid sidan av dessa siffror för penninglörens utveckling även kunna lämna motsvarande för reallönen, utvisande fluktuationerna i den kvantitet varor och tjänster lantarbetarna vid olika tider kunnat erhålla för sin kontantlön. Tyvärr saknas dock den detaljerade kännedom om de nuvarande pris- och levnadskostnadsförhållandena på landsbygden, som erfordras för genomförandet av en dylik beräkning.

c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter.

Närmare upplysningar om löneförhållandena inom olika delar av landet lämnar efterföljande tab. 2, i vilken huvudresultaten av de lönestatis-tiska beräkningarna meddelas sasom läns-, landsdels- och riksmiddeltal. Vid beräkningen av riksmiddeltalen ävensom av medellönerna för olika landsdelar ha länssiffrorna vägts med antalet socknar.

¹ Ouvriers hommes. — ² Ouvriers femmes.

Lönesatser enligt kollektivavtal. Sedan år 1919 ha arbets- och löneförhållandena för det större jordbruket inom vissa landsdelar varit reglerade genom kollektivavtal, vilka f. n. torde direkt beröra inemot en femtedel av hela antalet lantarbetare vid det större jordbruket.¹

Såsom bekant gälla dylika avtal blott inom vissa landsdelar och beträffande en del, merendels större, lantegendomar. För att erhålla närmare uppgifter om avtalsområdets omfattning, upptogs på lantarbetarstatistikens frågeformulär för år 1932 en särskild fråga, huruvida kollektivavtal gällde eller avtalsenliga lönesatser tillämpades inom respektive uppgiftsområden. En bearbetning av dessa svar, delvis kompletterade med från andra håll erhållna uppgifter, lämnas i tablan här nedan. För att i någon mån motverka de missvisningar, som uppstå på grund av redovisningsområdenas mycket olikartade omfattning i olika delar av landet, ha vid sidan om de vanliga (ovägdade) procenttalen även meddelats sådana vägdade med antalet socknar inom de olika områdena.

Antal redovisningsområden (i %), där	Ovägdatal						Vägdatal					
	Östra Sve- rige ²	Små- land o. öarna ²	Södra Sve- rige ²	Väst- ra Sve- rige ²	Norra Sve- rige ²	Hela riket	Östra Sve- rige	Små- land o. öarna	Södra Sve- rige	Väst- ra Sve- rige	Norra Sve- rige	Hela riket
a) kollektivavtal gälla	85.7	15.6	82.6	42.9	5.6	38.0	85.0	19.5	91.3	32.3	6.9	48.4
b) kollektivavtal icke gälla formellt, men avtalsenliga lönesatser tillämpas mera allmänt för lantarbetare	9.5	8.9	8.7	6.1	3.7	6.5	9.7	6.7	4.4	8.0	5.6	7.2
c) avtalsenliga lönesatser ej tillämpas mera allmänt för lantarbetare	4.8	75.5	8.7	51.0	90.7	55.5	5.3	73.8	4.3	59.7	87.5	44.4

Ehuru redovisningsområdenas relativa fåtalighet och därmed följande stora omfattning försvårat ett exakt besvarande av de framställda frå-

¹ De lantarbetarna närliggande trädgårdsarbetarna ha i viss utsträckning (ca 800 arbetare anställda hos 200 arbetsgivare) fått sina löner avtalsenligt reglerade, i det att mellan Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet i februari 1932 träffades ett riksavtal, innehållande allmänna bestämmelser, kompletterat medelst lokala löneavtal. I riksavtalet indelas de egentliga handelsträdgårdsarbetarna i 6 grupper, varvid grupp 1 omfattar fullgoda trädgårdsarbetare, som uppnått 22 års ålder och ha minst 6 års praktik i trädgårdsyrket, samt grupperna 2—6 lärlingar med resp. 5, 4, 3, 2 och 1 års praktik. Här nedan lämnas en översikt av de i de olika lokalavtalen fastställda lönesatserna för den förstnämnda gruppen.

	Sthlms Timlön för yrkeslörd förorter, Djurs- trädgårds- arbetare Haga o. Hässelby	Tun- gel- sta	Rote- bro	Upp- sala	Nykö- ping	Jön- kö- ping	Mal- mö, Göte- borg	Vä- ners- borg	Alings- ås	Sköv- de	Öre- bro	Norrköping, Linköping, Hälsingborg, Halmstad, Varberg, Västerås
År 1932 ..	81 à 85	100	79	77	78	75	80	82	—	70	68	—
» 1933 ..	80 à 85	100	78	77	75	75	80	82	71	70	71	82
												(76) ³ 74

² Angående dessa landsdelars omfattning se tab. 2 (sid. 16). — ³ Norrköping

gorna, synes det emellertid framgå av svaren, att det egentligen är inom östra och södra Sverige, som kollektivavtalen spela en mera betydande roll för lönesättningen inom jordbruket.

De sedan år 1925 gällande lokala löneavtalen inom jordbruket utlöpte den 24 oktober 1932, utan att överenskommelse om nya avtal hade träffats. En av Kungl. Maj:t tillsatt förlikningskommission hade emellertid framlagt ett löneförslag, innebärande reduceringar med 6—7 % på förut utgående löner. Sedan detta förlikningsförslag förkastats av arbetarparten, anbefalldes Svenska lantarbetsgivarnas centralförening sina medlemmar att tills vidare tillämpa däri angivna löner. Inga närmare upplysningar föreligga dock om, i vad mån de organiserade arbetsgivarna ställde sig denna mening till efterrättelse och i vad mån de bibehöll förutvarande löner, eventuellt vidtogo ytterligare lönesänkningar. Ännu vanskligare är att bedöma, vilken lönepolitik denna tid följdes av den stora massan oorganiserade lantarbetsgivare.

Vid årsskiftet 1932/1933 kommo emellertid nya förhandlingar till stånd, varvid överenskommelse uppnåddes. De nya avtalslönerna skulle vad årslönerna beträffar utgå retroaktivt från den 24 oktober 1932 men i övrigt gälla fr. o. m. den 1 januari 1933. Dessa avtalslöner innebära i förhållande till de förutvarande kontanta årslönerna en sänkning för tjänare i husbondens kost med 75 kr. (13% %), men för statavlönade körkarlar och kreatursskötare med 9 resp. 10 kr. (14 resp. 14 %). Timplönerna hade reducerats med 2 öre (4% %) för manliga dagsverkare utan några naturaförmåner och med 2 öre (4% %) för daglönare med förmån av bostad, vedbrand och potatisland. Den för kvinnliga arbetare fastställda timplönen, 28 öre, innebar inom ett par län en sänkning med 2 öre, men inom de övriga ingen förändring. Då dessa mellan lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer ingångna överenskommelser i stor utsträckning varit normerande för lönesättningen, särskilt i östra och södra Sverige, ha de i dessa avtal intagna lönesatserna införts i tab. 2. Härvid har inom län, där det ej finnes lokala löneavtal, omfattande ett större antal gårdar över hela området, utan huvudsakligen avtal för enstaka lant- eller bruksegendomar, avtalslönen beräknats på grundval av dessa specialavtal, vilket angivits genom att medeltalssiffran satts med medievalstil. Avtalens timplöner ha omräknats till daglöner på grundval av riksavtalets bestämmelser om arbetstiden under resp. maj—september och december—februari.

Faktiska arbetslöner. Såsom framgår av tab. 2 har en ganska utpräglad lönesänkning ägt rum under år 1932. Denna nedåtgående tendens har dock ingalunda varit så enhetlig, som de framräknade länsmedeltalen synas angiva. Detta belyses närmare av efterföljande översikt, vari anges det antal uppgifter, enligt vilka lönerna för olika arbetargrupper blivit sänkta sedan föregående år:

Landsdelar: ¹	Östra Sverige		Småland o. öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Hela riket		
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
<i>Manliga arbetare.</i>													
Tjänare i arbetsgiv.:s kost ...	36	60.0	23	53.5	13	59.1	45	49.5	54	54.0	171	54.1	
Statare	{ Körkarlar	32	58.2	13	39.4	9	40.9	35	47.9	—	—	89	48.6
	{ Kreatursskötare...	31	55.4	12	36.4	11	50.0	28	37.8	—	—	82	44.3
Tillfälliga daglönare													
i egen kost	{ sommar	18	34.6	16	50.0	1	4.8	30	41.7	36	52.9	101	41.2
	{ vinter...	18	39.1	10	33.3	9	52.9	27	38.0	29	46.8	93	41.2
i arbetsgiv.:s kost	{ sommar	9	29.0	13	41.9	4	30.8	24	37.5	35	47.9	85	40.1
	{ vinter...	8	26.7	9	28.1	2	16.7	19	30.2	26	39.4	64	31.5
<i>Kvinnliga arbetare.</i>													
Tjänare i arbetsgiv.:s kost ...	37	61.7	20	46.5	12	54.5	40	44.9	36	33.0	145	44.9	
Tillfälliga daglönare													
i egen kost	{ sommar	8	26.7	8	27.6	3	15.0	19	36.5	15	27.8	53	28.6
	{ vinter...	7	31.8	7	35.0	4	26.7	12	26.7	14	31.8	44	30.1
i arbetsgiv.:s kost	{ sommar	4	16.7	12	36.4	3	25.0	14	26.9	18	25.0	51	26.4
	{ vinter...	1	5.3	9	33.3	3	33.3	15	32.6	17	27.0	45	27.4

Härav framgår, att lönenedsättningar varit vanligare för män än för kvinnor och vanligare i östra och södra Sverige än i övriga delar av landet.

Överhuvud synes löneutvecklingen särskilt under senare delen av år 1932 varit skäligen oenhetlig, vilket försvårat löneobservationerna medelst det tämligen glesa och delvis olikformiga nät av uppgiftslämnare, varöver lantarbetarstatistiken numera förfogar. Det förefaller emellertid, som om man särskilt på de större gårdarna antingen företagit en viss allmän lönereducering eller också bibehållit lönerna i huvudsak oförändrade, men samtidigt inskränkt arbetskraften. Härvid uppges avskedandena ha i första hand gällt mindre kvalificerade arbetare, men stundom även sådana, som på grund av familjeförhållanden o. d. (barnrikedom, sjuklighet o. d.) ansetts mindre önskvärda. Dylik arbetskraft har ofta vid nyanställning måst sänka sina löneanspråk betydligt, vilket kan förklara de betydande lönereduceringar, som omförmåls av vissa uppgiftslämnare. Å de mindre gårdarna synes man i stor utsträckning ha utnyttjat den möjlighet till erhållande av billigare arbetskraft, som arbetsmarknadsläget erbjudit, speciellt i fråga om tjänare i husbondens kost.

En del jordbrukare, anslutna till vederbörande arbetsgivarorganisation, uppgivas ha företagit lönereduceringar i överensstämmelse med det ovan nämnda avtalsförslaget av den 14 oktober 1932. Emellertid torde, att döma av samstämmiga uppgifter från arbetsgivar- och arbetarhåll, inom områden, där kollektivavtal i större utsträckning äro normgivande för lönesättningen, endast provisoriska löneuppgörelser ha träffats vid det

¹ Angående dessa landsdelars omfattning se tab. 2 (sid. 16).

Tab. 2. Lantarbetarnas löne-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16														
																Manliga tjänare		Kvinnliga tjänare		Körkarlar med stat		Kreaturskötare med stat		Fasta manliga					
																kon- tant	upp- given	kon- tant	upp- given	kon- tant	upp- given	kon- tant	upp- given	kon- tant	upp- given	i egen kost			
																										löne- inkomst	löne- inkomst	löne- inkomst	löne- inkomst
års- lön	kon- tant	tal- tal-	kon- tant	tal- tal-	kon- tant	tal- tal-	kon- tant	tal- tal-	kon- tant	tal- tal-	kon- tant	tal- tal-	dagl. enl. koll.	upp- dag- lön.	dagl. enl. koll.	upp- dag- lön.													
enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	enl. koll. avt.	kr.	kr.	kr.	kr.													
1	Stockholms	510	528	1 061	448	901	630	621	1 262	700	709	1 352	3 80	3 95	3 04	3 04													
2	Uppsala	510	513	992	432	851	630	625	1 263	700	711	1 352	3 80	3 89	3 04	3 17													
3	Södermanlands	500	500	981	398	819	620	621	1 215	690	698	1 294	3 80	3 88	3 04	2 93													
4	Östergötlands	500	522	990	405	810	620	614	1 234	690	733	1 353	3 80	3 90	3 04	3 15													
5	Jönköpings	—	539	1 026	451	848	—	624	1 169	—	734	1 282	—	3 69	—	2 98													
6	Kronobergs	—	505	983	376	796	—	615	1 121	—	698	1 204	—	3 60	—	2 81													
7	Kalmar	—	506	996	403	804	—	612	1 178	—	699	1 272	—	3 77	—	3 03													
8	norra hush.-sällsk. södra »	500	488	930	403	752	—	588	1 083	—	719	1 214	—	3 75	—	3 00													
9	Gotlands	—	492	915	375	755	—	581	1 079	—	665	1 171	—	3 50	—	2 85													
10	Blekinge	—	589	1 100	418	843	—	633	1 378	—	737	1 515	—	4 00	—	3 06													
11	Kristianstads	500	533	1 000	438	829	620	616	1 244	690	684	1 312	3 80	4 25	3 04	3 48													
12	Malmöhus	500	548	1 028	416	834	620	612	1 312	690	672	1 372	3 80	4 14	3 04	3 18													
13	Hallands	500	513	977	374	776	620	610	1 206	690	662	1 258	3 80	3 75	3 04	2 77													
14	Göteborgs och Bohus	—	481	912	381	778	—	634	1 174	—	719	1 263	—	3 60	—	2 80													
15	Älvsborgs	—	509	980	415	825	—	612	1 205	—	709	1 297	—	3 68	—	2 93													
16	norra hush.-sällsk. södra »	500	509	975	406	794	620	619	1 250	690	751	1 382	3 80	3 61	3 04	2 89													
17	Skaraborgs	500	497	983	411	846	620	592	1 115	690	701	1 225	3 80	3 53	3 04	2 65													
18	Värmlands	510	533	1 025	388	787	630	694	1 319	700	901	1 526	4 10	3 90	3 28	3 21													
19	Örebro	500	502	999	426	874	620	643	1 253	690	767	1 379	3 80	3 93	3 04	3 04													
20	Västmanlands	510	498	963	433	849	630	622	1 247	700	730	1 355	3 80	3 74	3 04	2 79													
21	Kopparbergs	—	636	1 117	389	789	—	—	—	—	—	—	4 50	4 50	3 60	4 05													
22	Gävleborgs	—	587	1 064	342	748	—	—	—	—	—	—	4 30	4 54	3 24	4 04													
23	Västernorrlands	—	579	1 067	333	732	—	—	—	—	—	—	—	5 50	—	4 24													
24	Jämtlands	—	606	1 089	366	778	—	—	—	—	—	—	—	4 50	—	4 17													
25	Västerbottens	—	538	1 035	309	708	—	—	—	—	—	—	—	4 80	—	3 92													
26	Norrbottens	—	549	1 027	306	677	—	—	—	—	—	—	—	5 50	—	4 10													
27	Hela riket år 1932	503	525	1 003	405	817	624	617	1 213	694	711	1 309	3 80	3 93	3 12	3 12													
28	Därav i:																												
29	Östra Sverige ¹	506	515	1 001	422	844	626	620	1 244	696	717	1 342	3 80	3 88	3 04	3 04													
30	Småland och öarna ²	502	513	984	406	805	621	609	1 140	691	702	1 238	3 80	3 65	3 04	2 93													
31	Södra Sverige ³	500	546	1 024	424	833	620	615	1 294	690	682	1 364	3 80	4 17	3 04	3 27													
32	Västra Sverige ⁴	501	505	980	403	820	621	619	1 189	692	728	1 297	3 80	3 67	3 04	2 85													
33	Norra Sverige ⁵	—	589	1 073	347	748	—	—	—	—	—	—	—	4 80	4 86	3 84	4 11												
34	Hela riket år 1931	578	556	1 060	425	860	633	629	1 247	704	727	1 347	4 10	4 15	3 28	3 28													
35	» » 1930	579	567	1 093	434	880	634	633	1 260	706	731	1 360	4 10	4 19	3 28	3 34													
36	» » 1913	—	326	683	197	485	—	329	720	—	375	773	—	2 54	—	1 92													

¹ Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län. — ² Jönköpings, Krono- och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län. — ³ Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands.

förmåner i Sverige år 1932.

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
daglönare		Fasta kvinnliga daglönare				Tillfälliga manliga daglönare (utan fri bostad)				Tillfälliga kvinnliga daglönare (utan fri bostad)								
i arbetsgivarens kost		i egen kost		i arbetsgivarens kost		i egen kost		i arbetsgivarens kost		i egen kost		i arbetsgivarens kost						
sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter	sommar	vinter			
uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.		
2.83	2.09	2.91	2.27	2.08	1.64	4.40	4.46	3.52	3.40	3.17	2.25	2.80	3.11	2.24	2.42	2.25	1.85	1.
2.83	2.13	2.83	2.16	1.88	1.50	4.40	4.46	3.52	3.56	3.24	2.18	2.80	3.00	2.24	2.42	2.25	1.62	2.
2.67	1.96	2.67	1.92	2.00	1.57	4.40	4.31	3.52	3.30	3.06	2.27	2.80	2.82	2.24	2.31	2.17	1.74	3.
2.70	2.09	2.94	2.35	1.95	1.51	4.40	4.37	3.52	3.51	3.10	2.48	2.80	3.10	2.24	2.45	2.21	1.90	4.
2.44	1.88	2.69	2.25	1.63	1.31	—	4.28	—	3.38	3.06	2.34	—	3.00	—	2.54	2.03	1.66	5.
2.50	2.00	2.55	1.90	1.83	1.40	—	4.00	—	3.25	3.00	2.19	—	2.81	—	2.23	1.95	1.49	6.
2.75	2.13	2.45	1.94	1.62	1.33	—	4.33	—	3.47	2.99	2.32	—	2.78	—	2.21	1.99	1.61	7.
2.50	2.13	2.38	1.88	1.50	1.25	—	4.25	—	3.50	2.85	2.31	—	2.56	—	2.13	1.81	1.50	8.
3.00	2.13	2.50	2.00	1.85	1.50	4.40	4.40	3.52	3.44	3.10	2.32	2.80	3.00	2.24	2.25	2.12	1.66	9.
2.75	2.13	2.56	2.00	2.00	1.42	—	4.23	—	3.18	2.93	2.18	—	2.73	—	2.18	1.92	1.48	10.
2.75	2.17	2.69	2.17	1.92	1.50	—	4.15	—	3.37	3.00	2.38	—	2.83	—	2.31	2.13	1.63	11.
3.13	2.50	2.75	2.25	2.25	1.75	4.40	4.45	3.52	3.59	3.30	2.53	2.80	3.08	2.24	2.35	2.28	1.90	12.
2.93	2.20	2.89	2.23	2.04	1.62	4.40	4.50	3.52	3.43	3.16	2.26	2.80	2.95	2.24	2.33	2.21	1.72	13.
2.75	1.98	2.63	2.04	1.83	1.48	4.40	3.67	3.52	3.00	2.33	2.00	2.80	2.68	2.24	2.25	2.00	1.63	14.
2.38	1.94	3.00	2.00	1.67	1.23	—	4.08	—	3.37	2.84	2.20	—	3.16	—	2.47	2.00	1.64	15.
2.63	1.97	2.88	2.26	2.05	1.62	—	4.33	—	3.35	3.03	2.30	—	3.29	—	2.68	2.33	1.73	16.
2.51	1.95	2.90	2.20	2.08	1.70	4.40	4.41	3.52	3.36	3.01	2.32	2.80	3.21	2.24	2.68	2.35	1.71	17.
2.83	2.00	2.83	2.33	2.00	1.50	—	4.25	—	3.34	3.07	2.29	—	3.26	—	2.67	2.29	1.75	18.
2.58	1.88	2.64	2.04	2.04	1.58	4.40	4.21	3.52	2.93	3.13	2.14	2.80	3.22	2.24	2.33	2.23	1.76	19.
2.75	2.16	3.10	2.42	2.04	1.63	4.60	4.56	3.68	3.69	3.13	2.52	3.00	3.21	2.40	2.60	2.25	1.78	20.
2.67	2.19	2.85	2.27	2.02	1.71	4.40	4.38	3.52	3.34	3.19	2.42	2.80	3.10	2.24	2.42	2.37	1.88	21.
2.58	1.92	2.58	1.88	2.08	1.63	4.40	4.45	3.52	3.37	3.21	2.30	2.80	3.20	2.24	2.53	2.46	1.85	22.
3.02	2.44	3.06	2.70	2.13	1.69	5.00	5.20	4.00	4.67	3.76	3.13	3.00	3.42	2.40	3.02	2.52	2.03	23.
3.13	2.71	2.90	2.35	1.91	1.54	5.40	5.39	4.32	4.67	3.91	3.08	—	3.27	—	2.81	2.36	2.04	24.
3.50	2.50	3.20	2.25	2.25	1.75	—	5.46	—	4.11	3.60	2.61	—	3.29	—	2.50	2.30	1.81	25.
2.92	2.33	3.00	2.75	2.00	1.75	—	5.10	—	4.30	3.54	2.71	—	3.45	—	2.90	2.17	1.90	26.
3.32	2.57	2.72	1.99	1.75	1.38	—	5.45	—	4.38	3.94	3.05	—	3.26	—	2.58	2.12	1.66	27.
3.91	2.77	2.92	2.28	2.03	1.63	—	5.94	—	4.63	4.44	3.28	—	3.40	—	2.77	2.41	1.90	28.
2.77	2.12	2.80	2.18	1.97	1.55	4.40	4.43	3.52	3.47	3.15	2.37	2.80	3.08	2.24	2.44	2.20	1.74	29.
2.73	2.05	2.82	2.16	1.99	1.56	4.40	4.41	3.52	3.44	3.15	2.37	2.80	3.05	2.24	2.42	2.24	1.78	30.
2.60	2.02	2.57	2.04	1.75	1.36	4.40	4.22	3.52	3.33	3.00	2.27	2.80	2.84	2.24	2.31	1.98	1.57	31.
2.98	2.30	2.82	2.23	2.10	1.65	4.40	4.45	3.52	3.48	3.19	2.36	2.80	2.98	2.24	2.34	2.23	1.77	32.
2.62	1.98	2.81	2.15	1.98	1.56	4.40	4.22	3.52	3.21	2.99	2.24	2.80	3.16	2.24	2.47	2.22	1.74	33.
3.24	2.52	3.00	2.43	2.04	1.65	5.40	5.37	4.32	4.43	3.78	2.91	3.00	3.35	2.40	2.77	2.31	1.90	34.
2.90	2.19	2.88	2.27	2.05	1.60	4.60	4.57	3.68	3.57	3.26	2.16	2.90	3.15	2.32	2.51	2.26	1.78	35.
2.97	2.22	2.96	2.32	2.07	1.59	4.60	4.69	3.68	3.69	3.36	2.53	2.90	3.21	2.32	2.56	2.31	1.79	36.
1.74	1.21	1.61	1.21	1.07	0.79	—	2.97	—	2.19	2.05	1.43	—	1.77	—	1.34	1.21	0.89	37.

berga, Kalmar och Gotlands län. — ³ Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. — ⁴ Hallands, Göteborgs Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

nya tjänstearets ingång i avvaktan på nytt kollektivavtal, och i och med den på nyåret träffade överenskommelsen om nya kollektivavtal kommo därför inom dessa avtalsområden vissa lönejusteringar att äga rum. Dessa berörde dock huvudsakligast storjordbruket och dettas viktigaste arbetskraft, statarna, vilkas kontantlöner vid de slutgiltiga uppgörelserna för tjänsteåret 1932/1933 sannolikt kommo att i genomsnitt ligga något högre än vad som framgår av tab. 2. I fråga om tjänarna skulle man snarast ha att vänta en motsatt utveckling, men härvidlag bör ihågkommas, att denna för det mindre och medelstora jordbruket typiska arbetargrupp blott i mindre grad beröres av de kollektiva avtalsbestämmelserna, varför de av uppgiftslämnarna redovisade årslönerna kunna antagas i stort sett gälla för hela det nya tjänsteåret. Vad slutligen angår daglönerna torde dessas lönesatser endast i jämförelsevis mindre utsträckning normeras genom kollektivavtal.

Jämför man i tab. 2 de genom kollektivavtal fastställda lönesänkningarna med de för de särskilda hushållningssällskapsområdena redovisade lönereduceringarna, finner man, att avtalets lönesatser för tjänare sänkts avsevärt mera men för statare och daglönare däremot något mindre än de uppgivna faktiska lönerna.

Härvidlag har det, såsom förut antytts, varit av betydelse, i vilken utsträckning löneförhållandena inom de särskilda områdena och för de olika lantarbetargrupperna blivit reglerade genom kollektivavtal. Detta belyses närmare genom efterföljande sammanställning över sänkningen sedan föregående år av medellönerna för landet i dess helhet vägda efter antalet socknar:

Redovisningsområden, där kollektivavtal	Manliga tjänare	Kvinnliga tjänare	Körkarlar	Kreatursköttare	Genomsnittlig lönesänkning 1931—1932, i %, för							
					Tillfälliga manl. daglönare				Tillfälliga kvinnl. daglönare			
					i egen kost		i arbetsgivarers kost		i egen kost		i arbetsgivarers kost	
					sommar	vinster	sommar	vinster	sommar	vinster	sommar	vinster
gälla	—5.6	—4.4	—1.8	—1.8	—3.8	—3.2	—4.0	—5.4	—2.3	—3.6	—1.7	—3.3
icke gälla ...	—5.6	—4.6	—1.9	—2.7	—3.7	—2.2	—3.4	—2.4	—2.8	—1.2	—4.4	—0.6

Medan de under år 1931 företagna lönesänkningarna i stort sett voro något starkare inom sådana redovisningsområden, där kollektivavtal icke gälla, än inom de övriga områdena, synes på grund av särskilda i det föregående berörda omständigheter förhållandet närmast ha varit det motsatta år 1932.

1. Tjänstefolk.

Manliga tjänare. Frågeformulärens uppgifter om kontant årslön för manlig tjänare inom olika län och landsdelar samt för riket i dess helhet återgivas i form av medeltal i tab. 2, kol. 3. Riksmedeltalet

utgör 525 kr. Kontantlönerna för manliga tjänare äro mycket växlande i olika bygder. Låga genomsnittslöner förekomma i vissa trakter av östra och västra Sverige, medan höga löner äro utmärkande för de norra och södra landsändarna.

Den andra huvuddelen av tjänarnas avlöning utgöres av fri kost och logi. Värdet av denna löneförmån, vilket å formulären beräknats med ledning av inackorderingspris e. d. för personer i jämförlig ställning, utgjorde i medeltal för hela riket 1.31 kr. per dag och växlade i de särskilda länen mellan lägst 1.16 och högst 1.46 kr. per dag.

Genom multiplicering av de nyssnämnda å formulären uppgivna värdena för kost och logi med dagarnas antal under ett år erhållas motsvarande värden per år. Dessa ingå i den i tab. 2, kol. 4 redovisade totalavlöningen per år, vilken i medeltal för riket i dess helhet beräknats till 1 003 kr.

Utöver årsavlöningen i form av kontant lön och fritt vivre utgå ännu i vissa landsdelar, särskilt i Norrland, till tjänstefolket naturapersedlar, vanligen kläder eller material till sådana.

Kvinnliga tjänare. Den kontanta årslönen för kvinnlig tjänare framgår av tab. 2, kol. 5. Riksmedeltalet utgör 405 kr.

Den kontanta genomsnittslönen för kvinnlig tjänare utgjorde år 1932 77 % av motsvarande medelsiffra för manlig tjänare mot 61 % år 1920. Differensen har sålunda under mellantiden minskats icke oväsentligt, och på vissa orter lära kvinnliga jordbrukstjänare numera t. o. m. nått upp till samma årslöner som manliga. Skillnaden mellan de manliga och de kvinnliga lönerna växlade emellertid betydligt i olika landsdelar. Störst var skillnaden (i medeltal 247—229 kr.) i de sex nordligaste länen, där kvinnornas löner endast utgjorde 57—61 % av männens, medan den minsta differensen (resp. 80, 81, 76 och 65 kr.) förekom i Stockholms, Uppsala, Örebro och Västmanlands län, där motsvarande procenttal utgjorde resp. 85, 84, 85 och 87.

Värdet av fri kost och bostad för kvinnlig tjänare uppskattas något lägre än samma förmåner för manlig. Riksmedeltalet för de kvinnliga tjänarna var 1.13 kr. per dag eller 18 öre lägre än för de manliga. Genomsnittliga årsvärdet av dessa förmåner ingår i den i tab. 2, kol. 6 redovisade totalavlöningen, vilken utgjorde 817 kr. per år i medeltal för hela riket.

Liksom beträffande manlig tjänare utgår även till kvinnlig lönen i vissa trakter av Norrland till någon del i form av kläder och andra naturapersedlar.

2. Statare.

Medan det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste arbetskraft utgöres av ogifta tjänare i arbetsgivarens kost, äro däremot för storbruket typiska de merendels gifta arbetare, vilka i stället för kost erhålla s. k. stat av för det egna hushållet erforderliga livsförnödenheter.

I undersökningen ha medtagits dels körkarlar (och med dem jämställda jordbruksarbetare), vilka utgöra den statavlönade personalens talrikaste men lägst kvalificerade och lägst avlönade grupp, dels kreatursskötare, vilka på grund av sin längre arbetstid och sitt mera ansvarsfulla arbete pläga erhålla något högre lön. Å frågeformuläret begärdes uppgifter om den gängse kontanta årslönen för var och en av dessa bägge arbetarkategorier, vidare om statens sammansättning och penningvärde samt slutligen om statarfamiljens bostad.

Statare: kontant årslön. Den i rikets olika län gängse kontanta årslönen redovisas i medeltal i tab. 2, kol. 8 och 11. För körkarlar uppgår lönen i genomsnitt för hela riket till 617 kr. Kreatursskötarnas kontantlön ligger i allmänhet något högre och utgör i genomsnitt för samtliga härad m. m., varifrån löneuppgifter inkommit, 711 kr. Skillnaden mellan körkarlarnas och kreatursskötarnas kontanta årslöner synes vara störst i västra Sverige, där kreatursskötarnas genomsnittliga kontantlön med 18 % överstiger körkarlarnas, och lägst i södra Sverige, där differensen är 11 %. — Utöver den fasta lönen tillkomma för kreatursskötarna stundom premier eller provisioner a ladugårdens produkter till icke oväsentliga belopp.

Statare: naturaförmåner. Statens sammansättning har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna.

I de nya för tjänstestären 1932/1933 ingångna kollektivavtalen företogs ingen ändring beträffande de till statare utgående naturaförmånerna. En översikt över de enligt de lokala avtalen i hel stat ingående varukvantiteterna lämnas nedan:

	Uppland o. Östergöt- land	Söderman- land o. Väst- manland	Kalmar län	Skåne	Halland	Älvsborgs län	Skaraborgs o. Örebro län
Mjök. oskum. l	1 280	1 280	1 280	1 460	1 280	1 280	1 280
Råg	600	600	900	700	720	600	600
Vete	300	300	200	100	180	300	300
Korn	200	100	—	600	—	200 ¹	—
Värsäd	—	—	—	—	—	—	450
Bland-säd	200	300	250 ¹	—	450 ¹	200 ¹	—
Ärter	50	50	—	—	—	50	—

¹ Ev. korn eller havre.

Tab. 3. Medelkvantiteter och medelpris för vissa statvaror samt medelvärden av andra naturaförmåner.

Län och hushållningssällskapsområden	Medelkvantiteter av					Medelpris för					Medelvärde per familj och år av	
	oskummad mjölk, ¹	vete,	råg,	korn, havre o. bland-säd,	potatis,	oskummad mjölk, per 100 l	vete, kr. per 100 kg	råg, kr. per 100 kg	korn, havre o. bland-säd, kr. per 100 kg	potatis, kr. per 100 kg	bränsle,	bostad (inkl. trädgård),
	l	kg	kg	kg	kg ²	l	kg	kg	kg	kr.	kr.	
Stockholms	1 321	300	600	394	1 487	12	16	15	10	5	73	150
Uppsala.....	1 296	300	600	400	1 421	13	17	15	10	5	77	146
Södermanlands	1 298	300	600	396	1 442	11	17	15	9	5	63	132
Östergötlands	1 337	303	613	403	1 606	10	17	15	11	5	78	130
Jönköpings	1 240	231	575	364	1 005	10	16	14	11	5	74	127
Kronobergs	1 278	140	680	380	746	11	16	15	11	3	64	114
Kalmar	1 170	180	760	299	1 167	11	17	15	11	5	65	129
norra hush.-sällsk.	1 200	200	650	325	1 218	9	16	15	10	5	50	109
södra » »	1 149	167	833	282	1 132	13	17	15	11	5	81	143
Gotlands	1 196	350	477	362	1 107	8	16	13	10	4	79	109
Blekinge	1 119	267	867	300	1 804	15	18	15	11	3	100	198
Kristianstads	1 305	100	700	500	1 971	11	17	16	12	3	91	144
Malmöhus	1 359	108	662	631	1 765	10	17	15	12	4	100	170
Hallands	1 225	116	872	252	1 807	9	16	15	11	3	95	147
Göteborgs o. Bohus	1 136	220	436	236	906	12	17	15	10	5	81	144
Älvsborgs	1 234	206	506	397	1 157	9	16	14	10	4	68	153
norra hush.-sällsk.	1 311	233	550	394	1 089	9	16	14	9	5	70	154
södra » »	1 147	175	456	400	1 258	9	17	14	10	4	66	153
Skaraborgs	1 335	243	579	411	1 353	8	17	14	9	4	70	113
Värmlands	1 324	306	556	394	1 199	13	16	14	10	6	78	121
Örebro	1 373	300	564	339	1 517	11	17	15	10	4	72	149
Västmanlands	1 385	314	571	429	1 523	11	16	15	9	4	66	136
Hela riket år 1932	1 235	224	612	408	1 370	11	17	15	10	5	76	139
» » » 1931	•	220	611	•	1 230	12	17	15	•	6	78	138
» » » 1930	•	220	609	•	•	13	17	15	•	•	84	141
» » » 1913	•	86	639	•	•	10	15	13	•	•	43	64

Den oskummade mjölken, som i Skåne skall utlämnas med 4 l per dag och i övriga landsdelar med 3 l per dag under 6 vintermånader och 4 l per dag under 6 sommarmånader, kan efter överenskommelse vid det personliga avtalets ingående utbylas mot skummad, varvid 1 l oskummad mjölk i Skåne utbytes mot 2 och i övriga landsdelar mot 3 l skummad mjölk. I Kalmar län kan arbetsgivare i stället för 1 280 l oskummad mjölk per år efter eget val utlämna 1 095 l oskummad och 730 l skummad mjölk.

I naturaförmånerna ingå dessutom potatisland, bränsle och fri bostad. Potatislandet skall i Uppland och Östergötland utgöra 15 ar (inom Östergötland arbetsgivaren dock obetaget att träffa överenskommelse med sina arbetare om mindre areal med eller utan tillägg av viss kvantitet potatis), i Skåne, Halland och Älvsborgs län 1 200 sträckfamnar (där ej annan överenskommelse träffas), i Kalmar län 1 200 sträckmeter och 6 hl potatis, medan i Södermanland och Västman-

¹ I fråga om redovisningen av medelkvantiteten av oskummad mjölk har i föreliggande redogörelse den ändringen vidtagits, att i denna även inräknats de å vissa statlistor upptagna kvantiteterna skummjölk efter omräkning till oskummad mjölk, varvid såsom reduktionstal använts relationen mellan de redovisade å-priserna på oskummad och skummad mjölk.

² Skörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte jämte i mått eller vikt lämnad potatis, där sådant förekommer.

land samt i Skaraborgs och Örebro län potatisland och trädgårdsland tillsammans skola utgöra 15 ar. Bränsle skall utgå till husbehov. Enligt Östergötlands- och Skaraborgsavtalen kan särskild överenskommelse träffas angående bränslets mängd, om någondera parten så önskar; i Skaraborgs län kan veden, där ortsförhållandena sådant pakalla, utbytas mot brännstov eller stenkol. I vissa lokalavtal finnes bränslekvantiteten särskilt angiven, nämligen i Kalmar län till 15 kbm osorterad kastved eller däremot svarande kvantiteter annat bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved, i Skåne till 24 hl stenkol (eller 80 hl stov), 4 kbm björk- eller bokved och 1 lass risbränsle (eller 2 meter barrved) samt i Halland till 60 hl stov, 5 kbm kastved och 2 lass risbränsle eller annat bränsle av därmed jämförlig myckenhet, i Södermanland, Västmanland och Örebro län till 18 kbm osorterad kastved eller i bränslevärde motsvarande kvantitet annat förekommande bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved. Slutligen finnes i lokalavtalen för Uppland, Östergötland, Skåne, Halland och Älvsborgs län angivet, att det till bostaden hörande trädgårdslandet skall utgöra c:a 3 ar; i Kalmar län skall stataren erhålla trädgårdsland, där sådant finnes eller utan arbetsgivarens oskäligen betungande kan åstadkommas.

Enligt de erhållna uppgifterna synes statens sammansättning i verkligheten vara rätt skiftande i olika delar av landet. I allmänhet synes dock på en egendom samma stat gälla för såväl körkarlar som kreatursskötare; endast omkring 5 % av de insända frågeformulären innehöllo anteckning om, att sistnämnda staktarkategori erhållit annan — vanligen något högre — stat än körkarlarna.

I vilken utsträckning olika varuslag ingå i statlistorna (för körkarlar) belyses av omstående tab. 3.

Oskummad mjölk ingår i alla statlistor, men utbytes ej sällan till någon del mot skummad.¹ Av brödsäd ingår råg i så gott som alla och vete i flertalet stater. Även fodersäd (havre och korn) förekommer ofta. Potatis lämnas vanligen ej »i måttet» utan i form av rätt att skörda viss areal av arbetsgivarens potatisland. I föreliggande berättelse ha i tab. 3 införts de å formulären redovisade medelkvantiteterna av potatis, som kommit stataren till godo antingen i form av nettoskörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte eller i form av viss mängd av gårdens potatisskörd. I regel erhåller stataren även bränsle »till husbehov». — Ännu för ett årtionde sedan förekommo sill och salt ganska ofta i statlistorna men nu endast i undantagsfall. I vissa landsdelar, särskilt i Småland och Västergötland, förekomma på en del håll kvarlevor av äldre tiders mera vidsträckt naturaavlöning, såsom smör, kött, fläsk, klädespersedlar (skodon) m. m. Emellertid har under de senare åren en tendens gjort sig gällande att förenkla staten genom att begränsa de däri ingående varuslagen till mjölk och spannmål.

Vad slutligen statarbostaden beträffar, ha uppgifter endast begärts om det å orten vanliga rumsantalet. De inkomna svaren synas giva vid handen, att inom större delen av landet statarfamiljen innehar 1 rum och kök. Inom $\frac{1}{4}$ av de redovisningsområden, där statare förekomma, företrädesvis belägna i Sydsverige, utgöres dock den normala statarlägenheten av 2 rum och kök.

På grundval av de värdeuppskattningar av de i statlistorna ingående posterna, som uppgiftslämnarna med få undantag avgivit och vilka skulle avse å orten rådande saluppris i parti (icke gårdens bokpris), ha utförts vissa i tab. 3 framlagda beräkningar rörande dels medelpriset per enhet å de viktigaste statvarorna (inkl. potatis), dels medelvärdet per familj av bränsle och bostad. I de fall, då omräkning av de lämnade kvantitetsuppgifterna måst företagas från rymdmätt till vikt eller omvänt, ha i regel använts de uppgifter om sädeslagens vikt per hl i de olika länen, som meddelas i statistiska centralbyråns årligen utgivna årsväxtberättelser.

¹ Se not 1 å föregående sida.

Där prisuppgifter eller värderingar saknas, ha approximationer företagits med ledning av motsvarande uppgifter från samma trakt eller annat tillgängligt prisstatistiskt material.

Hyresuppskattningens tillförlitlighet torde mången gång kunna sättas i fråga. I vissa jordbrukstrakter torde bostäder av liknande slag knappast finnas till uthyrning, varför hyresvärderna ofta bliva fingerade, och ganska allmänt torde vid värderingen de för taxeringsändamål uppgjorda uppskattningarna kommit till användning.

Tab. 3 utvisar, att från hösten 1931 till hösten 1932 mjölkpriset sjunkit (med i medeltal 1 öre per l eller med 8 %) men att i övrigt inga nämnvärda prisförändringar ägt rum i fråga om de redovisade förnödenheterna.

Naturaförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 2 redovisade totalavlönningen, utgjorde i genomsnitt för undersökningsområdet i dess helhet för körkarlar 596 kr. och för kreatursskötare 598 kr. Framhållas må, att i naturaförmånerna ej inräknats vissa mera sällan förekommande eller till sitt värde svårberäknliga förmåner, såsom fri läkarbehandling och sjukhusvård, fria försäkringsavgifter, fria skjutsar vid vissa tillfällen (kvarnskjutsar o. d.) eller den någon gång förekommande förmånen, att arbetsgivaren helt eller delvis betalar arbetarens skatter.

Statare: samtliga löneförmåner. Körkarlarnas totalavlönning per år (tab. 2, kol. 9) utgjorde i medeltal för samtliga de landsdelar, där statare förekomma, 1213 kr. Detta innebär en minskning från föregående år med 34 kr., i det att den kontanta årslönen minskats med 12 kr. och naturaförmånernas penningvärde med 22 kr.

Kreatursskötarnas totalavlönning (tab. 2, kol. 12) uppgick för riket i dess helhet till i genomsnitt 1309 kr.

3. Daglönare.

Under beteckningen daglönare eller dagsverkare plägar man sammanföra de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlönning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning. Medan daglönare utan naturaförmåner i anställningssätt och avlöningsform nära överensstämmer med industriarbetarna, representera daglönare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform mellan å ena sidan de nyssnämnda, helt kontantavlönade arbetarna, å den andra tjänar-, statar- och torparklasserna.¹ Det finnes sålunda daglönare, vilka i likhet med tjänarna ha fri kost och bostad, ävensom sådana vilka åtnjuta endera av dessa förmåner.

Daglönen bestämmes i hög grad av dagsverkarens arbetsförmåga och är därför i regel olika för män och kvinnor samt för äldre och yngre arbe-

¹ Jfr den i de lantarbetarstatistiska årsböckerna för 1922 och 1923 publicerade specialundersökningen rörande löne- och arbetsförhållandena för olika lantarbetargrupper inom det större jordbruket.

tare. Vidare växlar dagspenningen allt efter arbetstidens längd och arbetsbehovets skiftningar under olika årstider. I frågeformuläret har uppgift begärts beträffande sommar- och vinterdaglöner för fullt arbetsföra manliga och kvinnliga dagsverkare såväl »i egen kost» som »i arbetsgivarens kost». Å formuläret ha arbetarna vidare efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga arbetare. Beträffande de senare har dessutom skillnad gjorts mellan tillfälliga arbetare med fri bostad och sådana utan fri bostad.

Fasta daglönare. Uppfattningen om vilka daglönare, som skola anses för fasta, synes vara ganska växlande i olika landsdelar.

I allmänhet torde såsom fasta betraktas de arbetare, vilka tagit anställning för ett år eller åtminstone för ett sommarhalvår, men särskilt i Skåne, Bergslagen och Norrland lära hit räknas även daglönare, vilkas arbetsavtal endast omfattar en tid av 1—4 månader. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruksegendomarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete ofta träffas med husmän eller egnahemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till stutare, torpare, småbrukare m. fl.

Löneuppgifter rörande de fasta daglönarna meddelas i tab. 2, kol. 13—22.

För *manliga* arbetare i egen kost uppgick sommardaglönen till 3⁹³/₁₀₀ kr. och vinterdaglönen till 3¹²/₁₀₀ kr. i genomsnitt för riket i dess helhet; skillnaden utgör alltså 0⁸¹/₁₀₀ kr. För daglönare i arbetsgivarens kost utgjorde dagspenningen i medeltal för riket 2⁷⁷/₁₀₀ kr. på sommaren och 2¹²/₁₀₀ kr. på vintern, alltså en differens på 0⁶⁵/₁₀₀ kr. Skillnaden mellan riksmedeltalen för lönen i egen och i arbetsgivarens kost utgjorde på sommaren 1¹⁶/₁₀₀ kr. och på vintern 1⁰⁰/₁₀₀ kr., vilka belopp alltså skulle motsvara kostens ungefärliga penningvärde.

De fasta *kvinnliga* daglönarna synas i regel utgöras av hustrur, döttrar och andra kvinnliga anhöriga till gårdens manliga arbetspersonal, med vilka muntligen avtalats om mera stadigvarande arbetshjälp. Uträknas genomsnittet av samtliga löneuppgifter för kvinnliga daglönare i egen kost, blir riksmedeltalet för sommardaglönen 2⁸⁰/₁₀₀ kr. och för vinterdaglönen 2¹⁸/₁₀₀ kr. eller resp. 71 och 70 % av motsvarande dagsverkspris för manliga arbetare.

Betraktas därefter löneförhållandena för kvinnliga daglönare, som åtnjuta fri kost, befinnes i medeltal för hela riket sommardaglönen utgöra 1⁹⁷/₁₀₀ och vinterdaglönen 1⁵⁵/₁₀₀ kr. Jämföras dessa tal med motsvarande siffror för daglön i egen kost, befinnes kostens uppskattade värde i medeltal utgöra 0⁸³/₁₀₀ kr. sommartid samt 0⁶³/₁₀₀ kr. vintertid.

Tillfälliga daglönare. Det torde vara ett för det nutida rationaliserade jordbruket karakteristiskt förhållande, att antalet fasta arbetare alltmer inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga,

vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden m. m. tillgodoses genom lejd arbetskraft.

Mellan dessa tillfälliga daglönare och de fasta daglönarna råder egentligen endast en gradskillnad, i det att, som ovan påpekats, såsom fast även kan betecknas daglönare, som allenast förbinder sig till en eller några få sommarmånaders arbete. Framhållas må också, att i allmänhet beträffande kvinnliga arbetare, vilka ofta på grund av husliga sysslor o. dyl. icke torde kunna prestera ett fullt regelmässigt utearbete, samt i vissa trakter, såsom i norra Sverige, jämväl i fråga om manliga arbetare, de olika daglönargrupperna synas vara skäligen svagt avgränsade mot varandra.

I det hösten 1932 utsända frågeformuläret hade beträffande de tillfälliga daglönarna uppgifter begärts om kontantlönen dels med och dels utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare med fri bostad. Rörande denna till synes relativt sällan förekommande arbetargrupp har endast ett fåtal löneuppgifter erhållits från varje län. De ha därför ej medtagits i tab. 2, utan redovisas landsdelsvis i tablån nedan.

Landsdelar	Tillfälliga daglönare med fri bostad							
	m a n l i g a				k v i n n l i g a			
	i egen kost		i arbetsgivares kost		i egen kost		i arbetsgivares kost	
	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.
Östra Sverige	4:03	3:14	2:91	2:13	2:34	2:15	2:02	1:65
Småland och öarna	3:53	3:09	2:64	2:06	2:81	2:27	1:81	1:42
Södra Sverige	4:28	3:38	3:04	2:27	2:87	2:31	2:16	1:69
Västra Sverige ...	4:17	3:13	2:88	2:14	3:14	2:41	2:18	1:71
Norra Sverige	5:05	4:35	3:50	2:75	3:25	2:76	2:21	1:76
Hela riket	4:20	3:31	2:95	2:22	2:90	2:35	2:08	1:65

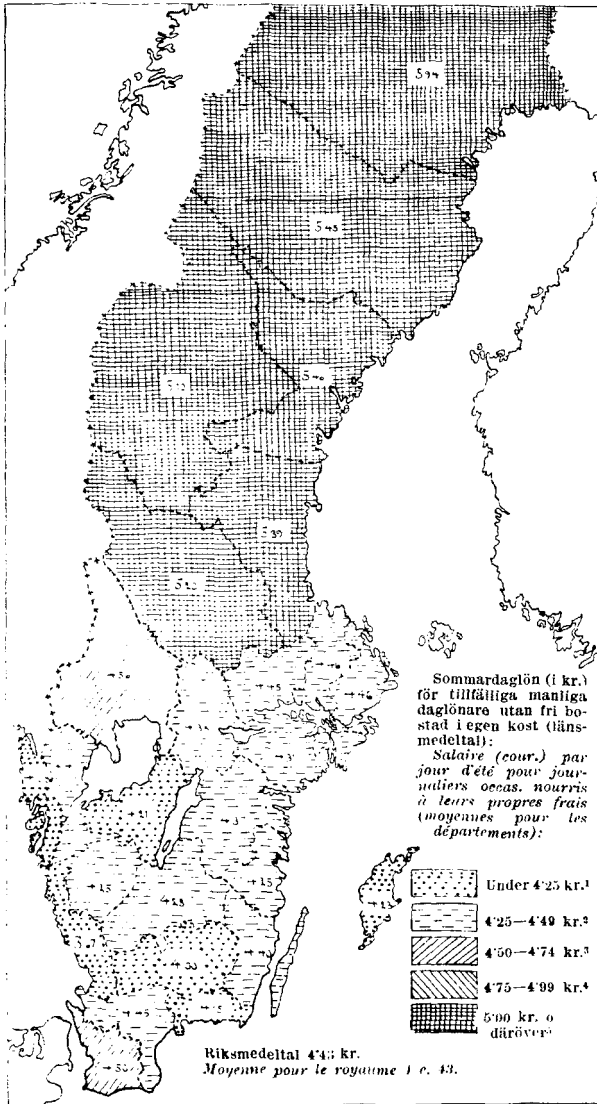
Vid en jämförelse mellan tablåns riksnedeltal och motsvarande siffror i tab. 2 finner man, att lönerna för tillfälliga daglönare med fri bostad i allmänhet ligga emellan lönebeloppen för fasta daglönare och för tillfälliga utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare utan fri bostad. Huvudparten av de tillfälliga daglönarna torde sakna förmånen av fri bostad. Dessa arbetare, för vilka länsvis redogöres i kol. 23—34 av tab. 2, erbjuda ett speciellt intresse därigenom, att deras avlöningar mera direkt röna inverkan av industriens konkurrens om arbetskraften och därför tendera att närma sig de löner, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna betala sin tillfälliga arbetshjälp. Den ur nämnda synpunkt mest betydelsefulla gruppen utgöres av de manliga arbetarna i egen kost. I genomsnitt för hela riket utgjorde daglönen för sådana 4:43 kr. om sommaren och 3:47 kr. om vintern. Medellönerna för tillfälliga arbetare lågo sommartiden 0:50 och vintertiden 0:35 kr. högre än lönesatserna för de arbetare, som kunde påräkna mera jämn sysselsättning under en större del av året.

Sommardaglönen för tillfällig arbetshjälp var högst i Norrbottens och

Arbetslön för tillfälliga manliga daglönare.

Salaires pour les journaliers occasionnels en 1932.

sommardaglönen 3.15 kr. och vinterdaglönen 2.37 kr. med motsvarande riksmedeltal för arbetare i egen kost, befinnes skillna-

¹ Au-dessous de 4 c. 25. — ² 4 c. 25—4 c. 49. — ³ 4 c. 50—4 c. 74. — ⁴ 4 c. 75—4 c. 99. — ⁵ 5 c. 00 et plus.

Västernorrlands län och lägst i Halland, såsom framgår dels av kartogrammet å denna sida, dels av tablån å nästa sida, i vilken länen ordnats i följd efter sommar-daglönens genomsnittliga höjd.

I tablån belyses även skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen inom olika län. Denna skillnad är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man, som tablån ävenledes utvisar, att sommartimlönen i vissa trakter är något högre, i andra lägre än vintertimlönen. Orsaken härtill är framför allt att söka i den olika efterfrågan på arbetskraft sommar och vinter.

För de tillfälliga manliga daglönarna i arbetsgivarens kost utgjorde i medeltal för hela riket

Jämföras dessa siffror

Genomsnittlig avlöning för tillfällig manlig daglönare i egen kost (utan fri bostad)

Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter		Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter	
	pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.		pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.
Norrbottnens ...	5·94	0·59	4·63	0·58	Kalmar				
Västernorrlands	5·46	0·55	4·11	0·51	södra hush.-sällsk.	4·40	0·44	3·44	0·43
Västerbottens ..	5·45	0·55	4·38	0·55	Älvsborgs	4·33	0·43	3·35	0·42
Gävleborgs ...	5·39	0·54	4·67	0·58	norra hush.-sällsk.	4·41	0·44	3·36	0·42
Kopparbergs...	5·20	0·52	4·67	0·58	södra hush.-sällsk.	4·25	0·43	3·34	0·42
Jämtlands	5·10	0·51	4·30	0·54	Södermanlands	4·31	0·43	3·30	0·41
Värmlands ...	4·56	0·46	3·69	0·46	Jönköpings ...	4·28	0·43	3·38	0·42
Malmöhus	4·50	0·45	3·43	0·43	Gotlands	4·23	0·42	3·18	0·40
Stockholms ...	4·46	0·45	3·40	0·43	Skaraborgs ...	4·21	0·42	2·93	0·37
Uppsala	4·46	0·45	3·56	0·45	Blekinge	4·15	0·42	3·37	0·42
Kristianstads .	4·45	0·45	3·59	0·45	Göteborgs o. Bohus	4·08	0·41	3·37	0·42
Västmanlands	4·45	0·45	3·37	0·42	Kronobergs ...	4·00	0·40	3·25	0·41
Örebro	4·38	0·41	3·34	0·42	Hallands	3·67	0·37	3·00	0·38
Östergötlands .	4·37	0·44	3·51	0·44	Hela riket	4·43	0·44	3·47	0·43
Kalmar	4·33	0·43	3·47	0·43					
norra hush.-sällsk.	4·25	0·43	3·50	0·44					

den utgöra resp. 1·28 och 1·10 kr., vilka belopp sålunda skulle motsvara kostens uppskattade värde sommar och vinter.

Vad kvinnliga daglönare beträffar torde sådana, vilka mera tillfälligt biträda med rotfruktsskötsel o. d., i stor utsträckning arbeta på ackord. Dock förekommer även daglönsarbete i viss utsträckning. Genomsnittliga daglönen i egen kost för riket i dess helhet utgör 3·08 kr. sommartid och 2·44 kr. vintertid, vilket motsvarar 70 % av motsvarande lönesatser för manlig arbetare mot resp. 60 % år 1920.

För arbeterskor, som åtnjuta fri kost, utgör för hela riket sommar-daglönen 2·20 kr. och vinterdaglönen 1·74 kr. Sammanställda med lönerna för helt kontantavlönad arbeterska giva 1932 års uppgifter som genomsnittliga värden på förmånen av fri kost resp. 0·88 och 0·70 kr. per dag.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbetat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen o. s. v. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över

skogsarbetarnas löneförhållanden. Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 133) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under första hälften av februari månad resp. år, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under vintersäsongen utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Da emellertid de vanskliga drivningsförhållandena under vintern 1932/1933 i vissa delar av landet syntes ha medfört särskilda svårigheter för en uppskattning av arbetsförtjänsterna under pågående arbete, införskaffades från jägmästarna i juni månad kompletterande löneuppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvidering. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i efterföljande tablå, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/1919, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt. Beträffande vintern 1932/1933 äro tablåns siffror grundade på de nyssnämnda, i juni avgivna löneuppgifterna, vilka i stort sett visade sig icke i nämnvärd mån avvika från de i februari lämnade uppgifterna.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden minst 150 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstädes under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom den av socialstyrelsen år 1916 utgivna specialundersökningen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». Med utgångspunkt från nämnda undersökning lämnas i tab. 4 en översikt av löneförhållandenas utveckling inom detta område under tiden 1913/1914—1932/1933.

Vintern 1918/1919, då krigskonjunkturen i förening med de i hög grad försvårade provianteringsförhållandena bragte arbetspriserna inom skogshanteringen till toppunkten, voro inom de egentliga skogsdistriktet huggarlönerna inemot fyra och körarlönerna över fyra gånger högre än före kristiden. Under vintern 1919/1920 medförde de förbättrade livsmedelsförhållandena en lönesänkning av omkring 20 %, men löneuppgörelserna under den därpå följande säsongen (1920/1921) inneburo åter någon stegring. Så kom vintern 1921/1922, då det allmänna priset fallet och den starka konkurrensen bland de arbetssökande om de nu väsentligt inskränkta skogsdrivningarna åstadkom en genomsnittlig löneminskning av inemot 60 % i förhållande till närmast föregående år.

Efter den starka lönesänkningen vintern 1921/1922 var, att döma av genomsnittstalen för hela riket, skogsbrukets lönenivå i stort sett tämligen oförändrad under de följande tio åren. Under loppet av år 1931 medförde emellertid den allt svårare depressionen inom skogshanteringen en mar-

Vintern	K ö r a r e (häst och karl)			H u g g a r e		
	Medelför- tjänst per dag, kr.	Indextal		Medelför- tjänst per dag, kr.	Indextal	
		1918/19 =100	1926/27 =100		1918/19 =100	1926/27 =100
1918/1919	29.00	100	288	11.68	100	221
1919/1920	23.73	82	235	9.99	86	189
1920/1921	23.44	81	233	10.67	91	202
1921/1922	10.17	35	101	5.00	43	95
1922/1923	10.41	36	103	5.22	45	99
1923/1924	10.80	37	107	5.47	47	104
1924/1925	10.13	35	100	5.27	45	100
1925/1926	10.39	36	103	5.37	46	102
1926/1927	10.08	35	100	5.28	45	100
1927/1928	10.12	35	100	5.28	45	100
1928/1929	9.96	34	99	5.16	44	98
1929/1930	10.28	35	102	5.51	47	104
1930/1931	9.78	34	97	5.19	44	98
1931/1932	8.72	30	87	4.66	40	88
1932/1933	8.21 ¹	28	81	4.40 ¹	38	83

kerad lönereduktion, som även, ehuru i minskad omfattning, fortsatte under år 1932, då lönenivån i genomsnitt låg c:a 6 % lägre än föregående säsong. Löneförändringarna växlade dock inom särskilda revir, ty medan från vissa rapporterats blott obetydliga förändringar, ha inom andra dagsförtjänsterna nedgått med ända till 20 % och däröver.

I förhållande till nivån före kriget ha de nuvarande skogsarbetarförtjänsterna ökat med omkring tre tiondelar för huggare och två femtedelar för körare. Såsom framgår av de medeltal för de olika överjägmästartistrikten i norra Sverige, som meddelas i tab. 4, synes dock löneutvecklingen i skilda trakter ha skett tämligen olikformigt, och i områdets sydligare delar (Bergslags och Stockholm—Gävle överjägmästartrikt) förefalla arbetsförtjänsterna för körare numera vara till och med lägre än vintern 1913/1914.

Då det ansetts önskvärt att erfaras, huru lönenivån för skogsarbetare ställer sig inom olika län, har en omräkning ur denna synpunkt av de föreliggande reviruppgifterna verkstälts i tab. 5. Jämföras länsmedeltalen för vintersäsongen 1932/1933 med motsvarande vinterdaglöner vid jordbruksarbete i egen kost (tab. 2 sid. 17), befinnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med närmare 1 kr. för riket i dess helhet, varmot för vissa län de båda lönesiffrorna ligga ganska nära varandra. I

¹ Enligt uppgifter angivna i juni. Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 8.18 och för huggare 4.39 kr. per dag, varför dagsförtjänsterna, sådana de framgått enligt slutlikvideringen, sålunda varit i genomsnitt 0.4 resp. 0.2 % högre. Förhållandena ha emellertid gestaltat sig ganska olika i olika revir. I fråga om körarnas dagsförtjänster ha i 75 % av reviren ingen förändring ansetts böra vidtagas på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 9 % och höjas i 16 % av reviren. Vad huggarna beträffar voro motsvarande procenttal resp. 70, 15 och 15.

Tab. 4. Skogsarbetarnas löneförhållanden i norra Sverige vintersäsongerna 1913/1914—1932/1933.

Överjägmästar- distrikt	Medelförtjänst (i kr.) per dag, vintern									
	1913/ 1914	1920/ 1921	1926/ 1927	1927/ 1928	1928/ 1929	1929/ 1930	1930/ 1931	1931/ 1932	1932/ 1933	
<i>Körare (häst och karl)</i>										
Bergslags	8.40	20.05	7.93	7.93	7.89	7.87	8.08	7.51	7.03	
Stockholm—Gävle	9.34	20.50	8.33	8.78	8.78	9.04	8.44	8.00	7.33	
Dalarnas		31.72	11.58	12.65	11.73	12.50	11.75	10.69	9.79	
Mellersta Norrlands	8.06	27.95	12.32	11.71	11.75	12.50	11.50	9.33	8.73	
Härnösands	7.25	26.81	12.71	12.33	12.13	11.94	10.96	10.00	9.55	
Umeå		25.18	11.84	12.11	12.11	12.45	11.37	10.19	10.00	
Skellefteå	6.63	22.43	9.94	10.50	10.67	11.33	11.50	9.04	8.75	
Nedre Norrbottens	6.73	23.69	11.00	11.04	10.77	11.66	10.27	10.10	10.04	
Övre Norrbottens		25.88	11.12	11.92	11.35	11.56	11.29	9.60	8.98	
Samtliga	7.56	25.33	10.92	11.04	10.84	11.38	10.65	9.47	8.99	
Indextal: basår 1913/1914	100	335	144	146	143	151	141	125	119	
1926/1927	—	—	100	101	99	104	98	87	82	
<i>Huggare</i>										
Bergslags	3.10	9.90	4.33	4.30	4.28	4.74	4.56	4.37	4.19	
Stockholm—Gävle	4.31	10.70	4.58	4.86	4.83	4.97	4.88	4.86	4.12	
Dalarnas		14.31	5.93	6.55	5.89	6.68	5.88	5.64	5.47	
Mellersta Norrlands	3.88	12.18	6.23	6.03	5.76	6.41	5.92	4.71	4.32	
Härnösands	3.25	11.50	6.35	6.17	6.04	6.46	5.38	4.90	4.68	
Umeå		10.62	6.02	6.01	6.05	6.33	5.79	5.08	5.03	
Skellefteå	3.42	10.00	5.19	5.50	5.61	6.11	6.05	4.73	4.69	
Nedre Norrbottens	3.41	11.42	5.87	5.78	5.77	6.18	5.65	5.33	4.99	
Övre Norrbottens		11.92	5.69	5.90	5.82	5.84	5.65	4.96	4.56	
Samtliga	3.57	11.54	5.65	5.69	5.53	6.03	5.55	4.96	4.68	
Indextal: basår 1913/1914	100	323	158	159	155	169	155	139	131	
1926/1927	—	—	100	101	98	107	98	88	83	

Tab. 5. Skogsarbetarnas löneförhållanden i olika län vintersäsongerna 1931/1932 och 1932/1933.

Län	Medelförtjänst i kr. per dag för					Län	Medelförtjänst i kr. per dag för			
	körare		huggare				körare		huggare	
	31/32	32/33	31	32	32/33		31/32	32/33	31/32	32/33
Stockholms	7.50	6.88	4.25	3.75	Älvsborgs	7.38	6.25	4.06	3.63	
Uppsala	7.75	6.88	4.75	4.13	Skaraborgs	6.16	5.88	3.58	3.46	
Södermanlands	7.00	6.00	4.25	3.75	Värmlands	8.06	7.70	4.57	4.50	
Östergötlands	6.40	6.08	3.90	3.75	Örebro	6.90	6.45	4.33	4.02	
Jönköpings	6.63	6.05	3.63	3.56	Västmanlands	7.58	7.00	4.67	4.27	
Kronobergs	6.33	5.83	3.57	3.51	Kopparbergs	10.96	9.66	5.75	5.35	
Kalmar	6.30	5.85	3.75	3.45	Gävleborgs	10.10	9.25	5.35	4.55	
Gotlands	8.00	5.75	4.00	3.75	Västernorrlands	9.79	9.74	4.69	4.69	
Blekinge	6.50	6.50	4.25	4.00	Jämtlands	8.94	8.05	4.47	4.20	
Kristianstads	7.38	6.25	3.94	3.50	Västerbottens	9.90	9.54	4.99	4.88	
Malmöhus	6.75	6.75	3.25	3.25	Norrbottens	9.81	9.48	5.14	4.78	
Hallands	6.50	6.50	4.00	3.75						
Göteborgs o. Bohus ...	7.38	7.13	4.69	4.38	Hela riket	8.72	8.21	4.66	4.40	

båda fallen torde daglönen avse en arbetsdag vintertid av ungefär 8 timmar, vilket bör beaktas även vid jämförelse med de i det följande meddelade arbetslönerna för vägarbete och för industriarbete m. m.

Nämnas må i detta samband, att i vissa delar av landet äro skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära förefinnas ett åttiotal, berörande närmare 100 arbetsgivare med c:a 20 000 skogsarbetare. C:a 12 000 av dessa sysselsattes inom Värmlands län och västra Bergslagen, 4 600 inom Gävleborgs och 1 100 inom Kopparbergs län, medan de övriga voro fördelade på Örebro, Uppsala, Östergötlands, Västmanlands, Södermanlands, Blekinge, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordsprislister som dag- eller timlöner för mansdagsverken och inom vissa län även för kördagsverken. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning länsvis av enligt kollektivavtal gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris resp. ackordspris för huggning av brännved.

Lönesats enl. kollektivavtal för	Uppsala län	Södermanl. län	Östergöt. län	Jönköp. län	Kronobergs län	Kalmar län	Blekinge län	Värmlands ² län	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
mansdagsverke, kr. pr dag ¹ ...	4.24	4.00-4.40	4.00-4.96	4.08	4.40	3.36-3.84	4.24	4.35-5.18	3.52-4.35	3.84-4.00	3.76-4.37	4.00-5.50
huggn. av brännved, kr. pr kbm	1.10-1.25	1.25-1.40	—	1.45-1.55	1.25	1.10	1.20	1.16-1.78	1.20-1.45	1.32-1.50	1.20-1.30	1.00-1.75

De i avtalen fastställda daglönerna avvika i allmänhet icke mycket från de i tab. 5 meddelade arbetsförtjänsterna för huggare i samma län.

C. Vägarbetare.

Liksom skogsarbetet utgör flerstädes även vägarbetet en inkomställa för den jordbrukande befolkningen. Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och väg-entreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen, vilka i bearbetad form återgivits i Sociala Meddelanden.³ En sammanfattning av dessa löneuppgifter lämnas i följande tablå:

¹ Där timlön fastställts, har daglönen satts = 8 gånger denna.

² Inkl. västra Bergslagen.

³ Senast i Soc. Medd. årg. 1933, sid. 615 o. f.

Timförtjänst för med vägarb. sysselsatta grovarbetare ¹	Samtliga vägdistrikt							Därav distrikt med koll.-avtal utan koll.-avtal			
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1932	1933	1932	1933
Antal distrikt m. uppg.	153	342	344	348	371	372	371	98	107	274	264
Genomsnittlig timför- tjänst (kr.):											
vid tidlönsarbete ...	0·68	0·70	0·70	0·72	0·73	0·72	0·72	0·79	0·77	0·69	0·68
vid ackordsarbete ...	0·83	0·85	·	0·89	0·87	0·85	0·83	0·95	0·93	0·80	0·78
oavsett löneform ² ...	·	·	·	0·79	0·79	0·78	0·77	0·85	0·84	0·74	0·73

Vägarbetarlönerna ha sålunda företett en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, varefter de höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931 för att därefter visa tillbakagång. Under åren 1930 och 1931 utgjorde den genomsnittliga timförtjänsten för med underhållsarbete sysselsatta grovarbetare sålunda 0·79 kr., men år 1932 hade medellönen sjunkit till 0·78 och år 1933 till 0·77 kr. Under år 1932 voro arbetsförtjänsterna på detta område i medeltal 77 % högre än inom jordbruket, där tillfälliga daglönare i egen kost under sommaren 1932 i genomsnitt erhöilo 0·44 kr. per timme (sid. 17), men icke obetydligt lägre (14 %) än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare på landsbygden (0·91 kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 15 sid. 90).

Man finner, att nedgången under senare år särskilt berört ackordsförtjänsterna, vilka minskats från i medeltal 0·89 kr. år 1930 till 0·83 kr. år 1933, medan tidlönerna alltjämt ligga på samma nivå som under 1930 eller vid i medeltal 0·72 kr. per timme. Medräknar man endast sådana vägdistrikt, där såväl tidlöns- som ackordsarbete förekommit, befinnes medelförtjänsten under åren 1932 och 1933 ha varit resp. 19 och 17 % högre vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. Nämnas må i detta sammanhang, att enligt erhållna upplysningar i medeltal drygt $\frac{2}{3}$ av vägunderhållsarbetet skulle utföras på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den procentuella merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid mycket betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

Av tab. 6 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) uppvisade under år 1933 Stockholms (0·94 kr.), Gävleborgs (0·84 kr.) och Norrbottens (0·83 kr.) län, medan Kalmar (0·67 kr.) och Jämtlands (0·69 kr.) län kommo lägst på skalan. Nedgången i timförtjänst gentemot år 1932

¹ Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1932 vägs efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

² Korrigerad siffra.

³ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om, hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordlöner.

Tab. 6. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län åren 1932 och 1933 för med väg-
underhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Timförtjänst (i öre)						L ä n	Timförtjänst (i öre)					
	vid tidlöns- arbete		vid ackords- arbete		oavsett löne- form			vid tidlöns- arbete		vid ackords- arbete		oavsett löne- form	
	1932	1933	1932	1933	1932	1933		1932	1933	1932	1933	1932	1933
Stockholms	84	84	137	141	92	94	Älvsborgs.....	172	72	87	85	80	79
Uppsala	73	70	87	83	80	75	Skaraborgs	66	66	83	77	72	70
Södermanlands	72	71	100	97	76	75	Värmlands	74	71	80	88	78	79
Östergötlands	75	74	88	89	77	78	Örebro	68	69	88	85	77	75
Jönköpings	76	75	85	81	77	75	Västmanlands ...	71	71	83	79	73	73
Kronobergs	73	73	89	87	84	82	Kopparbergs	72	68	88	83	82	78
Kalmar	66	64	75	72	68	67	Gävleborgs	78	77	88	89	82	84
Gotlands	72	70	91	83	83	78	Västernorrlands	72	73	89	88	81	82
Blekinge	65	66	86	85	74	73	Jämtlands	67	66	76	70	74	69
Kristianstads	72	70	87	80	79	76	Västerbottens ...	64	65	75	75	71	72
Malmöhus	73	72	82	83	74	74	Norrbottens.....	79	76	87	85	85	83
Hallands	71	71	93	87	75	74	Samtl. vägdistrikt	172	72	85	83	78	77
Östergötlands	74	73	83	85	76	78							

var mest utpräglad i Uppsala, Gotlands och Jämtlands län (5 öre) samt därefter i Kopparbergs och Norrbottens län (4 öre).

Ett intryck av olikformigheten i vägarbetarnas löner erhålles av följande tabell:

	Procentuellt antal vägdistrikt, där timförtjänsten utgjorde (i kr.):											
	under 0·50	0·50-0·54	0·55-0·59	0·60-0·64	0·65-0·69	0·70-0·74	0·75-0·79	0·80-0·84	0·85-0·89	0·90-0·94	0·95-0·99	1·00 och däröver
Vid tidlönsarbete												
1932	1·1	7·6	2·2	18·1	9·7	20·3	18·6	10·3	4·1	3·5	0·8	3·7
1933	1·1	7·1	1·9	20·3	11·4	21·7	16·0	9·2	4·3	3·5	0·5	3·0
Vid ackordsarbete												
1932	0·4	1·1	0·4	4·7	2·9	8·3	16·6	15·2	10·5	12·7	4·0	23·2
1933	0·4	0·7	0·7	5·0	6·4	7·9	15·8	19·0	10·0	11·8	4·7	17·6
Oavsett löneform												
1932	1·4	6·1	1·1	8·9	9·2	20·6	16·4	12·6	9·5	4·7	3·9	5·6
1933	1·1	4·7	2·2	9·2	11·9	22·2	17·5	10·8	6·7	5·6	2·5	5·6

De högsta och de lägsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1932 resp. 0·40 och 1·51 kr. samt år 1933 0·40 och 1·58 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 0·68 och 0·80 kr. under år 1932 samt mellan 0·68 och 0·81 kr. under år 1933.

De betydande skiljaktigheterna i vägarbetarnas löner sammanhänga med, att vägarbetet ofta har en väsentligt olika karaktär inom

¹ Korrigerad siffra.

olika distrikt. På många håll utgör det, såsom förut antytts, fortfarande liksom under naturaväghållningens dagar en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar däremot vägunderhållet numera ombesörjas av mera yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och i ökad grad fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1933 uppgåvos kollektivavtal gälla inom 107 distrikt eller 29 % av samtliga mot inom resp. 26, 23 och 16 % under åren 1932, 1931 och 1930. Att den olikformiga utbredningen av de kollektiva avtalsformerna medverkat till de här påvisade lönevariationerna framgår av tablån å sid. 32, enligt vilken den genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) under åren 1932 och 1933 utgjorde resp. 0⁸⁵ och 0⁸⁴ kr. inom de distrikt, där lönerna voro reglerade genom kollektivavtal, eller c:a 15 % mer än inom övriga distrikt (resp. 0⁷⁴ och 0⁷³ kr.).

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande redogörelse utgör en fortsättning på socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. och innehåller en översikt av löneläget och löneutvecklingen till och med år 1932 inom dessa verksamhetsområden.¹ I samband härmed ha verkställts undersökningar rörande löneläget inom olika län och dyrtorsgrupper samt för vissa större städer ävensom beträffande skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri. Dessutom meddelas i det följande summariska beräkningar rörande arbetstidens längd per år, varvid särskilt uppmärksammats förhållandena inom de s. k. säsongyrkena. I redogörelsen ha i likhet med föregående år inarbetats vissa uppgifter dels angående tidlöner inom hantverk, restaurangrörelse och husligt arbete, och dels angående löneförhållandena inom sjömansyrket samt för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare. En nyhet för året är, att den årliga statistiken över arbetspersonalens genomsnittslöner per timme, dag och år kompletterats genom beräkning av arbetsförtjänsten per vecka, bl. a. för att underlätta jämförelser med utländska lönestatistiska undersökningar, i vilka veckolönen plägar vara den jämte timlönen mest använda enheten. Därjämte har försök gjorts att klarlägga det inbördes förhållandet mellan faktiska löneinkomster och avtalsenliga löner.

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsetts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om lönesatser för hantverkare, sjöfolk och hembiträden m. fl. härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars byggnadsavdelning

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 30 o. f. samt Soc. Medd. årg. 1933, sid. 384 o. f.

och av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. De genomsnittliga veckolönerna ha erhållits genom utnyttjande av löneformulärets uppgifter rörande arbetstidens längd och förläggning, kompletterade med tillhjälp av den undersökning rörande arbetstidens förkortning inom industrien, som verkställdes inom socialstyrelsen i november 1932.¹

Det frågeformulär, som använts vid införskaffande av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, har i förminskad skala avtryckts å sid. 105—106 (bil. 2) och överensstämmer nära med det, som användes vid föregående års undersökning. För förvaltningspersonalen upptog formuläret tre särskilda grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, med fördelning på män och kvinnor. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1932 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minderåriga, ävensom angående antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt totalsumman till arbetarna utbetalad avlöning under motsvarande tidsperiod, specificerad på ordinarie tid och övertid samt efter tidlön och ackordslön. Vid beräkningen av sammanlagda löneinkomsten skulle medtagas värdet av naturaförmåner samt kontant utbetalade, i den egentliga arbetslönen ej ingående förmåner. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal veckor (arbetsdagar) företaget varit i gång under året och i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstidssynpunkt av eventuellt förekommande driftsinskränkningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor, avsedda att möjliggöra företagens fördelning på dyrortsgrupper samt deras inordnande under någon av grupperna export- eller hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen i början av februari månad 1933 till sammanlagt 12 920 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återände de utsända frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 8 611 arbetsgivare eller 66% % av de tillskrivna, däribland så gott som samtliga större företag.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 555 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 8 056 företag, av vilka 5 010 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 748 enbart förvaltningspersonal och 2 298 enbart arbetare. Från dessa företag

¹ Jfr Soc. Medd., årg. 1933, nr 1, sid. 3 o. f. samt nr 3, sid. 151 o. f.

ha redovisats tillsammans 438 530 personer, av vilka 93 786 hänförts till förvaltningspersonal och 344 744 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representera 78⁴ % den egentliga industrien och återstoden eller 21⁶ % grupperna samfärdsel (enskild), spårvägsdrift, byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager.

Primärmaterialets beskaffenhet. Såsom källa för kunskap om löneförhållandena inom industri och hantverk m. m. måste det erhållna primärmaterialet anses lida av vissa bristfälligheter, härflytande ur flera felkällor. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen har visserligen en del kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Men speciellt för vissa näringsgrenar kvarstår likväl en del ofullständigheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar kvantitativa ofullständigheter i fråga om redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar, föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa deras omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1920 års folk- och yrkesräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om förvaltningspersonalen uppgick denna — såsom ovan nämnts — vid de 5 758 företag, som vid besvarande av undersökningens frågeformulär redovisat dylik personal, till 93 786 personer, varav 66 216 voro män och 27 570 kvinnor. Satt i relation till hela antalet förvaltningspersonal i enskild tjänst, som på basis av 1920 års folkräkning kan beräknas uppgå till omkring 180 000 personer,¹ skulle det insamlade materialet ungefär motsvara något över hälften (52 %, därav 60 % av männen och 40 % av kvinnorna) av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning. Inom de olika i löneundersökningen redovisade grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal torde uppgifter lämnats för nära $\frac{2}{3}$ och inom kontorspersonalen för närmare $\frac{3}{5}$. Rörande butikspersonal synas uppgifter endast föreligga för något över $\frac{1}{3}$ av de anställda.

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att industristatistiken avser fabriksindustri, däremot icke småindustri och hantverk (inkl. byggnadsverksamhet). Om man söker bortse från dessa sistnämnda grupper även i lönestatistiken, ger en approximativ kalkyl vid handen, att de i

¹ Siffran är beräknad under det visserligen kanske ej alldeles riktiga antagandet, att personalsiffrorna i den årliga industristatistiken äro indicierande för utvecklingen av hela förvaltningspersonalen efter år 1920.

förevarande undersökning redovisade industriarbetarna motsvara inemot $\frac{2}{3}$ (64 %) av den större industriens personal. Väsentligt ogynnsammare ter sig däremot representativiteten beträffande småindustri och hantverk, av vilka grupper lönestatistiken kan beräknas redovisa högst $\frac{1}{6}$, oaktat de särskilda åtgärder för införskaffande av ökat material, som detta år vidtagits speciellt beträffande gruppen byggnadsverksamhet.

Den ovan för fabriksindustrien konstaterade genomsnittssiffran är emellertid underkastad betydande variationer inom de olika industrigrupperna. Starkast representerade äro grupperna kraft-, belysnings- och vattenverk (86 %) samt textil- och beklädnadsindustri (75 %), svagast träindustri (48 %) samt jord- och stenindustri (54 %). Går man än längre i detalj och undersöker de särskilda industrigrenarna, finnas dessa vara företrädde i lönestatistiken i än mera växlande utsträckning. Medan statistiken exempelvis omfattar praktiskt taget samtliga arbetare inom porslins-, kakel- och lergodsfabriker, tobaksfabriker, pappersmassefabriker och konstgödningsfabriker, äro näringsgrenar sådana som torvindustri, stembrott och stenhuggerier samt »annan» trävaruindustri endast företrädde de bägge första med 41 och den sistnämnda med 29 % av totalantalet arbetare enligt industristatistiken.

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att förskjutningar i de uppgiftslämnande företagsgruppernas sammansättning från det ena året till det andra kunna tänkas påverka undersökningens resultat, men i förhållande till det stora antal företag, som år efter år lämnat uppgifter till lönestatistiken, äro dylika förändringar av relativt obetydlig omfattning, vartill kommer, att nytillkomna företag i viss utsträckning träda i avgångnas ställe. Att de under ett visst år inträffade förändringarna i företagens sammansättning endast undantagsvis kunna utöva något väsentligare inflytande på den genomsnittliga lönenivån tyda resultaten av vissa kontrollberäkningar avseende arbetarpersonalen, vilka företagits vid tvenne särskilda tillfällen, nämligen för åren 1913—1917 samt 1920—1927, varvid medtagits å ena sidan samtliga redovisade företag, å andra sidan endast de »genomgående» företag, som lämnat uppgifter för samtliga i respektive perioder ingående år.¹

Även om således lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger givetvis alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i primärmaterialets sammansättning. För utrönande av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrortsgrupper och företag med olika avsettingsområden, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställts.

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 168.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående kvalitativa bristerna hos primärmaterialet sammanhännga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning. Mot de på grundval av formulärets uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Detsamma gäller i stort sett och för flertalet näringsgrenar även de för året för första gången utförda beräkningarna angående veckolönerna. Annorlunda är förhållandet med den genomsnittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden. Detta medeltal beräknas därvid i regel på så sätt, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (d. v. s. i regel varje vecka) under året (resp. den del av året företaget varit i gång), summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar.

Härigenom erhålles uppgift om företagets genomsnittliga arbetsstyrka under året (resp. säsongen). Detta medeltal lämnar emellertid ingen upplysning om, hur länge de enskilda arbetarna i genomsnitt varit anställda vid företaget under året, ej heller om hur många individer, som under årets lopp varit sysselsatta inom företaget i fråga. Alldenstund totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer i regel överstiger det beräknade medeltalet, tenderar dessa arbetares faktiska medellön att understiga den i lönestatistiken beräknade årslönen. Denna felkälla blir av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka, men i fråga om utpräglade säsongföretag ger den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnadsarbete, målning, flottning, stenbrott och stenhuggerier samt torvindustri. Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 55 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska genomsnittsinkomsterna per år i dessa yrken erhållas.

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes-

och grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande innehåll även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjlig.¹

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör viss försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter.

B. Arbetstid och arbetslön.

a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1932.

1. Förvaltningspersonal.

Löneutvecklingen inom olika personalgrupper. En första översikt av resultatet av 1932 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på förvaltningspersonalen i tab. 7 avd. a, som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913—1932. Härvid har förvaltningspersonalen uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. d.), kontorspersonal o. d. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). Därjämte har — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid år 1926 valts till basår (avd. c). För åren 1931 och 1932 har man sökt ytterligare belysa löneläget genom att meddela tvenne serier av löneindex, av vilka den ena är beräknad med och den andra utan hänsynstagande till vissa år 1931 nytillkomna personalgrupper.

Tabellen visar, att förvaltningspersonalens löner undergått en oavbr-

¹ Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

ten ökning till och med år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 142 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, och de uppgingo under redogörelseåret 1932 till ej fullt dubbla beloppet av 1913 års siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonalen, stigit mest eller med 90 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med 75 %, om hänsyn ej tages till för året nytillkomna personalgrupper, vilkas löner verka sänkande på kontorspersonalens medellöner. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (103 %) än för männen (85 %).

Den allmänna löneutvecklingen. Beträffande de i tab. 7 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån påverkas av växlingar i materialets sammansättning, särskilt personalens fördelning på yrkesgrupper, på män och kvinnor samt på olika dyrorts- och åldersgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medgiver, söka eliminera inverkan av dylika faktorer och genom s. k. standardberäkningar undersöka, huru löneförhållandena gestaltat sig för en ur här anförda synpunkter möjligast homogen grupp, för vilken inga andra förändringar inträtt än de, som återspeglas i årslönernas växlingar. Dylika standardberäkningar kunna i fråga om de två första faktorerna (d. v. s. yrke och kön) i viss utsträckning verkställas för hela den undersökta perioden, medan korrekationer med hänsyn till den tredje faktorn endast äro möjliga för åren 1920—1932, alldenstund någon fördelning på dyrortsgrupper ej ägt rum för tidigare år. En viktig omständighet slutligen, till vilken f. n. ingen hänsyn kan tagas, är den under redovisningsperioden sannolikt förändrade ålderssammansättningen. Särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar, kunna därför årsmedeltalens förändringar återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För att i den utsträckning materialet det medgiver genomföra en standardberäkning med avseende å yrke och kön, förutsattes, att relativa antalet män och kvinnor, fördelade på de tre i tab. 7 redovisade personalgrupperna, varit detsamma år 1913 som år 1932, samt att lönestegringen inom varje särskild kategori varit den, som utvisas i nyssnämnda tabell. En sådan beräkning ger till resultat, att den allmänna lönestegringen under perioden 1913—1932 uppgår till 84 % (om hänsyn ej tages till år 1931 nytillkomna personalgrupper). Det indextal, som anger den allmänna lönenivåns genomsnittliga höjd år 1932, om löneinkomsten år 1913 sättes

Tab. 7. Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913—1932.¹

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	tek-nisk personal	kontorspersonal	but-tiks-personal	samtliga	tek-nisk personal	kontorspersonal	but-tiks-personal	samtliga	tek-nisk personal	kontorspersonal	but-tiks-personal	samtliga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 346	1 204	1 257	881	1 135	3 025	2 064	1 163	2 049
1914	.	.	.	2 400	.	.	.	²¹ 1 160	3 089	2 100	1 198	2 101
1915	.	.	.	2 500	.	.	.	²¹ 2 110	3 184	2 196	1 265	2 194
1916	.	.	.	2 730	.	.	.	²¹ 2 320	3 496	2 379	1 398	2 385
1917	4 253	3 116	1 919	3 197	1 498	1 669	1 196	1 535	4 028	2 758	1 668	2 815
1918	5 195	3 950	2 421	4 115	1 865	2 192	1 548	2 039	5 070	3 479	2 129	3 638
1919	5 857	4 760	2 782	4 901	2 347	2 612	1 867	2 439	5 780	4 212	2 400	4 315
1920	6 541	5 406	3 565	5 573	2 802	3 160	2 440	2 957	6 443	4 808	2 977	4 916
1921	6 716	5 417	3 495	5 625	2 981	3 300	2 455	3 085	6 584	4 807	2 937	4 950
1922	6 105	4 802	3 134	5 030	2 847	3 032	2 274	2 845	6 002	4 300	2 678	4 460
1923	5 653	4 552	3 028	4 699	2 819	2 820	2 167	2 627	5 565	4 027	2 551	4 102
1924	5 616	4 476	3 057	4 681	2 780	2 773	2 090	2 574	5 527	3 956	2 498	4 076
1925	5 618	4 491	3 060	4 683	2 783	2 726	2 101	2 537	5 528	3 941	2 507	4 053
1926	5 595	4 249	3 082	4 526	2 852	2 700	2 070	2 509	5 506	3 769	2 483	3 928
1927	5 570	4 242	3 101	4 520	2 568	2 661	2 093	2 487	5 457	3 749	2 509	3 918
1928	5 643	4 224	3 059	4 540	2 665	2 601	2 046	2 433	5 533	3 710	2 453	3 908
1929	5 619	4 206	2 914	4 512	2 624	2 589	2 014	2 412	5 509	3 689	2 381	3 880
1930	5 590	4 135	3 065	4 464	2 551	2 535	2 083	2 389	5 473	3 617	2 477	3 824
1931	5 613	3 939	2 646	4 220	2 654	2 551	1 976	2 350	5 495	3 542	2 271	3 678
	(5 613)	(4 244)	(2 646)	(4 442)	(2 654)	(2 551)	(1 976)	(2 350)	(5 495)	(3 658)	(2 271)	(3 762)
1932	5 416	3 866	2 575	4 114	2 580	2 533	1 923	2 304	5 297	3 486	2 205	3 582
	(5 416)	(4 196)	(2 575)	(4 341)	(2 580)	(2 533)	(1 923)	(2 304)	(5 297)	(3 617)	(2 205)	(3 668)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	102	.	.	.	102	102	102	103	103
1915	.	.	.	107	.	.	.	107	105	106	109	107
1916	.	.	.	116	.	.	.	116	116	115	120	116
1917	136	135	146	136	124	133	136	135	133	134	143	137
1918	166	171	184	175	155	174	176	180	168	169	183	178
1919	187	206	212	209	195	208	212	215	191	204	206	211
1920	209	234	271	238	233	251	277	261	213	233	256	240
1921	215	235	266	240	248	263	279	272	218	233	253	242
1922	195	208	239	214	236	241	258	251	198	208	230	218
1923	181	197	230	200	237	224	246	231	184	195	219	200
1924	179	194	233	200	231	221	237	227	183	192	215	199
1925	179	194	233	200	231	217	238	224	183	191	216	198
1926	179	184	235	193	237	215	235	221	182	183	213	192
1927	178	184	236	193	213	212	238	219	180	182	216	191
1928	180	183	233	194	221	207	232	214	183	180	211	191
1929	179	182	222	192	218	206	229	213	182	179	205	189
1930	179	179	233	190	212	202	236	210	181	175	213	187
1931	179	171	201	180	220	203	224	207	182	172	195	180
	(179)	(184)	(201)	(189)	(220)	(203)	(224)	(207)	(182)	(177)	(195)	(184)
1932	173	167	196	175	214	202	218	203	175	169	190	175
	(173)	(182)	(196)	(185)	(214)	(202)	(218)	(203)	(175)	(175)	(190)	(179)

¹ Siffrorna för åren 1931 och 1932 inom parentes avse löne medeltal med frånräknande av vissa år 1931 ny tillkomna grupper (linjepersonal vid de enskilda järnvägarna m. m.).² Approximativt beräknade siffror.

Tab. 7 (forts.). Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913-1932.

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	100	100	101	100	90	99	101	99	99	99	101	100
1928	101	99	99	100	93	96	99	97	100	98	99	99
1929	100	99	95	100	92	96	97	96	100	98	96	99
1930	100	97	99	99	89	94	101	95	99	96	100	97
1931	100	93	86	93	93	94	95	94	100	94	91	94
	(100)	(100)	(86)	(98)	(93)	(94)	(95)	(94)	(100)	(97)	(91)	(96)
1932	97	91	84	91	90	94	93	92	96	92	89	91
	(97)	(99)	(84)	(96)	(90)	(94)	(93)	(92)	(96)	(96)	(89)	(93)
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	100	.	.	.	100	100	100	101	101
1915	.	.	.	93	.	.	.	93	91	92	95	95
1916	.	.	.	89	.	.	.	89	89	88	92	89
1917	84	83	90	84	77	82	84	83	82	83	88	85
1918	74	76	82	78	69	77	78	80	75	75	81	79
1919	72	79	81	80	75	80	81	82	73	78	79	81
1920	78	87	101	88	87	93	103	97	79	87	95	89
1921	89	98	110	100	103	109	116	113	90	97	105	100
1922	100	107	123	110	121	124	132	129	102	107	118	112
1923	102	111	130	113	134	127	139	131	104	110	124	113
1924	103	111	134	115	133	127	136	130	105	110	124	114
1925	102	110	132	114	131	123	135	127	104	109	123	113
1926	104	107	137	112	138	125	137	128	106	106	124	112
1927	104	108	138	113	125	124	139	128	105	106	126	112
1928	105	107	136	113	129	121	136	125	107	105	123	112
1929	106	108	131	114	129	122	136	126	108	106	121	112
1930	109	109	142	116	129	123	144	128	110	107	130	114
1931	113	108	126	113	138	128	141	130	114	108	123	113
	(113)	(116)	(126)	(119)	(138)	(128)	(141)	(130)	(114)	(111)	(123)	(116)
1932	111	107	126	112	137	129	140	130	112	108	122	112
	(111)	(117)	(126)	(119)	(137)	(129)	(140)	(130)	(112)	(112)	(122)	(115)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	101	102	101	91	100	102	100	100	100	102	101
1928	102	100	100	101	94	97	100	98	101	99	100	100
1929	102	101	97	102	94	98	99	98	102	100	98	101
1930	105	102	104	104	94	99	106	100	104	101	105	102
1931	109	101	93	101	101	102	103	102	109	102	99	102
	(109)	(109)	(93)	(107)	(101)	(102)	(103)	(102)	(109)	(105)	(99)	(104)
1932	107	100	92	100	99	103	102	101	105	101	98	100
	(107)	(109)	(92)	(105)	(99)	(103)	(102)	(101)	(105)	(105)	(98)	(102)

= 100, blir således 184 eller fem enheter högre än motsvarande okorrigerade medeltal i tab. 7.

Ovan utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. En beräkning av, i

vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således in-
nebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjän-
ster, möjliggöres genom en sammanställning av nyssnämnda löneindex-
tal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring,
omräknade med år 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914). Dock endast i
viss mån, enär sistnämnda indextal närmast avser tjänstemän och arbe-
tare med en medelinkomst av 2 000 kr. år 1914 och ej beaktar de särdrag
konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkes- och inkomstgrupper.
Medelindex för år 1932 har erhållits genom att taga genomsnittet av de
publicerade indextalen för 1 januari, 1 april, 1 juli, 1 oktober och 31 de-
cember 1932 (1 januari 1933).

I efterföljande tablå och diagram meddelas indextal för varje år från
och med 1913 till och med 1932 dels för levnadskostnaderna, dels för pen-
ninglönen (efter standardberäkning med avseende på yrke och kön) jämte
motsvarande reallön (d. v. s. årsinkomsten per anställd reducerad till 1913
års prisnivå):

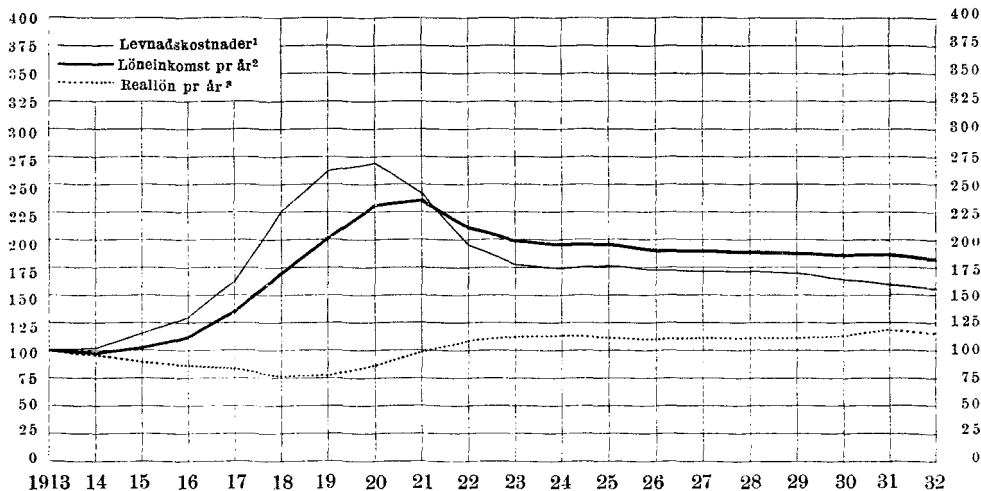
Indextal (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Lönein- komst per år ¹	98	102	112	135	170	201	231	235	211	199	196	196	190	190	189	188	186	{ 181 (187)	{ 177 (184)
Levnads- kostna- der ...	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159	156
Reallön per år..	96	89	86	83	76	77	86	98	108	112	113	111	110	111	111	111	113	{ 114 (118)	{ 113 (118)

Därest nu meddelade löne- och levnadskostnadsberäkningar kunna till-
mätas vitsord, skulle av ovanstående indextal och diagrammet å efterföl-
jande sida framgå, att lönestegringen för förvaltningspersonalen under pe-
riodens nio första år eller till och med år 1921 mer än uppvägdes av ök-
ningen i levnadskostnader, vilket innebär, att reallönen under dessa år var
lägre än utgångsåret. Under den följande prissänkingsperioden blev för-
hållandet det motsatta, i det att såväl penninglöner som levnadskostnader
sjönko, de senare dock hastigare än de förra, varigenom reallönen öka-
des. Under loppet av ett enda år, nämligen 1922, steg sålunda reallönen
med 10 enheter (10·2 %) och under det följande året med ytterligare 4
enheter (3·7 %). Vid det då uppnådda läget har reallönen i stort sett
kvarstannat under de därpå följande åren. För år 1932 befinner den
»standardberäknade» reallönen ligga 18 % över 1913 års nivå eller tre en-
heter högre än motsvarande ovägda stegringssiffra i tab. 7 (avd. d). Huru
reallönens utveckling sett sig för de olika personalgrupper, i vilka un-

¹ Se sid. 42, not 1.

Diagram II. Löneutvecklingen för förvaltningspersonal i enskild tjänst under åren 1913—1932.

Indextal Evolution en Suède, de 1913 à 1932, des salaires des employés dans les entreprises privées. Indextal

dersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tab. 7 (avd. d och e).

För att även erhålla ett begrepp om, i vad mån förvaltningspersonalens genomsnittslöner påverkas av, att proportionen mellan antalet anställda inom olika dyrortsgrupper något förskjutits från det ena året till det andra, ha i nedanstående tablå uträknats nya indextal såväl för penninglönerna som för reallönerna under förutsättning av oförändrad sammansättning icke blott i avseende å yrke och kön utan även med hänsyn till dyrortsgrupp. Då, såsom ovan nämnts, erforderligt material här för endast förefinnes sedan år 1920, har detta år valts till utgångspunkt för den nya indexserien och satts = 100 (a-tal). Till jämförelse ha motsvarande indextal i tablån å sid. 44 omräknats med samma år till basår (b-tal).

Indextal ⁴ för	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
löneinkomst ¹ per år	a	100	100	89	84	83	83	81	80	80	79	78	74 (78)
	b	100	101	91	86	85	85	82	82	82	81	80	78 (81)
reallön per år	a	100	111	124	127	128	128	127	125	125	125	128	125 (132)
	b	100	112	126	130	131	131	128	128	128	129	131	132 (137)

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

⁴ Index talen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1932 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper, b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper. Se även sid. 42, not 1.

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra genomgående äro lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den tidigare konstaterade stegringen i lönenivån är en återspeglning av det förhållandet, att de högsta dyrortsgrupperna numera innesluta en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. I regel ligga visserligen a-talen endast 2 à 3 enheter under b-talen, men för enstaka år blir skillnaden av något större betydelse. För redogörelseåret 1932 utgjorde differensen — om man begränsar sig till reallönen — 3 enheter, varigenom den korrigerade stegringsciffran för reallönen under perioden 1920—1932 sjunker från 36 till 33 % (om hänsyn ej toges till de nytillkomna personalgrupperna).

2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Löneutvecklingen för män, kvinnor och minderåriga. I efterföljande tab. 8 meddelas genomsnittssiffror för de i undersökningen ingående industriarbetarnas m. fl. löneinkomster per arbetstimme, dag och år, dels för redogörelseåret 1932 och dels för vart och ett av åren 1913—1931, varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskrigets utbrott förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. Då emellertid möjligheten att kunna direkt jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingen, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, då uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1932.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och prisläget på de varor, vilka ingå i en arbetarfamiljs konsumtion. En mätare på denna prisutveckling föreligger i socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och genom en omräkning av penninglönerna med denna erhålles den s. k. reallönen, vilken sålunda visar förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I andra hand har — för att en föreställning också skall erhållas om förändringarna i lönernas be-

tydelse som arbetskostnader — en jämförelse skett med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktpriserna i allmänhet.

Av tab. 8 framgår, att stegringen i den genomsnittliga *timförtjänsten* för samtliga redovisade arbetare från 1913 till 1932 beräknats till 185 %. Liksom för redovningspersonalen kan även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och kvinnor. Från 1913 till 1932 ha sålunda timlönerna för kvinnliga arbetare stigit med 208 %, medan männens inkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 182 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare i allmän tjänst, inom samfärdsel, byggnadsverksamhet etc., framträder denna tendens än starkare, i det att stegrings-siffran för timförtjänsten för vuxna män blir ej oväsentligt lägre eller 160 %, medan motsvarande siffra för vuxna kvinnor blir oförändrad (208 %).

Sedan år 1920, då den nominella timförtjänsten låg som högst, har den minskats med i genomsnitt 24 %. Den ojämförligt största delen av denna sänkning i lönenivån ägde rum år 1922, medan tillbakagången påföljande år inskränkte sig till några få procent. Under år 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan t. o. m. förbytts i en mindre stegring, som fortsatt ända fram till år 1930. Under det därpå följande året höll sig den genomsnittliga timförtjänsten praktiskt taget oförändrad för att under redogörelseåret 1932 undergå en mindre sänkning (1.7 %).

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 8 även utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen, men fluktuationerna ha i regel varit avsevärt mindre. Medan exempelvis den genomsnittliga timförtjänsten, såsom ovan nämnts, från 1913 till 1932 beräknats ha stigit med 185 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 137 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är i huvudsak att söka i en minskad genomsnittlig arbetstid per dag. Vid jämförelse med år 1913 inverkar väsentligen, att med år 1920 infördes 8-timmarsdag med bibehållande av i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, varigenom denna kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. För de senare åren under redogörelseperioden tillkomma av den ekonomiska krisen föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Sin största betydelse i lönehänseende får den av depressionen förorsakade arbetsinskränkningen i fråga om den genomsnittliga *årsförtjänsten*, för vilken tabellen redovisar en nedgång under redogörelseåret med drygt 5 % sedan föregående år, ehuru samtidigt timlönens sänkning — såsom ovan påpekats — ej utgjort fullt 2 %. Samma orsak förklarar, att medan enligt nyss anförda siffra löneinkomsten per dag mellan 1913 och 1932 ökats med 137 %, stannade stegringen i fråga om årsförtjänsten vid 113 %.

Tab. 8. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913-1932.

År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0·45	4·32	1 241	0·24	2·34	651	0·18	1·76	485	(0·40)	3·82	1 091
1914	0·47	·	·	0·25	·	·	0·19	·	·	(0·42)	3·88	1 090
1915	0·49	·	·	0·26	·	·	0·21	·	·	(0·43)	4·12	1 171
1916	0·53	5·14	1 479	0·28	2·73	755	0·23	2·18	600	(0·47)	4·58	1 308
1917	0·66	6·28	1 773	0·35	3·27	854	0·29	2·71	727	(0·58)	5·65	1 569
1918	0·96	8·94	2 502	0·50	4·66	1 113	0·41	3·77	971	(0·85)	8·16	2 236
1919	1·28	11·48	3 186	0·68	6·11	1 634	0·50	4·48	1 186	(1·13)	10·30	2 838
1920	1·65	13·23	3 607	0·98	7·86	2 136	0·69	5·55	1 456	1·49	11·91	3 237
1921	1·63	13·12	3 363	0·96	7·70	1 820	0·66	5·30	1 193	1·49	11·97	2 999
1922	1·18	9·52	2 570	0·73	5·90	1 498	0·48	3·82	912	1·07	8·65	2 293
1923	1·12	9·11	2 482	0·69	5·53	1 490	0·46	3·66	933	1·01	8·19	2 215
1924	1·14	9·12	2 592	0·70	5·60	1 519	0·47	3·76	983	1·08	(8·09)	2 309
1925	1·18	9·36	2 651	0·71	5·68	1 539	0·48	3·92	1 047	1·06	(8·31)	2 365
1926	1·19	9·37	2 707	0·72	5·61	1 567	0·49	3·76	1 049	1·07	8·58	2 413
1927	1·20	9·57	2 753	0·72	5·64	1 601	0·49	3·79	1 073	1·08	8·56	2 455
1928	1·22	9·67	2 697	0·73	5·71	1 614	0·49	3·78	1 035	1·09	8·63	2 416
1929	1·25	9·99	2 846	0·74	5·80	1 637	0·51	3·92	1 099	1·12	8·90	2 528
1930	1·29	10·40	2 865	0·75	5·95	1 671	0·51	3·95	1 096	1·16	9·28	2 553
1931	1·29	10·26	2 767	0·75	5·88	1 582	0·49	3·87	1 016	1·16	9·20	2 453
1932	1·27	10·12	2 597	0·74	5·86	1 583	0·47	3·71	967	1·14	9·06	2 323
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104	·	·	104	·	·	106	·	·	105	102	100
1915	109	·	·	108	·	·	117	·	·	108	108	107
1916	118	119	119	117	117	116	128	124	124	118	120	120
1917	147	145	143	146	140	131	161	154	150	145	148	144
1918	213	207	202	208	197	171	228	214	200	213	214	205
1919	284	266	257	283	261	251	278	255	245	283	270	260
1920	367	306	291	408	336	328	383	315	300	373	312	297
1921	362	304	271	400	329	280	367	301	246	373	313	275
1922	262	220	207	304	252	230	267	217	188	268	226	210
1923	249	211	200	288	236	229	256	208	192	253	214	203
1924	253	211	209	292	239	233	261	214	203	258	212	212
1925	262	217	214	296	243	236	267	223	216	265	218	217
1926	264	222	218	300	240	241	272	214	216	268	225	221
1927	267	222	222	300	241	246	272	215	221	270	224	225
1928	271	224	217	304	244	248	272	212	213	273	226	221
1929	278	231	229	308	248	251	283	223	227	280	233	232
1930	287	241	231	313	254	257	283	224	226	290	243	234
1931	287	238	223	313	251	243	272	220	209	290	241	225
1932	282	234	209	308	250	243	261	211	199	285	237	213
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	100	102	100	101	102	100	101	102	101	100	102
1928	103	101	100	101	102	103	100	99	99	102	101	100
1929	105	104	105	103	103	104	104	104	105	105	104	105
1930	108	109	106	104	106	107	104	105	104	108	108	106
1931	108	107	102	104	105	101	100	103	97	108	107	102
1932	107	106	96	103	104	101	96	99	92	107	106	96

Tab. 8 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1932.

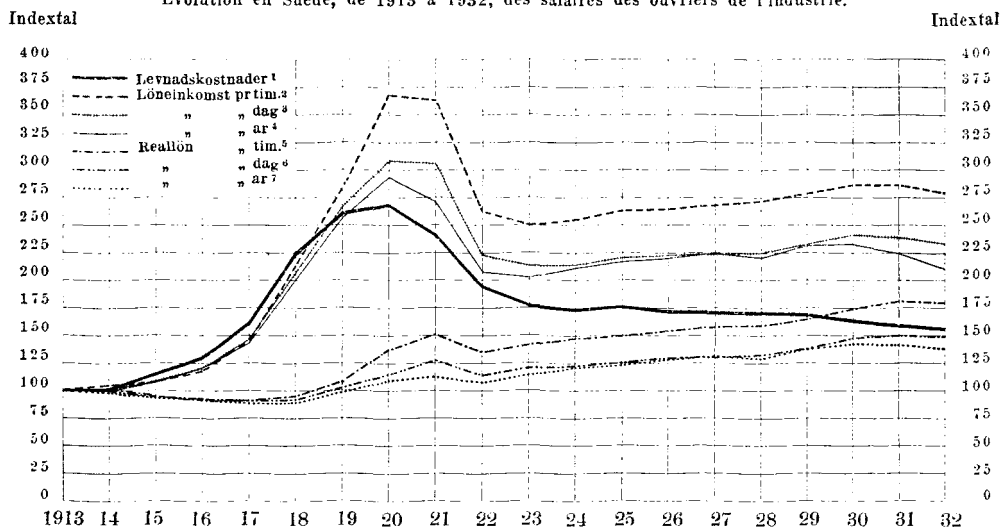
År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	Löneinkomst per											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
d) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	102	.	.	102	.	.	104	.	.	103	100	98
1915	95	.	.	94	.	.	102	.	.	94	94	93
1916	91	92	92	90	90	89	98	95	95	91	92	92
1917	91	90	88	90	86	81	99	95	93	90	91	89
1918	95	92	90	92	88	76	101	95	89	95	95	91
1919	109	102	98	108	100	96	107	98	94	108	103	100
1920	136	114	108	152	125	122	142	117	112	139	116	110
1921	150	126	112	166	137	116	152	125	102	155	130	114
1922	134	113	106	156	129	118	137	111	96	137	116	108
1923	141	119	113	163	133	129	145	118	108	143	121	115
1924	145	121	120	168	137	134	150	123	117	148	122	122
1925	149	123	122	168	138	134	152	127	123	151	124	123
1926	153	129	127	174	140	140	158	124	126	156	131	128
1927	156	130	130	175	141	144	159	126	129	158	131	132
1928	158	131	127	178	143	145	159	124	125	160	132	129
1929	164	137	136	182	147	149	167	132	134	166	138	137
1930	175	147	141	191	155	157	173	137	138	177	148	143
1931	181	150	140	197	158	153	171	138	131	182	152	142
1932	181	150	134	197	160	156	167	135	128	183	152	137
e) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	102	101	103	101	102	103	101	102	103	102	101	103
1928	104	102	101	102	103	104	101	100	100	103	102	101
1929	107	106	107	105	105	106	106	106	107	107	106	107
1930	114	115	112	109	112	113	109	111	109	114	114	112
1931	117	116	111	113	114	110	109	112	105	117	116	111
1932	118	116	105	113	114	111	105	109	101	118	116	105

Den allmänna löneutvecklingen. För vinnande av en mera korrekt jämförelse böra emellertid — på motsvarande sätt som förut skett i fråga om förvaltningspersonalen — de i tab. 8 meddelade talen korrigeras genom standardberäkningar, närmast beträffande proportionen av män, kvinnor och minderåriga (jfr sid. 41). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika dyrortsgrupper ha några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika dyrortsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

I diagram III och tablån å sid. 51 återges de index tal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen under åren fr. o. m. 1913 t. o. m. 1932 dels av penninglönen och dels av reallönen, i båda fallen beräknad såväl per timme som per dag och år, varjämte för fullständighetens skull motsvarande levnadskostnadsindex ånyo anföres.

**Diagram III. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. under åren
1913—1932.**

Evolution en Suède, de 1913 à 1932, des salaires des ouvriers de l'industrie.

Det framgår härav, att ända till och med år 1918 stegringen för såväl tim- som daglönen var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913, men att från och med år 1919 förhållandet blivit det motsatta. Även årslönen har varit underkastad en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan lön och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920.

Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), fortsatte de att stiga t. o. m. år 1930 med undantag endast för år 1922, då priset återförde reallönerna till ungefär 1920 års nivå. I fråga om reallönen per timme och per dag har stegringen fortsatt även under år 1931, medan arbetstidsförkortningarna varit tillräckligt stora att trots samtidigt vikande levnadskostnader åstadkomma en om också obetydlig tillbakagång i den reala årslönen. För redogörelseåret beräknas reallönerna ligga i fråga om timlönen 80, daglönen 50 och årslönen 36 % över 1913 års nivå, vilket i jämförelse med föregående år innebär, att reallönen per timme och per dag förblivit oförändrad men att sänkningen i den reala årslönen fortsatt i något ökat tempo. Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglönerna, undersökningen till att avse endast den egentliga industrien,

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Indextal	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	
Lönein- komst:																				
per timme	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272	278	286	286	281	
» dag ..	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225	232	241	238	234	
» år ...	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220	231	233	224	212	
Levnads- kostnader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159	156	
Reallön:																				
per timme	103	94	91	90	95	108	137	151	135	141	147	149	154	157	159	164	174	180	180	
» dag ...	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132	137	147	150	150	
» år ...	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129	137	142	141	136	

finner man, att motsvarande stegrings-siffror bli lägre eller för timlönen 68, för daglönen 41 och för årslönen 28 %.

Stegringen är sålunda betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per dag, resp. år, och löneutvecklingen kan alltså antagas ha medfört en väsentligt större fördyring av produktions arbetskostnader än som motsvarar uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar- resp. företags synpunkt ha i följande tablå indextalen för den genomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom fabriksindustrien omräknats med hjälp av levnads-kostnadsindex, medan samma arbetares genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserie för industri-produktpriser resp. råvarupriser.¹

	År 1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Löneinkomst:														
per timme	100	362	347	247	236	240	247	251	253	256	262	269	269	262
per år	100	282	251	189	182	194	199	204	209	202	217	219	210	195
Reallön per år	100	105	104	97	103	111	113	119	122	118	128	134	132	125
Löneink. per tim. omräkn. med:														
industripro- duktindex	100	108	143	131	134	141	146	155	159	162	171	² 188	² 212	² 213
råvaruindex	100	98	179	168	161	160	160	177	183	178	194	228	251	240

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten för manliga arbetare stigit med 25 % till år 1932, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvarupriserna under motsvarande tid visat en stegring med resp. 113 och 140 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållan-

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 166. — ² Approximativ siffra.

den kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare upplysningar härom hänvisas till följande kapitel.¹

b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar.

1. Förvaltningspersonal.

Antal redovisade inom olika personalgrupper. Av tab. 9 framgår, att förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 5 758 företag, som redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 93 786 personer, varav 70% % voro män och 29% % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde föregående år resp. 71% och 29% % samt utgångsåret 1913 resp. 77% och 23% %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

Löneinkomst per år. I det föregående ha de allmänna förskjutningarna i lönenivån för förvaltningspersonal och industriarbetare m. fl. statistiskt åskådliggjorts. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Särskilt för förvaltningspersonalen äro variationerna i lönevillkoren ofta stora, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper av förvaltningspersonal. Material till en i vissa hänseenden mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal ger däremot en i föregående årgång av lönestatistisk årsbok publicerad sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter rörande avlöningens totalbelopp.²

¹ Anmärkas bör i detta samband, att särskilt under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden ger en undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av försörjningsmöjligheterna för industriarbetargruppen som helhet betraktad. Under de senaste åren har ju tillgången på arbete inom industrien varit underkastad betydande växlingar och ej kunnat hålla jämna steg med utbudet av arbetskraft, varigenom arbetslönen i genomsnitt per arbetare — med eller utan sysselsättning — i betydande grad reducerats. Ur arbetsgivarsynpunkt innebär detta, att industriens lönebudget reducerats vida mer än arbetsförtjänsten per vecka eller timme för de arbetare, som haft sysselsättning. Betydelsefulla bidrag för belysning av dessa frågor kunna erhållas genom en beräkning dels av antalet sysselsatta arbetare vid olika tidpunkter, dels av antalet inom industrien utgjorda arbetstimmar. Härigenom skulle de ovan angivna indextalen för löneutvecklingen kunna i viss mån korrigeras med hänsyn till arbetslöshetsfrekvensen m. m. Vissa på lönestatistikens primäruppgifter grundade beräkningar härom pågå för närvarande inom socialstyrelsen och resultaten torde komma att sedermera offentliggöras i Sociala Meddelanden.

² Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 49 o. f. Beträffande förvaltningspersonalens lönevillkor hänvisas till socialstyrelsens undersökning rörande »Arbets- och löneförhållandena för affärsanställda i Sverige», som väsentligen avser år 1919, men delvis år 1924. Jfr även sid. 87 o. f.

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 9, där de anställda fördelats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. d. samt

Tab. 9. Genomsnittslöner för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal.¹

(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. d., d = övrig personal.²)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer mer { } an- giva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1932		Genomsnittlig löneinkomst under år 1932, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) i procent														
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	1913—1932			1920—1932			1931—1932								
						Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a						
Teknisk per- sonal																				
[3 200]	17 234	755	5 416	2 580	5 297	+ 73	+114	+ 75	-17	- 8	-18	- 3.5	- 2.8	- 3.6						
däruv: ingenjörer, ritare o. d. verkmästa- re, förmän	8 066	357	6 284	2 171	6 110	.	.	.	.	.	.	.	.	.						
Kontors- personal	a 41 007	16 373	3 866	2 533	3 486	+ 67	+102	+ 69	-28	-20	-27	- 1.9	- 0.7	- 1.6						
(30 666)	(16 373)	(4 196)	(2 533)	(3 617)								(- 1.1)	(- 0.7)	(- 1.1)						
[4 896]	b 25 551	15 915	4 682	2 579	3 875	.	.	.	.	.	.	- 1.9	- 1.2	- 1.8						
c 5 115	458	1 768	955	1 701								+ 1.6	+ 2.9	+ 2.4						
d 10 341	.	2 886	.	2 886								- 3.5	.	- 3.5						
Däruv inom:																				
Industri	a 16 026	8 396	3 870	2 303	3 331	+ 74	+105	+ 68	-21	-17	-23	- 0.5	- 0.3	- 0.7						
[3 469]	b 13 275	8 046	4 374	2 362	3 615	.	.	.	.	.	.	- 1.8	- 0.8	- 1.2						
c 2 751	350	1 436	951	1 382								+ 2.1	+ 3.9	+ 2.1						
Handel	a 4 306	3 920	3 789	2 383	3 119	+ 69	+107	+ 63	-30	-23	-32	- 3.9	- 5.8	- 4.9						
[1 007]	b 3 630	3 827	4 221	2 418	3 296	.	.	.	.	.	.	- 4.8	- 4.8	- 5.1						
c 676	93	1 468	931	1 403								- 3.9	- 3.1	- 5.7						
Samfärd- sel	a 13 425	117	3 140	2 751	3 137	+ 45	+ 91	+ 46	-45	- 26	-44	- 3.4	+24.8	- 2.8						
[201]	b (3 084)	(117)	(3 992)	(2 751)	(3 946)	.	.	.	.	.	.	(- 3.0)	(+24.8)	(- 0.4)						
c 2 859	111	4 191	2 855	4 141								- 3.1	- 0.5	- 2.2						
d 225	6	1 459	.	1 443								- 1.8	.	+12.9						
e 10 341	.	2 886	.	2 886								- 3.5	.	- 3.5						
Banker	a 5 692	2 145	5 171	3 176	4 625	+105	+120	+104	-19	-17	-18	- 1.1	+ 2.6	- 0.0						
[153]	b 4 701	2 136	5 665	3 183	4 889	.	.	.	.	.	.	- 1.4	+ 0.5	- 0.9						
c 991	9	2 829	.	2 817								+ 0.8	.	+ 5.0						
Försäk- ringsf.	a 1 558	1 795	5 518	3 160	4 256	+ 79	+ 99	+ 78	-12	-16	-15	+ 1.0	+ 0.3	+ 0.6						
[66]	b 1 086	1 795	7 025	3 160	4 617	.	.	.	.	.	.	- 0.3	+ 0.3	+ 0.1						
c 472	.	2 047	.	2 047								+ 2.9	.	+ 2.9						
Butiks- personal	a 7 975	10 442	2 575	1 923	2 205	+ 96	+118	+ 90	-28	-21	-26	- 2.7	- 2.7	- 2.9						
[1 543]	b 5 380	9 900	3 359	1 987	2 470	.	.	.	.	.	.	- 1.4	- 2.7	- 2.7						
c 2 595	542	948	765	916								- 6.5	-10.9	- 7.1						
Samtliga	f 66 216	27 570	4 114	2 304	3 582	+ 75	+103	+ 75	-26	-22	-27	- 2.5	- 2.0	- 2.6						
[5 758]	(55 875)	(27 570)	(4 341)	(2 304)	(3 668)	(+ 85)	(+103)	(+ 79)	(-26)	(-22)	(-27)	(- 2.3)	(- 2.0)	(- 2.5)						

¹ Siffrorna inom parentes avse löneomedeltal med frånräknande av för åren 1931 och 1932 nyttillkommen linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

² Linjepersonal vid enskilda järnvägar.

³ Medellön har ej beräknats på grund av att blott ett fåtal personer redovisats.

butikspersonal, och för var och en av dessa på män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonalen har dessutom uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. d. (c) samt övrig personal (d). På liknande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. d. (c). En nyhet för året är att även för teknisk personal verkställts en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare o. d., dels verkmästare och förmän.

Av de i tabellen redovisade näringsgrupperna företer samfärdseln den lägsta genomsnittliga lönenivån för den manliga egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) och industrien för den kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och bankerna den högst avlönade kvinnliga personalen. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skilljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager den för året för sig redovisade linjepersonalen vid enskilda järnvägar.

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga för åren före 1926 siffror endast för samtliga kontorsanställda (a-gruppen). Beträffande den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1932 hänvisas till tabellen. Vid en jämförelse åter med 1920 års löplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper. Denna minskning synes beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom samfärdsel och handel samt beträffande kvinnlig personal inom samfärdseln, minst däremot i fråga om såväl män som kvinnor vid försäkringsanstalter. Inkomstreduktionerna ägde för flertalet personalgrupper väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande åtta åren företer tämligen små förändringar. Den tendens till lönesänkning, som siffrorna för de senaste åren antyda, torde delvis bero på förändrad sammansättning av personalbeståndet,¹ men åter speglar även faktiska lönereglaringar nedåt, särskilt under åren 1931 och 1932.

2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Antal arbetare och arbetstimmar. Antalet redovisade arbetare vid 1932 års löneundersökning utgör, såsom framgår av tab. 10, tillhoppa 344 744, fördelade på 7 308 företag, emot 357 968 arbetare år 1931 och 368 427 år 1930. Det minskade antalet redovisade arbetare under åren 1931 och 1932 torde väsentligen vara att tillskriva depressionen inom näringslivet, låt vara att överföring till förvaltningspersonal skett av vissa tidigare till arbetare hänfödda personalgrupper (särskilt vid enskilda järnvägarna).

Av de för år 1932 redovisade arbetarna voro 77% % vuxna män, 16% % vuxna kvinnor och 5.4 % minderåriga av båda könen (under 18 år), medan

¹ Den inverkan i sänkande riktning, som härrör från vissa under fjolåret nytillkomna personalgrupper, kan tydligt avläsas ur tabellen.

återstående 10 % ej fördelats efter ålder och kön. Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77,4, 15,5, 6,2 och 0,9 samt år 1913 till resp. 65,9, 10,4, 8,5 och 15,2 %. Förutsätter man, att antalet ej specificerade, som var relativt stort år 1913, fördelar sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1932, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad.

I syfte att kunna bedöma, i vad mån årslönernas växlingar inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i arbetstidens längd, har i tab. 10 verkställt en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret. Beräkningarna, som hänföra sig till 96,0 % av samtliga redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per redovisad arbetare under redogörelseåret uppgått till 2 090 timmar (mot 2 167 timmar föregående år).¹ I samband härmed utförda kalkyler ge vid handen, att arbetstiden inom den egentliga industrien under år 1932 i genomsnitt uppgått till omkring 44 timmar per vecka.

Under nära hälften (46,3 %) av arbetstiden har arbetet utförts på a k o r d, medan återstoden utnyttjats till tidlönsarbete; övertidsarbetet har utgjort föga över 1 %.² Under ackordsarbete inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten.

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen. I fråga om de s. k. s ä s o n g y r k e n a, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, skola här ur tillgängliga källor anföras några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong.

En nu ett årtionde gammal undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden.³ För det byggnadsfacket närliggande målaryrket torde den faktiska arbetstiden vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. För arbetare inom sten- och torvindusti lär den faktiska arbetstiden per år vara än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager-

¹ Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisningssättet komma de nämligen närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav, företagen varit i gång (jfr sid. 39).

² Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1932 1,8 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1928—1931 uppgick till resp. 1,8, 2,0, 1,8 och 1,5.

³ Statens offentliga utredningar 1922:2, sid. 130.

Tab. 10. Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme								per år			
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- männer o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- männer o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.				
			tid- lö- n, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.					in- dex- tal, = 100	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> ..... (945)	80 828	2 021	58.5	.	.	.	.	.	9.24	48.64	2 223	2 332	191	
män	70 855	2 013	59.3	1.02	1.27	1.17	1.21	.	9.70	51.07	2 318	2 435	185	
kvinnor	3 330	2 015	58.1	0.66	0.86	0.78	0.79	.	6.34	32.92	1 558	1 596	247	
minderåriga	4 136	2 063	47.0	0.39	0.59	0.49	0.49	.	3.88	20.66	996	1 016	178	
Gruvor o. anriktningsverk (36)	6 186	1 457	69.3	.	.	.	.	.	12.75	49.48	2 238	2 361	164	
män	6 038	1 452	69.9	1.08	1.78	1.57	1.65	262	12.98	50.14	2 269	2 395	157	
minderåriga	139	1 663	45.3	0.49	0.69	0.58	0.59	219	4.78	21.91	965	985	154	
Däruv i														
mellersta Sverige ... (32)	3 233	1 509	62.1	.	.	.	.	.	8.76	36.35	1 622	1 682	147	
män	3 131	1 506	62.9	0.82	1.27	1.10	1.14	233	8.98	36.87	1 649	1 711	144	
minderåriga	93	1 571	32.9	0.46	0.58	0.50	0.51	213	4.01	18.99	781	803	147	
norra Sverige ..... (4)	2 953	1 401	77.8	.	.	.	.	.	17.46	63.00	2 912	3 105	166	
män	2 907	1 393	78.0	1.58	2.27	2.12	2.25	278	17.70	68.58	2 936	3 132	160	
minderåriga	46	1 849	66.7	0.62	0.78	0.72	0.73	243	6.01	26.90	1 337	1 355	177	
Järn- o. stål- o. kopparverk (40)	13 612	2 028	69.3	.	.	.	.	.	8.42	46.49	1 999	2 109	184	
män	13 022	2 030	69.8	0.61	1.10	1.02	1.06	259	8.58	47.82	2 036	2 149	183	
minderåriga	371	2 020	46.9	0.41	0.62	0.51	0.53	265	4.13	23.28	1 023	1 061	188	
Järn- o. stålmanufaktur (206)	11 771	2 070	50.9	.	.	.	.	.	8.14	42.45	2 042	2 095	194	
män	10 101	2 075	51.5	0.96	1.17	1.07	1.09	248	8.75	45.73	2 197	2 255	187	
kvinnor	742	2 022	47.6	0.55	0.68	0.61	0.62	326	5.01	25.12	1 229	1 250	234	
minderåriga	916	2 060	47.5	0.38	0.60	0.48	0.49	288	3.85	20.33	991	1 000	225	
Mekaniska verkstäder... (476)	36 483	2 063	57.2	.	.	.	.	.	9.43	50.92	2 301	2 438	198	
män	31 979	2 052	58.3	1.04	1.26	1.17	1.22	260	9.78	52.85	2 364	2 512	189	
kvinnor	536	2 101	44.6	0.64	0.77	0.70	0.72	300	5.72	30.98	1 450	1 524	227	
minderåriga	1 512	2 061	43.3	0.38	0.59	0.47	0.48	229	3.75	19.52	964	990	170	
Skeppsvarv... (30)	4 263	2 146	69.7	.	.	.	.	.	10.80	59.43	2 518	2 699	.	
män	3 960	2 151	70.5	1.10	1.30	1.25	1.28	.	10.51	61.14	2 568	2 760	.	
minderåriga	123	1 998	55.8	0.48	0.61	0.55	0.56	.	4.46	19.59	1 104	1 126	.	
Övriga verkstäder ... (446)	32 220	2 052	55.6	.	.	.	.	.	9.31	49.81	2 272	2 404	.	
män	28 019	2 038	56.4	1.04	1.26	1.16	1.21	.	9.67	51.74	2 334	2 477	.	
kvinnor	515	2 103	46.5	0.64	0.77	0.70	0.73	.	5.75	30.97	1 458	1 534	.	
minderåriga	1 389	2 066	42.2	0.37	0.59	0.46	0.47	.	3.69	19.51	951	978	.	
Elektriska verkstäder ... (62)	8 169	2 137	57.1	.	.	.	.	.	9.85	53.49	2 535	2 609	242	
män	6 299	2 174	54.3	1.19	1.43	1.32	1.34	312	10.84	59.34	2 828	2 920	258	
kvinnor	1 268	1 937	73.7	0.75	0.96	0.91	0.92	288	7.44	37.44	1 746	1 777	226	
minderåriga	584	2 173	55.7	0.43	0.56	0.51	0.51	232	4.08	22.75	1 092	1 107	194	
Metallmanufaktur..... (93)	3 937	2 101	50.8	.	.	.	.	.	8.14	42.86	2 094	2 143	192	
män	2 954	2 094	49.6	1.03	1.23	1.13	1.14	236	9.16	48.01	2 353	2 404	189	
kvinnor	430	2 150	58.1	0.68	0.93	0.83	0.84	365	6.74	36.14	1 766	1 805	296	
Guld- och silfvervarufabri- ker ..... (32)	770	2 133	35.5	.	.	.	.	.	9.47	53.06	2 566	2 601	213	
män	462	2 169	42.6	1.23	1.73	1.48	1.50	242	11.61	65.65	3 188	3 244	197	
kvinnor	226	2 090	26.6	0.81	0.94	0.84	0.86	.	6.53	35.95	1 744	1 796	.	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme							per år			
			ordinarie tid				inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.)	ordi- narie tid,	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100
Jord- o. stenindustri... (385)	20 785	53.1						6 99 39.88					
män	18 229	53.7	0.85	0.97	0.92	0.94		7.34	41.78				
kvinnor	1 221	67.4	0.48	0.71	0.63	0.65		4.88	28.58				
minderåriga	1 249	28.6	0.39	0.52	0.43	0.48		3.30	19.08				
Kolgruvor (3)	986	2 127 48.1						8.14 43.40	1 950	2 170	221		
män	962	2 129	49.1	0.74	1.14	0.94	1.03	215	8.25	44.01	1 975	2 200	208
Torvindustri (64)	973	79.1						5.04 28.72					
män	871	79.6	0.60	0.68	0.67	0.67	172	5.23	29.80				
Stenbrott o. stenhuggerier (91)	5 135	66.3						6.13 35.64					
män	5 061	66.3	0.87	0.77	0.81	0.81	279	6.17	35.88				
Byggnadsämnesindustri (170)	7 338	1 976 47.7						7.64 42.95	1 875	1 931	182		
män	6 872	1 975	47.8	0.86	1.11	0.98	1.01	266	7.88	44.23	1 927	1 988	183
Cementfabriker (13)	1 457	2 042 39.2						8.14 45.53	2 063	2 115	115		
män	1 393	2 043	39.6	0.98	1.21	1.04	1.06		8.32	46.56	2 108	2 161	
Tegelbruk (103)	4 235	1 930 51.4						7.31 40.62	1 749	1 810			
män	3 852	1 923	51.4	0.80	1.09	0.96	0.98		7.64	42.29	1 813	1 882	
Kalkbruk o. cementvaru- fabriker (54)	1 646	2 035 46.6						7.99 46.53	2 026	2 079			
män	1 627	2 035	47.0	0.93	1.09	1.01	1.03		8.04	46.80	2 038	2 090	
Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker (16)	2 436	1 724 60.9						7.07 41.64	1 528	1 592	146		
män	1 258	1 801	57.9	0.97	1.22	1.11	1.16	215	9.03	53.31	1 988	2 087	145
kvinnor	868	1 644	79.3	0.58	0.74	0.70	0.72	232	5.46	31.97	1 150	1 180	142
Porslinsfabriker (6)	1 806	1 592 61.1						7.28 42.75	1 386	1 464			
män	919	1 690	56.5	0.99	1.18	1.10	1.16		9.27	55.23	1 833	1 957	
kvinnor	661	1 501	80.7	0.57	0.71	0.69	0.71		5.49	32.45	1 026	1 061	
Kakel-, sten- o. lergods- fabriker (10)	630	2 101 60.5						6.75 39.43	1 935	1 959			
män	339	2 100	61.0	0.92	1.30	1.15	1.16		8.55	49.52	2 406	2 440	
kvinnor	207	2 096	75.9	0.58	0.79	0.74	0.74		5.21	30.96	1 544	1 561	
Glasbruk (41)	3 867	1 619 36.1						7.06 40.07	1 323	1 442	151		
män	3 205	1 638	40.9	0.82	1.04	0.91	0.99	220	7.88	44.53	1 486	1 627	137
minderåriga	467	1 513	12.2	0.83	0.40	0.34	0.34	243	2.68	15.79	507	516	138
Kristall- o. smäglasbruk (27)	2 754	1 398 40.2						6.42 36.19	1 048	1 133			
män ¹	2 203	1 400	47.3	0.75	0.97	0.85	0.92		7.33	41.23	1 193	1 295	
Fönsterglasbruk (3)	252	2 185 59.0						7.80 45.60	1 890	2 131			
män	237	2 183	60.7	0.73	1.02	0.90	1.02		8.13	47.51	1 964	2 220	
Buteljglasbruk (6)	678	2 147 24.0						8.64 48.88	2 116	2 353			
män	636	2 151	25.3	0.93	1.31	1.03	1.14		8.95	50.56	2 195	2 446	
Träindustri (642)	29 708	2 003 55.3						7.39 41.41	1 739	1 840	200		
män	26 619	2 007	56.6	0.84	0.97	0.91	0.96		7.75	43.34	1 817	1 936	199
kvinnor	306	2 166	55.1	0.64	0.77	0.71	0.78		5.86	32.56	1 530	1 584	280
minderåriga	2 363	1 940	40.3	0.41	0.53	0.46	0.47		3.67	20.63	887	909	180

¹ Att döma av de kompletterande uppgifter, som benäget ställts till förfogande av ett av de större företagen inom branschen, skulle timlönen för yrkesutbildade arbetare år 1930 legat ca 40 % över och för grovarbetare o. d. ca 13 % under i tabellen redovisad medellön. För redogörelseåret saknas motsvarande uppgifter.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal ar- bete- rare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme					per år							
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- måner o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- måner o. d.)	ordi- narie o. d.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- måner o. d.)	ordi- narie o. d.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- måner o. d.)	ordi- narie o. d.		
Flottning ..... (16)	1 898	53.6	.	.	.	.	8.28	48.63	.	.	.	.	.	.	.
män	1 861	53.2	0.77	0.97	0.87	0.89	223	8.34	49.04	.	.	.	.	.	.
Sågverk o. hyvlrier (325)	18 241	1 924	65.2	.	.	.	.	7.28	41.88	1 623	1 758	180	.	.	.
män	16 317	1 927	66.8	0.78	0.94	0.89	0.96	229	7.61	43.61	1 689	1 850	175	.	.
minderåriga	1 493	1 893	47.9	0.43	0.54	0.48	0.49	223	3.87	22.27	907	933	175	.	.
Snickeri- o. möbelfabriker (275)	8 752	2 014	36.6	.	.	.	.	7.33	38.91	1 827	1 878	180	.	.	.
män	7 907	2 013	37.9	0.92	1.04	0.97	0.98	239	7.76	41.06	1 929	1 983	176	.	.
minderåriga	735	2 009	25.1	0.39	0.48	0.41	0.42	233	3.24	17.58	826	845	192	.	.
Annan trävaruindustri .. (26)	817	2 064	53.6	.	.	.	.	7.98	42.85	1 973	2 056	222	.	.	.
män	534	2 019	50.4	0.98	1.28	1.14	1.17	260	9.34	49.61	2 268	2 361	186*	.	.
Pappers- och grafisk indu- stri ..... (484)	40 975	2 002	49.6	.	.	.	.	8.96	51.62	2 041	2 247	191	.	.	.
män	34 580	1 972	52.8	1.17	1.09	1.13	1.19	.	9.76	55.86	2 156	2 385	184	.	.
kvinnor	4 272	2 200	41.5	0.71	0.76	0.73	0.75	.	5.94	34.18	1 589	1 662	244	.	.
minderåriga	1 851	2 111	19.1	0.42	0.58	0.45	0.46	.	3.63	21.14	940	962	197	.	.
Pappersmassfabriker .. (95)	16 203	1 655	64.9	.	.	.	.	8.96	52.22	1 659	1 832	147	.	.	.
män	15 561	1 655	65.8	0.98	1.08	1.05	1.11	258	9.16	53.02	1 680	1 845	142	.	.
minderåriga	344	1 583	22.4	0.45	0.64	0.49	0.51	255	4.06	23.11	768	806	145	.	.
Pappersbruko, pappfabriker (67)	13 517	2 185	70.2	.	.	.	.	8.22	46.73	2 037	2 215	207	.	.	.
män	11 498	2 199	69.5	0.89	1.07	1.01	1.07	274	8.76	49.71	2 161	2 361	204	.	.
kvinnor	1 501	2 092	84.6	0.56	0.71	0.69	0.71	306	5.51	31.52	1 437	1 477	252	.	.
minderåriga	518	2 153	45.7	0.44	0.58	0.50	0.52	282	4.14	23.76	1 080	1 115	221	.	.
Finpappersbruk ..... (9)	4 094	2 314	84.4	.	.	.	.	8.06	46.51	2 126	2 290	.	.	.	.
män	3 314	2 328	84.8	0.98	1.02	1.01	1.07	.	8.74	50.51	2 289	2 482	.	.	.
kvinnor	636	2 212	84.4	0.57	0.69	0.67	0.69	.	5.36	30.96	1 493	1 541	.	.	.
minderåriga	144	2 308	74.9	0.42	0.53	0.50	0.51	.	4.14	23.61	1 157	1 185	.	.	.
Grovpappersbruk ..... (58)	9 423	2 126	63.1	.	.	.	.	8.30	46.83	1 995	2 182	.	.	.	.
män	8 184	2 143	62.3	0.87	1.10	1.02	1.07	.	8.76	49.34	2 106	2 312	.	.	.
kvinnor	865	1 979	84.6	0.55	0.74	0.71	0.72	.	5.66	32.04	1 395	1 429	.	.	.
minderåriga	374	2 092	33.0	0.45	0.62	0.51	0.52	.	4.14	23.83	1 050	1 088	.	.	.
Annan pappersindustri .. (94)	3 717	2 287	15.3	.	.	.	.	6.94	39.85	1 931	1 984	242	.	.	.
män	1 315	2 326	11.0	1.14	1.73	1.21	1.23	241	9.93	56.84	2 759	2 854	218	.	.
kvinnor	1 879	2 264	20.6	0.69	0.86	0.72	0.74	285	5.83	33.41	1 615	1 667	238	.	.
Tapetfabriker ..... (12)	340	2 310	0.3	.	.	.	.	7.66	44.01	2 153	2 206	.	.	.	.
män	281	2 324	0.0	1.02	.	1.02	1.03	.	8.28	47.64	2 340	2 399	.	.	.
kvinnor	30	2 208	.	0.69	.	0.69	0.70	.	5.61	32.32	1 515	1 544	.	.	.
Annan hithörande indu- stri ..... (82)	3 377	2 285	16.9	.	.	.	.	6.87	39.43	1 907	1 961	.	.	.	.
män	1 034	2 326	14.1	1.18	1.73	1.26	1.28	.	10.35	59.87	2 876	2 977	.	.	.
kvinnor	1 849	2 265	20.9	0.69	0.86	0.72	0.74	.	5.84	33.43	1 617	1 669	.	.	.
Grafisk industri ..... (228)	7 538	2 329	3.3	.	.	.	.	11.29	65.56	3 044	3 324	275	.	.	.
män	6 206	2 336	2.7	1.46	1.92	1.48	1.55	235	12.53	72.41	3 369	3 685	232	.	.
kvinnor	828	2 285	9.0	0.81	1.17	0.84	0.88	267	7.01	40.85	1 889	2 026	268	.	.
minderåriga	492	2 302	1.8	0.42	0.43	0.42	0.43	269	3.40	20.46	956	982	247	.	.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme					per år					
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per dag inkl. över- tid, natu- raför- måner o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- måner o. d.)	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	kr.	in- dex- tal 1913 = 100			
Grafiska anstalter..... (27)	857	2 371	3·8	.	.	.	10·08	57·75	2 656	2 904	.	.	.
män	652	2 380	0·7	1·32	1·89	1·33	1·40	.	11·60	66·12	3 023	3 328	.
kvinnor	126	2 348	22·1	0·75	0·94	0·79	0·81	.	6·54	37·98	1 831	1 914	.
minderåriga	78	2 337	0·5	0·40	0·74	0·40	0·41	.	3·33	19·42	918	966	.
Bok- och accidenstrycke- rier	(126)	3 554	2 325	5·3	.	.	.	.	10·37	60·64	2 823	2 980	.
män	2 759	2 334	5·3	1·36	1·92	1·39	1·45	.	11·71	68·44	3 190	3 376	.
kvinnor	472	2 280	7·1	0·80	1·37	0·84	0·86	.	6·96	40·21	1 894	1 967	.
minderåriga	312	2 312	2·5	0·44	0·41	0·44	0·45	.	3·58	21·65	1 012	1 029	.
Tidningsstryckerier..... (75)	3 127	2 318	.	.	.	.	.	.	12·82	73·86	3 542	3 831	.
män	2 795	2 326	.	1·64	.	1·64	1·70	.	13·63	78·35	3 714	4 074	.
kvinnor	230	2 223	.	0·89	.	0·89	0·96	.	7·54	43·95	1 945	2 207	.
minderåriga	102	2 220	.	0·34	.	0·34	0·37	.	2·33	16·95	756	851	.
Livsmedelsindustri..... (656)	26 351	2 302	15·4	.	.	.	.	.	9·40	54·66	2 491	2 730	237
män	17 130	2 353	5·8	1·23	1·81	1·27	1·37	.	10·96	64·66	2 935	3 230	236
kvinnor	8 256	2 217	36·3	0·75	0·88	0·85	0·85	.	6·71	38·68	1 764	1 893	257
minderåriga	946	2 158	13·0	0·14	0·53	0·45	0·46	.	3·61	20·63	967	995	217
Kvarnar..... (51)	1 508	2 300	1·5	.	.	.	.	.	10·68	62·34	2 895	3 053	234
män	1 410	2 308	1·0	1·31	0·91	1·31	1·36	296	10·98	64·11	2 980	3 146	239
Pressjästfabriker..... (7)	243	2 327	0·5	.	.	.	.	.	11·51	66·17	3 136	3 421	271
män	222	2 322	0·3	1·43	2·29	1·43	1·52	353	12·08	69·28	3 281	3 576	267
Bagerier	(146)	4 131	2 282	2·1	.	.	.	.	10·34	60·02	2 908	2 981	264
män	2 553	2 315	0·0	1·50	3·95	1·50	1·53	312	12·07	70·18	3 457	3 538	252
kvinnor	1 417	2 243	5·1	0·95	0·89	0·95	0·97	334	7·75	44·71	2 113	2 176	264
Mjukbrödsbagerier .... (106)	2 290	2 335	.	.	.	.	.	.	11·32	56·25	3 299	3 354	.
män	1 814	2 338	.	1·54	.	1·54	1·57	.	12·34	72·02	3 590	3 663	.
kvinnor	411	2 325	.	0·94	.	0·94	0·97	.	7·69	44·81	2 185	2 251	.
Spisbrödsbagerier..... (35)	1 400	2 206	.	.	.	.	.	.	9·97	57·09	2 684	2 765	.
män	651	2 231	.	1·44	.	1·44	1·47	.	11·69	66·95	3 201	3 292	.
kvinnor	745	2 188	.	1·03	.	1·03	1·06	.	8·45	48·36	2 254	2 315	.
Käxfabriker..... (5)	441	2 255	19·3	.	.	.	.	.	6·20	36·07	1 667	1 731	.
män	88	2 458	0·2	1·09	.	1·09	1·13	.	9·27	54·39	2 610	2 767	.
kvinnor	261	2 279	26·4	.	.	0·72	0·73	.	5·91	34·24	1 607	1 660	.
Råsockerbruk och raffinade- rier	(27)	3 682	2 402	9·3	.	.	.	.	8·45	49·54	2 435	2 524	203
män	3 163	2 430	5·8	1·05	1·40	1·07	1·10	289	8·89	52·58	2 573	2 669	205
kvinnor	411	2 225	41·4	0·67	0·88	0·76	0·78	355	6·01	35·01	1 679	1 729	282
Råsockerbruk	(22)	1 756	2 463	2·6	.	.	.	.	8·66	51·85	2 545	2 639	.
män	1 696	2 470	2·6	1·05	1·42	1·06	1·09	.	8·79	52·65	2 588	2 682	.
kvinnor	53	2 250	0·4	0·61	0·93	0·61	0·63	.	4·89	28·99	1 358	1 426	.
Raffinaderier och komb. fabriker..... (5)	1 926	2 346	15·8	.	.	.	.	.	8·26	47·98	2 334	2 421	.
män	1 467	2 384	9·5	1·05	1·40	1·09	1·11	.	9·01	52·40	2 555	2 655	.
kvinnor	358	2 221	47·5	0·68	0·88	0·73	0·80	.	6·18	35·90	1 727	1 774	.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och lönelnkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst											
		antal	därröv på ac- kord %	per timme				inkl. över- tid, natu- raförmän- er o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- er o. d.) kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- er o. d.) kr.	per år				
				ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raför- män- er o. d.	ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmän- er o. d.								
Choklad- o. karamellfabr. (47)	2 650	2 257	24.0	.	.	.	.	.	.	.	6.45	36.67	1 746	1 808	267
män	619	2 295	9.9	1.21	1.33	1.22	1.26	268	10.18	57.81	2 755	2 884	217		
kvinnor	1 681	2 273	29.9	0.66	0.78	0.70	0.71	309	5.73	32.61	1 566	1 615	250		
minderåriga	351	2 135	20.3	0.37	0.48	0.40	0.40	286	3.14	17.90	845	853	217		
Bryggerier och läskedrycks- fabriker (162)	5 897	2 284	9.3	.	.	.	.	.	11.16	64.06	2 718	3 235	250		
män	4 665	2 336	7.4	1.21	2.40	1.30	1.51	290	12.19	70.45	2 969	3 577	238		
kvinnor	1 140	2 078	19.0	0.83	1.21	0.90	0.97	323	7.40	41.15	1 853	2 011	252		
Brännerier och destillerings- verk (6)	387	2 245	.	.	.	.	.	.	11.45	63.88	2 669	3 200	.		
män	317	2 247	.	1.29	.	1.29	1.53	.	12.34	68.82	2 876	3 449	.		
kvinnor	70	2 234	.	0.78	.	0.78	0.93	.	7.43	41.55	1 736	2 078	.		
Bryggerier (138)	4 991	2 298	9.4	.	.	.	.	.	11.18	64.88	2 750	3 233	.		
män	4 007	2 352	8.1	1.20	2.43	1.30	1.51	.	12.16	70.50	2 998	3 561	.		
kvinnor	895	2 058	17.4	0.82	1.22	0.89	0.96	.	7.27	40.60	1 818	1 976	.		
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker (18)	519	2 155	17.3	.	.	.	.	.	10.66	59.64	2 375	3 282	.		
män	341	2 186	5.0	1.19	1.45	1.21	1.60	.	12.49	71.66	2 607	3 877	.		
kvinnor	175	2 113	35.1	0.38	1.20	0.99	1.02	.	8.11	43.78	2 081	2 162	.		
Tobaksfabriker (10)	2 293	2 275	84.9	.	.	.	.	.	8.41	48.50	2 255	2 445	.		
män	506	2 313	58.1	1.23	1.56	1.48	1.62	.	12.83	73.95	3 387	3 749	.		
kvinnor	1 760	2 264	93.5	0.63	0.87	0.86	0.92	.	7.20	41.53	1 947	2 090	.		
Slakterier och konserverfabri- ker (95)	3 211	2 202	12.4	.	.	.	.	.	9.77	56.22	2 434	2 719	245		
män	2 116	2 313	3.2	1.31	1.29	1.31	1.41	307	11.34	65.28	2 973	3 254	250		
kvinnor	974	2 000	33.3	0.74	0.92	0.80	0.88	383	6.84	39.54	1 575	1 787	.		
Slakterier och charkuteri- fabriker (74)	2 066	2 316	0.8	.	.	.	.	.	11.21	61.67	2 927	3 218	.		
män	1 695	2 335	0.9	1.38	1.16	1.38	1.48	.	11.93	68.67	3 157	3 443	.		
kvinnor	357	2 220	0.3	0.83	0.98	0.83	1.00	.	7.93	46.12	1 824	2 225	.		
Konserverfabriker (21)	1 145	2 042	30.9	.	.	.	.	.	6.24	39.85	1 742	1 819	.		
män	421	2 241	11.0	1.07	1.32	1.09	1.11	.	8.91	51.31	2 385	2 492	.		
kvinnor	617	1 907	49.6	0.66	0.92	0.79	0.80	.	6.13	35.29	1 470	1 533	.		
Annan livsmedelsindustri (11)	2 736	2 401	1.6	.	.	.	.	.	8.06	49.08	2 178	2 448	219		
män	1 876	2 415	0.8	1.09	1.25	1.10	1.19	253	9.32	57.39	2 600	2 862	215		
Mejerier o. margarinfabr. (94)	2 472	2 436	0.4	.	.	.	.	.	8.04	49.56	2 207	2 496	.		
män	1 705	2 450	0.4	1.09	1.55	1.10	1.19	.	9.34	57.81	2 637	2 916	.		
Annan hithör. industri (17)	264	2 079	14.0	.	.	.	.	.	7.59	43.57	1 917	1 979	.		
män	171	2 067	5.3	1.10	1.03	1.10	1.12	.	9.01	51.97	2 243	2 322	.		
Textil- och beklädnadsindu- stri (452)	46 118	2 193	52.6	.	.	.	.	.	6.07	33.56	1 612	1 682	231		
män	14 513	2 270	33.0	0.90	1.05	0.95	0.98	.	7.96	44.19	2 197	2 240	201		
kvinnor	27 394	2 162	66.2	0.63	0.70	0.68	0.69	.	5.44	30.05	1 450	1 498	233		
minderåriga	4 031	2 131	35.4	0.39	0.51	0.43	0.43	.	3.46	18.60	913	925	218		

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme						per år				
		antal	därav på ac- kord %	ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.		in- dex- tal 1913 = 100	
				tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	ige- nom- snitt, kr.					kr.	in- dex- tal 1913 = 100		kr.
Spinnerier, väverier o. d. (237)	32 409	2 213	51.4	.	.	.	.	.	.	5.94	32 87	1 560	1 634	232
män	12 227	2 277	31.8	0.85	0.98	0.89	0.92	263	7.54	42.11	1 977	2 104	208	
kvinnor	17 117	2 178	68.8	0.55	0.67	0.64	0.65	283	5.18	28.55	1 369	1 413	218	
minderåriga	2 885	2 151	37.5	0.38	0.51	0.43	0.44	275	3.45	19.05	923	942	220	
Bomullsindustri..... (51)	12 581	2 231	53.7	.	.	.	.	.	5.99	33.29	1 580	1 663	.	
män	5 424	2 301	32.0	0.83	0.95	0.87	0.91	.	7.41	41.74	1 946	2 086	.	
kvinnor	5 962	2 181	76.1	0.53	0.66	0.63	0.65	.	5.14	28.28	1 367	1 412	.	
minderåriga	1 196	2 157	47.4	0.39	0.52	0.45	0.46	.	3.61	19.88	968	994	.	
Linne-, hamp- och jute- industri..... (13)	3 002	2 088	56.2	.	.	.	.	.	5.95	31.39	1 488	1 550	.	
män	1 166	2 196	30.6	0.84	0.96	0.88	0.91	.	7.43	40.42	1 895	2 008	.	
kvinnor	1 599	2 017	78.8	0.50	0.67	0.64	0.65	.	5.17	26.58	1 275	1 308	.	
minderåriga	236	2 032	41.0	0.38	0.55	0.45	0.46	.	3.56	18.92	914	928	.	
Ylleindustri..... (65)	8 562	2 243	49.8	.	.	.	.	.	5.99	33.91	1 579	1 655	.	
män	3 470	2 286	33.7	0.85	0.97	0.89	0.92	.	7.53	42.56	1 986	2 105	.	
kvinnor	4 400	2 227	65.7	0.53	0.67	0.62	0.64	.	5.17	29.40	1 370	1 419	.	
minderåriga	692	2 137	30.9	0.38	0.51	0.42	0.42	.	3.35	18.47	884	900	.	
Trikkåfabriker..... (59)	6 015	2 197	53.7	.	.	.	.	.	5.57	30.61	1 482	1 540	.	
män	1 110	2 246	34.8	0.87	1.12	0.96	0.99	.	8.02	42.62	2 112	2 215	.	
kvinnor	4 159	2 186	62.4	0.58	0.69	0.65	0.66	.	5.22	28.96	1 396	1 440	.	
minderåriga	582	2 185	28.5	0.38	0.51	0.41	0.42	.	3.25	18.50	900	913	.	
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker..... (31)	1 514	2 221	39.6	.	.	.	.	.	6.14	34.26	1 647	1 707	.	
män	553	2 264	28.8	0.91	1.09	0.98	1.02	.	8.16	45.38	2 200	2 303	.	
kvinnor	803	2 191	51.1	0.58	0.73	0.65	0.67	.	5.31	29.38	1 426	1 459	.	
minderåriga	158	2 232	19.6	0.37	0.46	0.39	0.39	.	3.14	17.84	873	881	.	
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker... (18)	735	2 180	18.0	.	.	.	.	.	6.82	35.20	1 740	1 845	.	
män	504	2 231	5.1	0.86	1.06	0.87	0.92	.	7.44	41.52	1 915	2 046	.	
kvinnor	194	2 122	51.8	0.60	0.68	0.64	0.66	.	5.32	23.49	1 348	1 405	.	
minderåriga	21	2 069	38.4	0.39	0.35	0.37	0.38	.	3.08	15.78	767	784	.	
Skrädderier o. sömnadsfab- riker..... (187)	12 097	2 149	54.8	.	.	.	.	.	6.47	35.46	1 764	1 818	219	
män	2 038	2 240	43.1	1.26	1.34	1.30	1.31	257	10.44	55.56	2 875	2 989	200	
kvinnor	9 029	2 137	60.0	0.75	0.77	0.76	0.77	350	5.94	32.94	1 613	1 658	267	
minderåriga	1 029	2 072	31.7	0.41	0.51	0.43	0.43	307	3.33	17.71	903	903	226	
Hatt- och mössfabriker (28)	1 612	2 114	62.1	.	.	.	.	.	6.01	33.66	1 614	1 635	234	
män	248	2 146	39.0	1.26	1.31	1.28	1.29	215	10.01	56.29	2 735	2 767	178	
kvinnor	1 248	2 111	71.3	0.68	0.71	0.70	0.71	263	5.51	30.69	1 475	1 496	244	
Läder-, hår- o. gummitaru- fabriker..... (208)	14 816	2 009	50.0	.	.	.	.	.	7.27	39.30	1 864	1 915	208	
män	8 125	2 046	48.8	1.04	1.26	1.15	1.17	.	8.88	48.88	2 333	2 394	189	
kvinnor	4 704	1 958	59.0	0.68	0.79	0.75	0.76	.	5.90	30.80	1 451	1 489	202	
minderåriga	1 959	1 983	33.5	0.41	0.58	0.47	0.48	.	3.61	19.58	925	951	256	

Tab. 10 (forts.). Arbetslid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbe- tare under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme							per år			
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- män- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- män- ner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100	
													ac- cord löna % ₀
Garverier ..... (33)	1 718	2 243	50.4	.	.	.	.	8.18	46.95	2 283	2 338	207	
män	1 416	2 235	51.3	0.99	1.25	1.13	1.14	271	8.91	51.11	2 494	2 557	220
Päls- o. skinnvarufabriker (24)	700	2 055	29.9	.	.	.	.	7.02	39.75	1 843	1 926	233	
män	291	2 177	35.7	1.16	1.05	1.12	1.16	223	8.86	50.16	2 437	2 514	186
kvinnor	371	1 961	28.8	0.81	0.76	0.80	0.81	300	5.96	33.77	1 554	1 588	243
Skofabriker ..... (96)	8 080	1 876	54.7	.	.	.	.	7.07	36.95	1 745	1 774	203	
män	4 247	1 882	58.9	1.08	1.26	1.19	1.20	240	8.77	46.86	2 225	2 248	172
kvinnor	2 765	1 872	57.1	0.66	0.81	0.74	0.75	242	5.83	29.14	1 382	1 407	177
minderåriga	1 068	1 865	32.1	0.40	0.55	0.41	0.15	300	3.31	17.78	828	838	228
Gummivarufabriker ..... (9)	2 626	2 197	53.6	.	.	.	.	7.60	42.39	1 985	2 104	251	
män	1 131	2 305	33.8	1.06	1.37	1.17	1.22	321	9.75	55.66	2 644	2 817	216
kvinnor	1 118	2 116	76.2	0.67	0.79	0.76	0.79	.	6.23	34.27	1 599	1 669	.
Annan hithörande industri (46)	1 692	2 109	30.8	.	.	.	.	6.90	37.23	1 818	1 866	161	
män	1 040	2 142	28.9	0.95	1.24	1.03	1.05	214	8.39	45.53	2 193	2 277	163
<i>Kemisk-teknisk industri (154)</i>	10 653	1 978	36.1	.	.	.	.	8.40	42.22	1 969	2 064	231	
män	7 250	2 018	30.4	1.10	1.25	1.15	1.19	.	9.58	49.11	2 286	2 403	206
kvinnor	2 876	1 868	53.9	0.66	0.78	0.73	0.75	.	6.06	28.52	1 346	1 395	229
minderåriga	527	2 034	25.5	0.45	0.67	0.50	0.51	.	4.03	21.39	1 021	1 041	244
Färg-, olje- o. parfymfabr. (56)	2 103	2 254	10.1	.	.	.	.	8.11	46.40	2 163	2 271	245	
män	1 211	2 293	5.7	1.16	1.63	1.18	1.24	302	9.98	57.66	2 682	2 826	235
kvinnor	675	2 200	19.7	0.69	0.97	0.74	0.77	367	6.18	34.61	1 629	1 697	288
Färg- o. fennissfabriker (17)	476	2 336	7.7	.	.	.	.	8.52	50.23	2 353	2 472	.	
män	343	2 357	3.7	1.11	1.64	1.13	1.18	.	9.51	55.98	2 626	2 775	.
kvinnor	105	2 302	19.4	0.70	1.07	0.77	0.79	.	6.31	37.37	1 776	1 819	.
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker ..... (39)	1 627	2 230	10.8	.	.	.	.	7.98	45.27	2 107	2 213	.	
män	868	2 267	6.5	1.15	1.65	1.21	1.26	.	10.18	58.25	2 705	2 846	.
kvinnor	570	2 182	19.7	0.69	0.96	0.74	0.77	.	6.14	34.09	1 602	1 675	.
Konstgödningsfabriker... (9)	869	2 260	30.5	.	.	.	.	10.45	60.36	2 777	2 933	211	
män	850	2 255	31.1	1.14	1.58	1.28	1.32	275	10.61	61.28	2 811	2 971	203
Sprängämnesfabriker ..... (7)	742	2 073	69.0	.	.	.	.	9.89	52.76	2 394	2 538	209	
män	568	2 107	66.1	1.14	1.38	1.30	1.36	283	11.02	59.32	2 70	2 871	224
Tändsticksfabriker..... (13)	4 370	1 613	60.3	.	.	.	.	7.52	30.64	1 445	1 494	197	
män	2 645	1 624	47.0	0.96	1.11	1.03	1.06	286	8.53	35.34	1 661	1 722	163
kvinnor	1 565	1 599	82.7	0.54	0.74	0.71	0.72	343	5.99	23.67	1 123	1 154	194
minderåriga	160	1 573	64.3	0.59	0.70	0.66	0.67	419	5.24	21.64	1 036	1 061	250
Annan kemisk-teknisk ind. (69)	2 569	2 252	21.1	.	.	.	.	8.62	49.23	2 306	2 430	208	
män	1 976	2 249	19.6	1.14	1.18	1.15	1.19	259	9.52	54.33	2 532	2 677	210
<i>S.a industrigrupper (3 926)</i>	270 184	2 061	49.4	0.92	1.03	0.98	1.02	.	8.15	45.38	1 998	2 122	.
män	197 301	2 047	48.4	1.04	1.15	1.10	1.15	.	9.18	50.52	2 223	2 377	.
kvinnor	52 359	2 117	57.4	0.67	0.75	0.72	0.74	.	5.81	31.92	1 504	1 565	.
minderåriga	17 062	2 035	34.9	0.40	0.56	0.46	0.46	.	5.63	19.39	927	946	.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och lönelnkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	Genomsnittlig lönelnkomst									
			per timme				per år					
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), 1913 = 100	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), 1913 = 100	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100			
<i>Byggnadsverksamhet</i> (2 007) ¹ [832]	21 237	40.6					13.78	81.11				
män	20 739	41.4	1.29	2.50	1.80	1.80	13.98	82.26				
minderåriga	488	37.7	0.59	0.94	0.60	0.61	4.70	27.42				
Egentl. byggnadsarbete (990) [370]	14 044	37.4					13.94	82.57				
män	13 950	37.5	1.26	2.65	1.79	1.79	13.99	82.85				
Husbyggnadsarbete (931) [320]	12 371	37.7					14.36	85.21				
män	12 287	37.8	1.28	2.75	1.84	1.84	14.42	85.51				
Väg- o. vattenbygg- nadsarbete (59) [50]	1 673	35.2					10.32	60.44				
män	1 663	35.4	1.10	1.74	1.23	1.34	10.35	60.60				
Installationsarbete (131)	3 344	50.4					13.24	76.76				
män	3 326	50.6	1.36	2.03	1.70	1.73	13.29	77.06				
Elektriska installationsar- beten (26)	574	38.3					12.45	76.95				
män	572	38.5	1.35	1.91	1.57	1.59	12.50	77.22				
Rörledningsarbete ... (105)	2 770	53.0					13.40	76.72				
män	2 754	53.2	1.37	2.04	1.73	1.92	14.70	84.14				
Målning och glasmåsteri (886) [331]	3 849	42.5					13.76	80.34				
män	3 463	46.9	1.37	2.60	1.94	1.94	14.70	85.85				
Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m. (208)	17 978	2 292	48.6				10.71	61.31	2 885	3 086		
män	16 529	2 297	48.1	1.13	1.51	1.32	11.06	63.30	2 982	3 189		
kvinnor	1 103	2 255	55.0	0.73	1.03	0.90	7.45	42.68	2 022	2 133		
minderåriga	346	2 212	53.8	0.49	0.59	0.55	4.21	24.58	1 196	1 213		
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv (57)	6 947	2 265	69.3				12.04	67.96	3 245	3 411		
män	6 284	2 264	70.9	1.35	1.59	1.52	12.68	71.85	3 421	3 580		
kvinnor	421	2 284	48.2	0.78	1.06	0.91	7.53	43.04	2 082	2 159		
minderåriga	242	2 247	69.5	0.43	0.59	0.54	4.22	24.32	1 216	1 216		
Elektriska linjearbeten och kraftverk (38)	4 122	2 343	23.2				10.52	60.42	2 797	3 065		
män	4 018	2 346	23.7	1.13	1.60	1.25	10.66	61.16	2 831	3 104		
Sågverk o. d. (11)	296	69.5					5.85	33.82				
män	272	71.0	0.60	0.79	0.73	0.76	6.08	35.33				
Ban- o. byggnadsarbeten (33)	5 215	2 331	46.9				9.69	56.30	2 733	2 880		
män	5 205	2 331	46.0	1.00	1.39	1.18	9.70	56.39	2 734	2 884		

¹ Siffrorna inom klammer [ ] avse lönelnmedeltal med frånräknande av för året nytillkomna 1 175 företag med sammanlagt 6 149 arbetare.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1932.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme					per år				
		antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d. kr.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100
Intendturverkstäder, förråd o. d. .... (69)	1 398	2 256	44.3	.	.	.	.	9.46	53.90	2 522	2 704	.	
män	750	2 272	28.9	1.28	1.40	1.32	1.41	11.20	63.40	2 977	3 198	.	
kvinnor	641	2 239	62.7	0.69	1.02	0.90	0.96	7.48	42.96	2 008	2 142	.	
Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m. 1 (229)	20 486	2 288	23.6	.	.	.	.	13.08	75.15	3 457	3 733	291	
män	20 186	2 288	23.6	1.40	2.02	1.55	1.65	13.19	75.73	3 486	3 761	289	
minderåriga	300	2 301	3.2	0.68	1.08	0.69	0.77	6.18	36.25	1 588	1 778	386	
Kraft-, belysnings- och vatten- verk .. (132)	6 250	2 333	18.2	.	.	.	.	11.06	68.85	3 258	3 468	.	
män	6 195	2 334	18.3	1.31	1.97	1.43	1.50	12.11	69.11	3 274	3 483	.	
minderåriga	55	2 304	9.1	0.69	1.22	0.74	0.78	6.28	37.87	1 677	1 794	.	
Byggnads- o. anläggningsar- beten ... (84)	9 165	2 326	38.7	.	.	.	.	13.20	77.64	3 584	3 850	.	
män	9 106	2 325	38.9	1.27	2.04	1.57	1.66	13.26	77.91	3 597	3 864	.	
minderåriga	59	2 488	6.9	0.65	0.94	0.67	0.67	5.36	35.80	1 654	1 678	.	
Spårvägsdrift .. (13)	5 071	2 174	1.8	.	.	.	.	14.18	78.68	3 456	3 847	.	
män	4 885	2 171	1.9	1.63	2.01	1.64	1.81	14.41	80.33	3 528	3 924	.	
minderåriga	186	2 240	0.1	0.69	0.55	0.69	0.81	6.44	36.08	1 541	1 806	.	
Handel o. varulager ... (740)	7 195	2 387	5.4	.	.	.	.	9.48	56.32	2 721	2 766	253	
män	5 681	2 385	4.1	1.26	1.46	1.27	1.31	10.32	61.60	2 988	3 069	249	
kvinnor	1 221	2 399	12.6	0.77	0.71	0.76	0.81	6.50	37.79	1 804	1 808	293	
minderåriga	294	2 389	0.4	0.38	0.59	0.38	0.38	3.05	18.41	880	880	211	
Samfärdsel 2 .. (183)	6 896	2 246	48.9	.	.	.	.	12.36	71.59	3 165	3 360	282	
män	6 660	2 244	50.7	1.09	1.86	1.49	1.56	12.69	73.43	3 241	3 438	284	
minderåriga	237	2 299	0.3	0.47	0.38	0.47	0.50	3.92	23.18	1 074	1 149	214	
Järnvägsdrift (enskild) (65)	1 798	2 380	13.2	.	.	.	.	7.05	40.97	2 074	2 094	.	
män 3	1 779	2 381	13.2	0.83	1.15	0.88	0.89	7.07	41.11	2 081	2 107	.	
Åkerirörelse .. (41)	677	2 410	0.4	.	.	.	.	10.96	63.78	3 073	3 101	240	
män	642	2 428	0.4	1.38	.	1.37	1.41	11.54	67.13	3 220	3 220	247	
Lastning o. lossning .. (60)	3 710	.	85.4	.	.	.	.	16.05	92.45	.	.	.	
män	3 710	.	85.4	1.44	1.92	1.87	1.95	16.05	92.45	.	.	.	
Teatrinrättningar .. (15)	768	2 242	18.1	.	.	.	.	7.43	42.68	2 039	2 107	.	
män	189	2 274	2.4	1.38	1.38	1.38	1.42	11.34	65.50	3 108	3 234	.	
kvinnor	569	2 239	23.5	0.73	0.88	0.77	0.78	6.16	35.34	1 701	1 752	.	
minderåriga	10	1 800	12.0	0.58	0.79	0.61	0.61	4.81	27.84	1 089	1 097	.	
Så övriga grupper ... (3 382)	74 560	2 199	35.3	1.24	1.94	1.49	1.54	12.23	70.89	3 118	3 313	.	
män	69 984	2 197	35.9	1.28	1.98	1.54	1.59	12.62	73.13	3 231	3 444	.	
kvinnor	2 893	2 303	32.6	0.75	0.96	0.82	0.86	6.82	39.32	1 874	1 921	.	
minderåriga	1 675	2 123	13.9	0.55	0.64	0.56	0.58	4.58	26.80	1 234	1 260	.	
Samtliga grupper (7 308)	344 744	2 090	46.3	1.01	1.19	1.09	1.14	285	9.06	50.46	2 178	2 323	218
män	267 285	2 085	45.0	1.12	1.33	1.21	1.27	282	10.12	56.48	2 421	2 597	209
kvinnor	55 252	2 126	56.1	0.68	0.75	0.72	0.74	5.86	32.28	1 522	1 583	243	
minderåriga	18 737	2 042	33.0	0.42	0.56	0.47	0.47	3.71	20.55	945	967	199	

¹ Detaljerad lönestatistik för kommunalarbetare i orter, anslutna till Svenska städernas förhandlingsorganisation, finnes i nämnda organisations verksamhetsberättelse för år 1932. — ² Inkl. 17 privata omnibusföretag med 711 anställda. — ³ På grund av överflyttning till förvaltningspersonalen av den s. k. linje-personalen äro årets och fjolårets siffror ej direkt jämförbara med tidigare uppgifter i lönestatistiken.

och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.¹

Löneinkomst per timme. Även i fråga om arbetare inom industri och hantverk m. m. inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning i yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Men de ännu kvarvarande olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro betydande, att döma bl. a. av en inom socialstyrelsen utförd undersökning över lönernas »spridning» i fråga om arbetare i allmän tjänst.² På grund av det summariska primärmaterialiet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som meddelas i tab. 10.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1932 beräknats till 1·14 kr., varav enligt tab. 10 1·08 kr. (95·6 %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m. För vuxna manliga arbetare har medellönen (1·27 kr.) legat över men för kvinnor (0·74 kr.) och minderåriga (0·47 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde för män 1·21 kr., för kvinnor 0·72 kr. och för minderåriga 0·47 kr. eller resp. 95·3, 97·3 och 100·0 % av totalinkomsten.

För att underlätta ett närmare studium av timförtjänstens variationer ha i tablån här nedan efter tab. 10 sammanställts de högsta och de lägsta genomsnittliga timlönerna inom olika näringsgrenar, varvid man begränsat undersökningen till vuxna män och kvinnor.

Högsta medeltimförtjänster.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Malmgruvor i norra Sverige	2·25	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1·66	Brännerier o. destilleringsverk	1·53
Lastning o. lossning	1·95	Tobaksfabriker	1·62	Pressjästfabriker	1·52
Målning o. glasmästeri	1·94	Mineralvattenfabr. o. d.	1·60		
Rörledningsarbete	1·92	Elektr. installationsarbeten	1·59	<i>Kvinnor</i>	
Husbyggnadsarbete	1·84	Mjukbrödsbagerier	1·57	Spisbrödsbagerier	1·06
Spårvägsdrift	1·81	Ståliga mek. o. elektriska verkstäder	1·57	Mineralvattenfabr. o. d.	1·02
Tidningstryckerier	1·70			Slakterier o. charkuterifabr.	1·00

¹ Statens offentliga utredningar 1930:35, sid. 196.

² Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (Stockholm 1931).

	Kr.		Kr.		Kr.
Mjukbrödsbagerier	0·97	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	0·94	Tobaksfabriker.....	0·92
Bryggerier	0·96			Guld- o. silvervarufabriker	0·86
Tidningstryckerier	0·96	Brännerier o. destilleringsverk	0·98	Bok- o. accidenstryckerier	0·86
Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.	0·96	Elektriska verkstäder	0·92	Metallmanufaktur	0·84
				Grafiska anstalter	0·81

Lägsta medeltimförtjänster.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Fönsterglasbruk	1·02	Flottning	0·59	Tapetfabriker	0·70
Trikåfabriker	0·99	Stenbrott o. stenhuggerier	0·81	Finpappersbruk	0·69
Snickeri- o. möbelfabriker	0·98	Statliga sågverk o. d.....	0·76	Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0·67
Tegelbruk.....	0·98	Torvindustri.....	0·67	Trikåfabriker	0·66
Sågverk o. hyvlerier	0·96			Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0·66
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0·92	<i>Kvinnor</i>		Tändsticksfabriker	0·72
Ylleindustri	0·92	Tändsticksfabriker	0·72	Grovpappersbruk	0·72
Kristall- o. småglasbruk...	0·92	Grovpappersbruk	0·72	Hatt- o. mössfabriker.....	0·71
Linne-, hamp- o. juteindustri	0·91	Hatt- o. mössfabriker.....	0·71	Choklad- o. karamellfabr.	0·71
Bomullsindustri	0·91	Choklad- o. karamellfabr.	0·71	Porslinsfabriker	0·71
Järnvägsdrift (enskild) ...	0·89	Porslinsfabriker	0·71	Järn- o. stålmanufaktur ...	0·62

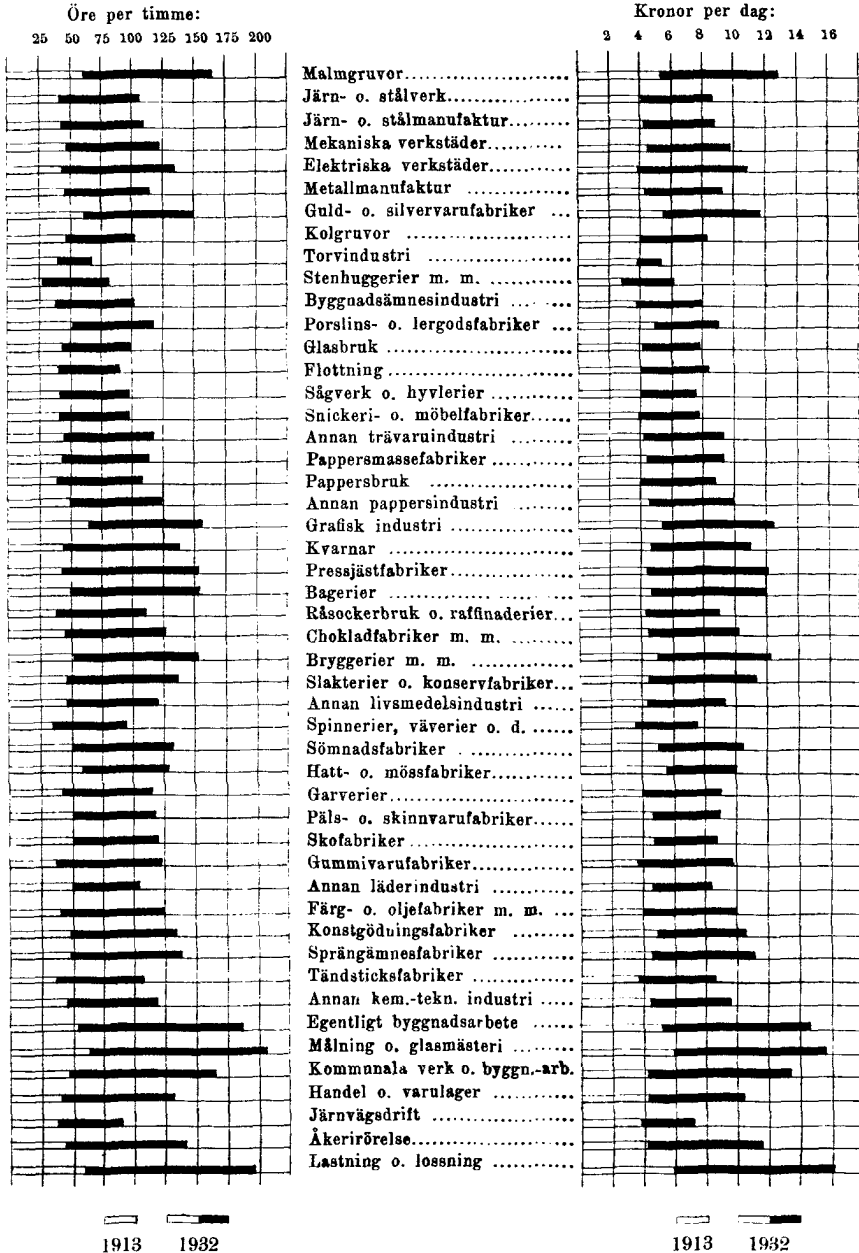
De i tab. 10 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid spårvägsdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsätts i betydande utsträckning yngre personer.

Timlönens fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1932. Redan i samband med den tidigare meddelade översikten över förskjutningarna i det allmänna löneläget påvisades, att utvecklingen sett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1932 ha sålunda timlönerna för vuxna manliga arbetare stigit med i genomsnitt 182 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 208 %.¹ Lönefluktuationerna bli givetvis än mera varierande, om man med hjälp av tab. 10 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. I fråga om löneutvecklingen sedan år 1913 ger vidstående diagram en åskådlig överblick över timlönens storlek år 1932 för manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

¹ Jfr sid. 47 o. f.

Diagram IV. *Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1932 per arbetstimme och per arbetsdag för vuxna manliga arbetare.*

Moyenne des salaires en 1913 et 1932 par heure de travail et par jour pour les ouvriers hommes adultes.

Tab. 10 utvisar, att ökningen i timförtjänst för vuxna manliga arbetare under perioden 1913—1932 varit högst vid pressjästfabriker (index tal 353 om 1913 = 100, d. v. s. ökning 253 %). Närmast på skalan följa kommunala verk och byggnadsarbeten, egentligt byggnadsarbete, åkerirörelse, målning och glasmästeri, gummivarufabriker, handel och varulager, lastning och lossning, elektriska verkstäder samt bagerier, inom vilka näringsgrenar index talen växla mellan 344 och 312. Lägst har stegringen varit inom följande industrigrenar: torvindusti (index tal 172), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (214), kolgruvor (215), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (215), hatt- och mössfabriker (215), glasbruk (220), flottning (223) samt päls- och skinnvarufabriker (223).

För de kvinnliga arbetarna har stegringen av timförtjänsten under perioden 1913—1932 ej endast i genomsnitt varit större än för männen utan även ofta varierat mera mellan de särskilda industrigrenarna. Sålunda påträffas höga stegringstal för arbeterskorna inom slakterier och konservfabriker (index tal 383), handel och varulager (368), färg-, olje- och parfymfabriker (367), metallmanufaktur (365), råsockerbruk och raffinaderier (355), skrädderier och sömnadsfabriker (350) samt tändsticksfabriker (343). Däremot ha timförtjänsterna för kvinnliga arbetare vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker, skofabriker samt hatt- och mössfabriker under motsvarande tid endast ökat med resp. 132, 142 och 163 % (index tal 232, 242 och 263).

Den svagt stigande tendens i lönenivån, som utmärkte åren 1924—1930, har under 1932 för flertalet näringsgrenar förbytts i en mindre sänkning. Denna tendens framträder även i under året träffade kollektiva avtal.

I de avtal, som ingingos för järnbruk och mekaniska verkstäder, fastställdes sålunda en reduktion av ackordspriserna med 6 % och av utgående timlöner (över vissa angivna gränser) med 4 %. Vid metallverken träffades avtal om minskning av ackorden med 4 å 6 %, varemot någon reduktion av timlönerna icke här ägde rum. Oförändrade timlöner men reducerade ackord karakteriserade också den avtalsuppgörelse, som ägde rum för elektrokemiska industrien i Trollhättan. Vid porslinsfabrikerna sänktes ackorden med omkring 7 %, utan att timlönerna reducerades, och en likartad uppgörelse tillkom för småglasbruken. Beträffande sågverksindustrien bestämdes, att timlönerna skulle minskas med i genomsnitt 6 % och sågackordet med 9 %. För pappersmasseindustrien slötos avtal, innebärande, att driftsackorden och alla tidlöner, med undantag för den s. k. utarbetartimlönen, sänktes med 7 %; övriga ackord reducerades i växlande omfattning, i allmänhet kraftigare än driftsackorden. Vad pappersbruken beträffar, prolongerades det gamla avtalet i oförändrat skick, dock med det tillägget, att under avtalstiden skulle å enligt avtalet uträknad avlöning göras ett avdrag vid varje avlöningstillfälle av 4 %. Beträffande de enskilda järnvägarnas trafikpersonal, verkstads- och banarbetare blevo ävenledes de gamla avtalen prolongerade, men fastställdes ett s. k. kristidsavdrag om 5 % på utgående löner vid ett flertal mindre bärkraftiga banor. För statens järnvägars verkstads- och förrådsarbetare träffades nytt avtal, varigenom ackorden sänktes i viss omfattning men timlönerna lämnades oförändrade. Avtal innebärande ackordsreduktioner träffades även för stuveriarbete; i mellersta och södra Sveriges hamnar blevo timlönerna i allmänhet oförändrade, i de norrländska hamnarna sänktes de med 4 öre. En hel del under året träffade lokala avtalsuppgörelser, såsom för drokchaufförer i Stockholm, omnibusföretag å skilda orter, blockstensindustrien i södra Sverige, plåtslagarfacket m. m., inneburo i allmänhet någon jämkning nedåt av lönerna.

Undersöker man, i vad mån tendensen till sänkning av avtalslönerna under redo-

görelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 10 för manliga arbetare nedgång från år 1931 särskilt inom följande näringsgrenar: väg- och vattenbyggnadsarbete (31 %), husbyggnadsarbete (11 %), flottning (8 %), pappersmassfabriker (8 %), statliga sågverk (6 %), skrädderier och sömnadsfabriker (6 %), guld- och silvervarufabriker (6 %), grafiska anstalter (5 %), järn- och stålmanufaktur (5 %) samt målning och glasmästeri (5 %). För kvinnornas del märkes nedgång av timförtjänsterna inom malmbrytning och metallindustri (6 %), grafisk industri (3 %), jord- och stenindustri (3 %) samt tobaksfabriker (2 %).

De näringsgrenar åter, där arbetarpersonalen uppnått högre genomsnittliga timförtjänster än föregående år, utgöras för männens vidkommande av rörledningsarbete (12 %), mjukbrödsbagerier (5 %), buteljglasbruk (5 %), slakterier och charkuterifabriker (4 %), »annan» trävaruindustri (4 %), kalkbruk och cementvarufabriker (3 %), »annan» livsmedelsindustri (3 %) samt trikåfabriker (2 %). För kvinnornas del märkes ökning av timförtjänsterna inom tvättinrättningar (4 %), träindustri (3 %), statliga verk (2 %) samt spinnerier, väverier o. d. (2 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör även deras samband med avlöningsformen beaktas. Arbetsinkomsten per timme ställer sig nämligen olika, allteftersom arbetet utföres mot betalning efter den använda tiden (tidlön) eller efter den utförda arbetsprestationen (ackordslön).

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 10 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 46,3 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete (jfr sid. 64). Riksmedeltalet för männen (45,0 %) låg obetydligt under, men för kvinnorna (56,1 %) rätt avsevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växla motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i efterföljande tablå sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst 50 % av totala timantalet.

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger, som ovan nämnts, med att timförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. För samtliga i tab. 10 redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1,01 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1,19 kr. eller 17,8 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1,12 och 1,33 kr. (överskott 18,8 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0,68 och 0,75 kr. (överskott 10,3 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbete, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss arbetargrupp erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare

ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med det nuvarande tillvägagångssättet vid insamlande av den industriella lönestatistikens primärmaterial kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord) och där samtidigt den genomsnittliga timförtjänsten vid ackordsarbete ej understiger timlönen. Efter sådan bearbetning av de i tab. 10 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 9—109 % och för kvinnor mellan 4—48 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilerna»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 20—36 % och för kvinnor 20—28 %.

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %		Ackords- tim., %		Ackords- tim., %
<i>Män</i>					
Lastning o. lossning	85·1	Mekaniska verkstäder	58·3	Tändsticksfabriker	82·7
Torvindustri	79·6	Tobaksfabriker	58·1	Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	79·3
Statliga sågverk o. d.	71·0	Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	57·9	Gummivarufabriker	76·2
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	70·9	Elektriska verkstäder	54·3	Elektriska verkstäder	73·7
Gruvor o. anrikningsverk	69·9	Flottnings	53·2	Hatt- o. mössfabriker	71·3
Järn-, stål- o. kopparverk	69·8	Järn- o. stålmanufaktur ...	51·5	Spinnerier, väverier o. d.	68·8
Pappersbruk o. pappfabr.	69·5	Garverier	51·3	Statens intendenturverkstä- der, förråd o. d.	62·7
Sågverk o. hyvlrier	66·8	Installationsarbete	50·6	Skrädderier o. sömnadsfabr.	60·0
Stenbrott o. stenhuggerier	66·3	Annan trävaruindustri ...	50·4	Metallmanufaktur	58·1
Sprängämnesfabriker	66·1			Skofabriker	57·1
Pappersmassfabriker	65·8	<i>Kvinnor</i>			
Skofabriker	58·9	Tobaksfabriker	93·5		
		Pappersbruk o. pappfabr.	84·5		

Övergar man därefter till att undersöka timlönernas växlingar vid olika avlöningsformer, har för vinnande av större överskådlighet med ledning av tab. 10 i tablån å efterföljande sida uppgjorts en förteckning över högsta och lägsta timförtjänster vid ackords- och tidlönsarbete bland de i lönestatistiken redovisade näringsgrupperna, varvid man liksom i fråga om de genomsnittliga timförtjänsterna begränsat undersökningen till vuxna män och kvinnor. Vid bedömning av medellönerna i tablån, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning häröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 88 o. f.

Högsta ackordsförtjänster.

	Kr. per tim.		Kr. per tim.		Kr. per tim.
<i>Män</i>		»Annan» pappersindustri..	1·73	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.....	1·02
Husbyggnadsarbete	2·75	Tobaksfabriker	1·66	Elektriska verkstäder	0·96
Målning o. glasmästeri ...	2·60	Statens elektr. linjearb. o. kraftverk	1·60	Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	0·96
Malmgruvor i norra Sverige	2·27	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1·59	Guld- o. silvervarufabriker	0·94
Rörledningsarbete	2·04	Konstgödningsfabriker.....	1·58	Grafiska anstalter	0·94
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	2·04			Metallmanufaktur.....	0·93
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·97	<i>Kvinnor</i>		Konservfabriker	0·92
Lastning o. lossning	1·92	Bryggerier	1·22	Tvättinrättningar.....	0·88
Elektr. installationsarbeten	1·91	Mineralvattenfabriker o. d.	1·20	Raffinaderier o. komb. fabr.	0·88
Väg- o. vattenbyggnadsarb.	1·74	Färg- o. fennissfabriker ...	1·07	Tobaksfabriker.....	0·87
Guld- o. silvervarufabriker	1·73	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1·06	Skofabriker	0·81

Lågsta ackordsförtjänster.

<i>Män</i>		Bomullsindustri	0·95	Bånd-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0·73
Tegelbruk.....	1·09	Sågverk o. hyvlerier	0·94	Porslinsfabriker	0·71
Pappersmassfabriker	1·08	Statliga sågverk o. d.....	0·79	Hatt- o. mössfabriker.....	0·71
Päls- o. skinnvarufabriker	1·05	Stenbrott o. stenhuggerier	0·77	Handel o. varulager	0·71
Snickeri- o. möbelfabriker	1·04	Torvindustri.....	0·68	Finpappersbruk	0·69
Finpappersbruk	1·02			Trikkåfabriker	0·69
Fönsterglasbruk	1·02	<i>Kvinnor</i>		Järn- o. stålmanufaktur ...	0·68
Kristall- o. smäglasbruk...	0·97	Skrädderier o. sömnadsfabr.	0·77	Linne-, hamp- o. juteindustri	0·67
Flottnig	0·97	Päls- o. skinnvarufabriker	0·76	Ylleindustri	0·67
Ylleindustri	0·97	Tändsticksfabriker	0·74	Bomullsindustri	0·66
Linne-, hamp- o. juteindustri	0·96	Grovpappersbruk.....	0·74		

Vill man belysa timlönernas förskjutningar i samband med olika avlösningsformer, ger en jämförelse mellan tab. 10 och motsvarande tabell i föregående års lönestatistik vid handen, att timförtjänsterna för vuxna *manliga arbetare* vid ackordsarbete (där dylikt förekom i nämnvärd utsträckning) sedan år 1931 minskats mest inom följande näringsgrenar: väg- och vattenbyggnadsarbete (37 %), husbyggnadsarbete (12 %), flottnig (11 %), päls- och skinnvarufabriker (11 %), kvarnar (10 %) samt statens elektriska linjearbeten och kraftverk (10 %). De näringsgrenar åter, där ackordslönen per timme ökats sedan föregående år, kommo i följande ordning: »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (8 %), fönsterglasbruk (7 %), trikkåfabriker (7 %) samt spårvägsdrift (3 %).

Vad tidlönerna beträffar drabbade tillbakagången i lönesatserna sedan 1931 hårdast vid väg- och vattenbyggnadsarbete (16 %), statliga

ACKORDS- OCH TIDLÖN

Högsta tidlönsförtjänster.

	Kr. per tim.		Kr. per tim.		Kr. per tim.
<i>Män</i>		Målning o. glasmästeri ...	1'37	Bryggerier	0'82
Tidningstryckerier	1'64	Rörledningsarbete.....	1'37	Guld- o. silvvervarufabriker	0'81
Spårvägsdrift	1'63	Bok- o. accidenstryckerier	1'36	Päls- o. skinnvarufabriker	0'81
Malmgruvor i norra Sverige	1'58	Elektr. installationsarbete	1'35	Bok- o. accidenstryckerier	0'80
Mjukbrödsbagerier	1'54	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1'35	Brännerier o. destilleringsv.	0'78
Spisbrödsbagerier.....	1'44			Statliga mek. o. elektriska verkstäder	0'78
Lastning o. lossning ¹	1'44	<i>Kvinnor</i>		Handel o. varulager	0'77
Pressjästfabriker	1'43	Spisbrödsbagerier.....	1'03	Elektriska verkstäder	0'75
Slakterier o. charkuterifabriker	1'38	Mjukbrödsbagerier	0'94	Tidningstryckerier	0'89
Åkerirörelse	1'38	Tidningstryckerier	0'89	Mineralvattenfabriker o. d.	0'88
Tvättinrättningar.....	1'38	Mineralvattenfabriker o. d.	0'88	Skrädderier o. sömnadsfabr.	0'75
		Slakterier o. charkuterifabr.	0'88		

Lägsta tidlönsförtjänster.

<i>Män</i>		Kristall- o. småglasbruk...	0'75	Trikkåfabriker	0'58
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0'86	Kolgruvor.....	0'74	Band-, gardin- o. bindgarns-fabriker	0'58
Ylleindustri	0'85	Fönsterglasbruk	0'73	Porslinsfabriker	0'57
Linne-, hamp- o. juteindustri	0'84	Statliga sågverk o. d.....	0'60	Finpappersbruk	0'57
Bomullsindustri	0'83	Torvindustri ¹	0'60	Järn- o. stålmanufaktur ...	0'55
Järnvägsdrift (enskild) ...	0'83			Grovpappersbruk	0'55
Malmgruvor i mellersta Sverige	0'82	<i>Kvinnor</i>		Tändsticksfabriker	0'54
Järn-, stål- o. kopparverk	0'81	Choklad- och karamellfabr.	0'66	Bomullsindustri	0'53
Tegelbruk.....	0'80	Mekaniska verkstäder	0'64	Ylleindustri	0'53
Sågverk o. hyvlrier	0'78	Råsockerbruk	0'61	Linne-, hamp- o. juteindustri	0'50
Flottning	0'77	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0'60		
		Kakel-, sten- o. lergods-fabriker	0'58		

sågverk (12 %), skrädderier och sömnadsfabriker (7 %), guld- och silvvervarufabriker (7 %), malmgruvor i norra Sverige (6 %), päls- och skinnvarufabriker (6 %) samt färg- och fernissfabriker (5 %). Stegringen i tidlönerna var mest betydande för »annan» livsmedelsindustri (10 %), elektriskt installationsarbete (3·1 %), tvättinrättningar (3 %) samt rörledningsarbete.²

För kvinnliga arbetare påträffas den största minskningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna inom mekaniska verkstäder (18 %), guld- och silvvervarufabriker (10 %), elektriska verkstäder (7 %), päls- och skinnvarufabriker (6 %) samt metallmanufaktur (4 %). Däremot visa följande näringsgrenar förhållandevis stor ökning i ackordslön under redogörelseåret, nämligen olje-, tvål- och parfymfabriker (8 %), färgerier, blekerier m. m. (5 %), statens intendenturverkstäder, förråd o. d. (4 %) samt choklad- och karamellfabriker (4 %).

¹ Tidlönsarbete förekommer endast undantagsvis.

² Härvid bortses från åkerirörelse o. d. företag, för vilka den på medellönerna beräknade stegringen blir missvisande på grund av tillkomsten i årets lönestatistik av ett flertal företag med relativt höga löner.

Störst har minskningen i tidlönen från år 1931 till 1932 varit för den kvinnliga arbetarpersonalen vid gummi- och varufabriker (10 %), grovpappersbruk (5 %), mekaniska verkstäder (5 %), färg- och fernissfabriker (4 %), bok- och accidenstryckerier (4 %) samt tändsticksfabriker (4 %). De näringsgrenar åter, som visade ökning i tidlönen, voro i ordning som följer: mjukbrödsbagerier (7 %), porslinsfabriker (6 %), tvättinrättningar (4 %), kakel-, sten- och lergodsfabriker (4 %) samt metallmanufaktur (3 %).

Löneinkomst per dag. I tab. 10 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. På grundval av nämnda tabell har utarbetats diagram IV (sid. 67), utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per dag (och per arbetstimme) för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 10¹² kr. och för kvinnor 5⁸⁶ kr. eller resp. 1⁴ och 0³ % mindre än föregående år. I efterföljande tablå meddelas de uppgivna högsta och lägsta genomsnittliga daglönerna för manliga och kvinnliga arbetare inom olika näringsgrenar.

Löneinkomst per vecka. För att erhålla ett bättre mått på arbetarnas försörjningsmöjligheter än tim- och dagsförtjänsten har i tab. 10 även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som normal veckoinkomst ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid, arbetaren sysselsatts inom vederbörande företag. Då liknande beräkningar ej föreligga för tidigare år, hava några löneindextal ej kunnat meddelas.

Tab. 10 visar, att den normala veckoinkomsten år 1932 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar uppgick till för män 56⁴⁸, för kvinnor 32²⁸ samt för minderåriga 20⁵⁵ kr. I tablå å sid. 75 har uppgjorts en förteckning över högsta och lägsta veckolönen för män och kvinnor inom olika näringsgrenar.

Löneinkomst per år. Enär för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas på grundval av det föreliggande primärmaterialet, har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken icke publicera uppgifter om arbetsförtjänster per år utan endast per vecka och per dag, tillika med tillgängliga uppgifter angående den normala arbetssäsongens längd (se sid. 55). För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 10 de beräknade genomsnittliga årslönerna, till vilka här skall lämnas en kortfattad kommentar.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1932 var för män 2 597 kr., för kvinnor 1 583 kr. samt för minderåriga 967 kr. Tages endast hän-

		Högsta daglöner.			
Män	Kr.		Kr.		Kr.
Malmgruvor i norra Sverige	17·70	Mineralvattenfabr. o. d.	12·49	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	7·53
Lastning o. lossning	16·05	Mjukbrödsbagerier	12·34	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.	7·48
Målning o. glasmästeri	14·70	Brännerier o. destilleringsverk	12·34	Elektriska verkstäder	7·44
Rörledningsarbete	14·70	Bryggerier	12·16	Brännerier o. destilleringsverk	7·43
Spårvägsdrift	14·49			Bryggerier	7·27
Husbyggnadsarbete	14·42			Tobaksfabriker	7·20
Tidningstryckerier	13·63			Bok- o. accidenstryckerier	6·90
				Metallmanufaktur	6·74
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	13·26			Grafska anstalter	6·54
Tobaksfabriker	12·88			Guld- o. silvervarufabriker	6·53
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	12·66				
Elektriska installationsarbeten	12·50				

		Lägsta daglöner.			
Män	Kr.		Kr.		Kr.
Fönsterglasbruk	8·13	Järnvägsdrift	7·07	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker	5·32
Kalkbr. o. cementvarufabr.	8·04	Stenbrott o. stenhuggerier	6·17	Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	5·31
Trikåfabriker	8·02	Statliga sågverk o. d.	6·08	Trikåfabriker	5·22
Snickeri- o. möbelfabriker	7·76	Torvindustri	5·28	Kakel-, sten- och lergods-fabriker	5·21
Tegelbruk	7·64			Linne-, hamp- o. juteindustri	5·17
Sågverk och hyvlerier	7·61			Ylleindustri	5·17
Ylleindustri	7·53			Bomullsindustri	5·14
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker	7·44			Järn- o. stålmanufaktur	5·01
Linne-, hamp- o. juteindustri	7·43			Råsockerbruk	4·89
Bomullsindustri	7·41				
Kristall- o. småglasbruk	7·35				

syn till arbete å ordinarie tid (exkl. naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten per år till resp. 2 421, 1 522 och 945 kr., medan återstoden eller resp. 176, 61 och 22 kr. utgjorde värdet av åtnjutna naturaförmåner, ersättning för overtidsarbete o. d. I tablån å sid. 76 hava ur tab. 10 sammanställts de i årslönestatistiken medtagna näringsgrenar, som uppvisade de högsta och lägsta genomsnittliga årslönerna för män och kvinnor.

Tidlöner inom småindustri och hantverk. För att komplettera de i det föregående meddelade knapphändiga lönestatistiska uppgifterna angående arbetare inom *småindustri och hantverk* ha i tab. 11 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för hantverks- och transportarbetare, sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1932, i den mån jämförelse-

Högsta veckolöner.

Män	Kr.	Kr.	Kr.
Lastning o. lossning	92·45	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	71·85
Målning o. glasmästeri...	85·85	Bryggerier	70·50
Husbyggnadsarbete	85·51	Pressjästfabriker	69·28
Rörledningsarbete	84·14	Kraft-, belysnings- och vattenverk	69·11
Spårvägsdrift	80·83	<i>Kvinnor</i>	
Tidningstryckerier.....	78·38	Spisbrödsbagerier	48·36
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten.....	77·91	Slakterier o. charkuteri- fabriker	46·12
Elektriska installations- arbeten	77·22	Mjukbrödsbagerier.....	44·81
Tobaksfabriker	73·95	Tidningstryckerier.....	43·96
Mjukbrödsbagerier.....	72·02	Mineralvatten- o. läske- drycksfabriker	43·78
Mineralvattenfabr. o. d....	71·66	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	43·04
		Statens intendenturverk- städer, förråd o. d. ...	42·96
		Brännerier o. destillerings- verk	41·55
		Tobaksfabriker	41·53
		Bryggerier	40·60
		Bok- o. accidenstryckerier	40·21
		Grafiska anstalter	37·98
		Handel och varulager ...	37·79
		Elektriska verkstäder ...	37·44
		Färg- o. fernissfabriker...	37·37

Lägst veckolöner.

Män	Kr.	Kr.	Kr.
Sågverk och hyvlerier ...	43·61	Stenbrott o. stenhuggerier	35·88
Trikkåfabriker	42·62	Tändsticksfabriker.....	35·34
Ylleindustri	42·56	Statliga sågverk o. d. ...	35·23
Tegelbruk	42·29	Torrindustri	29·80
Bomullsindustri	41·74	<i>Kvinnor</i>	
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker...	41·52	Grovpappersbruk	32·04
Krystall- o. smäglasbruk...	41·23	Kakel-, sten- o. lergods- fabriker	30·99
Järnvägsdrift (enskild) ...	41·11	Mekaniska verkstäder ...	30·98
Snickeri- o. möbelfabriker	41·06	Finpappersbruk	30·90
Linne-, hamp- o. juteindu- stri	40·42	Hatt- o. mössfabriker ...	30·89
Gruvor o. anrikningsverk i mellersta Sverige ...	36·87	Ylleindustri	29·40
		Band-, gardin- och bind- garnfabriker	29·38
		Skofabriker	29·14
		Råsockerbruk	28·99
		Trikkåfabriker.....	28·96
		Bomullsindustri.....	28·28
		Linne-, hamp- o. juteindu- stri	26·58
		Järn- o. stålmanufaktur	25·12
		Tändsticksfabriker.....	23·67
		Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker...	23·49

tal för utgångsåret föreligga. I tabellen lämnade uppgifter, vilka uppdelats på Stockholm och på övriga orter, grunda sig i huvudsak på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen och avse således ej vederbörandes faktiska arbetsförtjänst utan blott gällande lönesatser för arbete å ordinarie tid. Till arbetsförtjänstens ökning genom ackords- och övertidsarbete har sålunda hänsyn ej kunnat tagas.

För de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar. De inom sjömansyrket samt restaurangrörelse och husligt arbete anställda åtnjuta månadslön (jämte kost och logi), dock med un-

Högsta årslöner.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Tidningsstryckerier.....	4 074	Slakterier och charkuteri-fabriker	3 443	Statl. mek. o. elektriska verkstäder	2 159
Spårvägsdrift	3 924	Bok- o. accidenstryckerier	3 376	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d. ...	2 142
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten.....	3 864	Grafiska anstalter	3 328	Tobaksfabriker	2 090
Mineralvattenfabr. o. d....	3 877	Spisbrödsbagerier	3 292	Brännerier o. destilleringsverk	2 078
Tobaksfabriker	3 749			Bryggerier	1 978
Mjukbrödsbagerier.....	3 663	<i>Kvinnor</i>		Bok- o. accidenstryckerier	1 967
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	3 580	Spisbrödsbagerier	2 315	Grafiska anstalter	1 914
Pressjästfabriker	3 576	Mjukbrödsbagerier.....	2 251	Färg- och fernissfabriker	1 819
Bryggerier	3 561	Slakterier och charkuteri-fabriker	2 225	Handel och varulager ...	1 808
Kraft-, belysnings- och vattenverk	3 483	Tidningsstryckerier	2 207	Metallmanufaktur	1 805
Brännerier o. destilleringsverk	3 419	Mineralvattenfabr. o. d....	2 162		

Lägsta årslöner.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Järn-, stål- o. kopparverk	2 149	Pappersmassfabriker... ..	1 845	Grovpappersbruk	1 429
Järnvägsdrift (enskild) ...	2 107	Tändsticksfabriker.....	1 722	Råsockerbruk	1 426
Ylleindustri	2 105	Mellansvenska malmgru- vor	1 711	Ylleindustri	1 419
Kalkbruk o. cementvaru-fabriker	2 090	Kristall- och smäglasbruk	1 295	Bomullsindustri.....	1 412
Bomullsindustri... ..	2 086			Skofabriker	1 407
Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker... ..	2 046	<i>Kvinnor</i>		Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker... ..	1 405
Linne-, hamp- och jute-industri	2 008	Mekaniska verkstäder ...	1 534	Linne-, hamp- och jute-industri	1 308
Snickeri- o. möbelfabriker	1 983	Konservfabriker	1 533	Järn- och stålmanufaktur	1 250
Porlinsfabriker.....	1 957	Hatt- och mössfabriker... ..	1 496	Tändsticksfabriker.....	1 154
Tegelbruk	1 882	Band-, gardin- o. bindgarns-fabriker	1 459	Porlinsfabriker	1 061
Sågverk o. hyvlerier.....	1 850	Trikåfabriker.....	1 440		

dantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Såsom av tabellen framgår, äro de uppgivna lönerna för olika yrken ganska växlande. Bland hantverksarbetarna har för orterna tillsammans tagna högsta genomsnittliga lönesatsen, 62 kr. per vecka, uppgivits för murare, medan målare kommo upp till 61 kr. samt byggnadsträarbetare och bagare till 59 kr. Därefter följde i ordning bleck- och plåtslageriarbetare (58 kr.), hamn- och stuveriarbetare (56 kr.), stenhuggare (53 kr.), herrskrädderiarbetare (51 kr.), möbel- och finsnickare (48 kr.), åkeriarbetare (42 kr.), skomakare (41 kr.) samt tvätterskor vid mindre tvättinrättningar (25 kr.) och springpojkar (12 kr.). I Stockholm lågo lönerna för motsvarande arbetargrupper i regel avsevärt högre.

Tab. 11. Tidlöner åren 1914—1932 för hantverks- och transportarbetare samt sjöfolk ävensom för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlöning i kronor						Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %						
	Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter		Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter		
	1914	1932	1914	1932	1914	1932	1914— 1932	1931— 1932	1914— 1932	1931— 1932	1914— 1932	1931— 1932	
<i>Hantverks- och transportarbete</i> (beräknad veckoavlön.)													
Stenhuggeriarbetare	40	85	27	53	28	53	+113		0	+96	0	+89	-2
Bleck- och plåtslageriarbetare	40	81	28	58	28	58	+103		0	+107	0	+107	0
Möbel- och finsnickeriarbetare	32	68	24	48	24	48	+113		0	+100	-2	+100	-2
Murare	38	84	32	62	32	62	+121		0	+94	-2	+94	-2
Byggnads träarbetare	35	76	28	59	28	59	+117		0	+111	-2	+111	-2
Måleriarbetare	40	81	30	61	30	61	+103		0	+103	-2	+103	-2
Herrskrädderiarbetare	30	74	25	51	26	51	+147		0	+104	-2	+96	-2
Skomakeriarbetare	30	75	22	41	21	41	+150		0	+86	0	+95	0
Bageriarbetare	31	70	26	59	27	59	+126		0	+127	0	+119	0
Hamn- och stuveriarbetare	34	58	30	56	31	56	+71		0	+87	-2	+81	-2
Åkeriarbetare	24	63	20	41	20	42	+163		0	+105	-2	+110	0
Tvätteraker och strykerskor	12	36	13	25	13	25	+200		0	+92	+4	+92	0
Springpojkar	10	20	5	12	6	12	+100		0	+140	-8	+100	-8
<i>Sjöfolk</i> (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)													
A. Äng- och motorfartyg													
I. Utrikes fart													
Timmermän (o. båtsmän)	160	159	159	78	160	160	0		0	+1	+105	+1	
Matrosor	150	149	149	64	149	149	0		0	0	+133	0	
Lättmatrosor	112	111	111	51	111	111	0		0	+1	+118	0	
Jungmän	55	51	51	33	51	51	0		0	0	+55	0	
Eldare och motormän	150	146	146	63	146	146	0		0	-1	+132	-1	
Kollämpare	98	94	94	45	94	94	0		0	0	+109	0	
Stuartar	225	218	218	108	219	219	0		0	-3	+103	-3	
Kockar	175	164	164	69	165	165	0		0	-1	+139	-1	
II. Inrikes fart													
Timmermän (o. båtsmän)	151	151	151	77	151	151	0		0	-7	0	-7	
Matrosor	150	141	141	64	142	142	0		0	+1	+1	0	
Lättmatrosor	105	105	105	53	105	105	0		0	+11	+8	0	
Jungmän	49	49	49	31	49	49	0		0	-2	-2	0	
Eldare och motormän	160	139	139	63	142	142	0		0	+4	+2	0	
Kollämpare	100	96	96	45	97	97	0		0	+1	+1	0	
Stuartar	209	209	209	104	209	209	0		0	-6	-6	0	
Kockar	152	152	152	69	152	152	0		0	-9	-9	0	
B. Segelfartyg													
Timmermän (o. båtsmän)	150	154	154	77	154	154	0		0	0	+100	0	
Matrosor	140	131	131	64	131	131	0		0	0	+105	-1	
Lättmatrosor	80	84	84	50	84	84	0		0	+2	+68	+2	
Jungmän	55	45	45	33	45	45	0		0	0	+36	0	
Stuartar	165	154	154	77	156	156	0		0	0	+103	0	
Kockar	60	66	66	38	65	65	0		0	+2	+132	+2	
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete</i> (månadslön, vartill kommer fri kost och logi)													
Hotelldrängar m. fl.	35	80	28	64	28	64	+129		0	+129	0	+129	0
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	22	45	18	40	18	40	+105		0	+122	0	+122	0
Hushållerskor	23	45	23	43	23	43	+96	-10	+87	-2	+87	-2	
Husjungfrur	18	40	16	33	16	33	+122	-11	+106	-3	+106	-3	
Ensamjungfrur	19	40	15	34	16	34	+111	-20	+127	-3	+113	-6	
Köksor	15	35	18	34	18	34	+133	0	+89	-3	+89	-3	
<i>Tvätt- och rengöringsarbeterskor</i> (dagspenning, vartill kommer fri kost)													
	2:15	5:00	1:58	3:64	1:62	3:66	+133		0	+130	-1	+125	-1

På grund av den stora betydelse ackordsarbete, åtminstone å större orter, intager inom flertalet här angivna yrken, torde likväl den faktiska arbetsförtjänsten flerstädes ha ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med i det föregående meddelade uppgifter ger även vid handen, att de i tab. 10 redovisade faktiska löneinkomsterna för egentliga husbyggnadsarbetare (murare, byggnadsträarbetare m. fl.) och måleriarbetare i genomsnitt överstiga de i tab. 11 meddelade tidlönerna med resp. 37 och 43 %, låt vara att de båda uppgifterna representera ett rätt olika urval av orter. Inom möbel- och finsnickeribranschen däremot synas lönerna vara praktiskt taget lika stora inom hithörande fabriksindustri som inom det hantverksmässigt bedrivna arbetet.

För stenhuggeriarbetare o. d. ligga åter de förut beräknade faktiska arbetsinkomsterna i tab. 10 ej oväsentligt lägre än motsvarande löner enligt tab. 11. Förklaringen härtill torde i första hand vara, att uppgifterna ej äro direkt jämförbara. De från arbetsförmedlingarna erhållna uppgifterna representera nämligen i övervägande grad städer och stadsliknande samhällen, varemot medellönen i tab. 10 nästan uteslutande bestämmas av löneläget inom de å landsbygden belägna stenhuggerierna. Om man låter dessa utgå och beräknar timförtjänsten på de inom dyrtorsgrupperna D—G förefintliga företagen i branschen, visar det sig, att den sålunda erhållna faktiska veckoförtjänsten (48×1.09 kr. eller 52.32 kr.) understiger arbetsförmedlingarnas medellön med endast c:a 1.3 %.

Inom skrädderiyrket synes förekomsten av ackordsarbete förklara, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 10 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt c:a 63 kr. per full arbetsvecka (d. v. s. 48 arbetstimmar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 11) ej nådde högre än 51 kr. — Bageri- och åkeriarbetarna åter arbeta nästan uteslutande mot tidlön, men trots detta överstego de faktiska arbetsinkomsterna de uppgivna normallönerna med resp. 24 och 62 %, vartill orsaken väsentligen torde ligga i att de förstnämnda företrädesvis avse större företag å dyrare orter och innefatta ersättning för övertidsarbete m. m.

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållandena i hamnarna. Då därtill kommer, att — åtminstone i de stora hamnarna — tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 10 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till 1.95 kr. per timme eller nära 94 kr. per vecka.¹

Slutligen bör i detta samband påpekas, att grupperna skomakare och tvätterskor i tab. 11 väsentligen avse andra yrkeskategorier än i tab. 10 redovisade arbetare vid skofabriker och större tvättinrättningar, varför någon jämförelse mellan deras löner ur berörda synpunkter knappast kan ifrågakomma.

Inom sjömansyrket redovisas de högsta lönerna i tab. 11 i fråga om ång- och motorfartyg i utrikes fart för stuertar, för vilka normala månadshyran under redogörelseåret skulle utgjort 219 kr. Därefter kommo kockar (165 kr.), timmermän (160 kr.) och matrosar (149 kr.) Anmärkas må, att i fråga om ång- och motorfartyg i inrikes fart samt segelfartyg de i tabellen meddelade lönetalen grunda sig på ganska fåtaliga och olikformiga primäruppgifter.

Bland de till hotell- och restaurangrörelse hänförliga yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar,

¹ För Stockholms vidkommande beräknas enligt den av föreningen Stockholms hamnarbetarkontor förda lönestatistiken genomsnittsinkomsten per timme vid lastning och lossning ha uppgått till 2.32 kr. år 1931. För redogörelseåret saknas motsvarande uppgifter.

uppgivits åtnjuta den högsta kontanta avlöningen eller 64 kr. per månad, medan motsvarande lön för hotelldiskerskor, -köksor o. d. utgjort 40 kr.

Beträffande de i hushålligt arbete anställda är lönen högst för hushållerskor (43 kr.), medan lönenivån för övriga redovisade specialiteter icke synes förete nämnvärda inbördes skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för ensamjungfrur uppgick enligt tabellen till 34 kr., för köksor till 34 kr. samt för husjungfrur till 33 kr. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har angivits till 3'65 kr. Genomsnittslönerna växla dock ej oväsentligt å olika orter, såsom belyses genom följande uppställning, avseende de båda viktigaste kategorierna av hembiträden:

	Stockholm	Övriga städer med över 10 000 inv.	Övriga orter
Ensamjungfrur, kr. per månad	40	36	33
Tillfällig arbetshjälp, kr. per dag	5'00	4'08	3'46

Förutom den kontanta lönen åtnjuta de i hotell- och restaurangrörelse samt hushålligt arbete anställda även fri kost och logi. I efterföljande tabell meddelas, på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna, en beräkning av det uppskattade värdet utav dylika av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmåner.

Uppskattat värde av kost och logi	K r. p e r m å n a d						I n d e x t a l					
	Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1932	1914	1932	1914	1932	1914	1932	1914	1932	1914	1932
Stockholm	33	75	—	—	33	75	100	227	—	—	100	227
Östra Sverige.....	33	48	31	39	32	42	100	145	100	126	100	131
Småland o. öarna	32	50	30	42	31	43	100	156	100	140	100	139
Södra Sverige ...	33	44	32	39	33	42	100	133	100	122	100	127
Västra Sverige ...	37	52	20	45	30	47	100	141	100	225	100	157
Norra Sverige.....	30	43	33	43	32	43	100	143	100	130	100	134
Hela riket	33	48	30	42	31	44	100	145	100	140	100	142

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 44 kr. år 1932, vilket innebär en stegring av 42 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till år 1932 beräknas till 56 %; för enbart kost och bostad torde stegringen vara c:a 45 %. I en del större städer har dock värdet av fritt vivre uppskattats högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 75 kr. per månad.

Löneinkomster för statens anläggningsarbetare. I Sociala Meddelanden ha tidigare publicerats vissa uppgifter rörande löneförhållandena för statens järnvägars och statens vattenfallsverks byggnadsarbetare samt för de närstående arbetargrupper, vilka varit samsatta med underhålls-, om- och nybyggnadsarbeten vid statens trafikerade banor. För att beträffande år 1932 fullfölja lönestatistiken för statens anläggningsarbetare lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka dels

sammanställt ur statens järnvägars publikationer,¹ dels ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. Från och med år 1930 ingå dessa arbetargrupper i socialstyrelsens lönestatistik och redovisas i tab. 10 under rubriken statens ban- och byggnadsarbetare. Här nedan meddelade uppgifter innehålla emellertid en i vissa avseenden längre gående yrkesredovisning än genomsnittsuppgifterna i tab. 10 och ha därför alltså sin särskilda betydelse såsom komplement till den lönestatistik, som i det föregående meddelats för byggnads- och anläggningsarbetare.

Vid statens anläggningsarbeten tillämpas genom kollektivavtal eller särskilda bestämmelser fastställda normaltimlöner, men en väsentlig del av arbetet utföres på akord, varför de faktiska arbetsförtjänsterna kunna förete betydande avvikelser från de normala timlönerna. Huru år 1932 de verkliga arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »levnadsdag»,² gestaltat sig för året i dess helhet framgår av tab. 12.

Vid statens järnvägsbyggnader (934 arbetare i medeltal för år 1932) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1³⁵ kr. och per levnadsdag 8⁸⁷ kr. Tidlönen har i genomsnitt uppgått till 1¹¹ kr. och akordsförtjänsten till 1³⁷ kr. per arbetstimme. Bland de olika arbetarkategorierna kommo rälsläggarna högst på löneskalan (timförtjänst 1⁹⁰ kr., dagsförtjänst 12⁶³ kr.). Järnvägsbyggnadsarbetarnas talrikaste kategori, jordarbetarna, hade under året ernått en genomsnittlig timförtjänst å 1²⁷ kr. och en dagsförtjänst å 8⁵⁶ kr., vilka siffror komma medeltalen för samtliga arbetare nära.

Tab. 12 utvisar vidare, att medelförtjänsten vid statens järnvägars banavdelning för samtliga med drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 2 324 man, varav 27 % akordsarbetare) under år 1932 uppgick till 1⁰⁸ kr. per timme; uppgifter om inkomsten per levnadsdag föreligga ej för senare år än 1927. Den genomsnittliga timförtjänsten har utgjort 1⁰² kr. vid tidlöns- och 1²⁷ kr. vid akordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med förändrings- och nybyggnadsarbeten (1 879 man, varav 53 % akordsarbetare), ha i allmänhet legat något högre än nyss angivna medeltal, nämligen vid 1²⁴ kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 1⁰⁰ kr. vid tidlöns- och 1⁴⁶ kr. vid akordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelas efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 22 öre per timme vid drift och underhåll och 20 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1932 sysselsattes i genomsnitt 493 arbetare, redovisas i avdelning C av tabellen, som utvisar, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna varit högst vid Sillre kraftstationsbyggnad (resp. 1²⁸ och 8⁷⁷ kr.), medan lägre förtjänster uppnåts vid Vargön (1²³ kr. per timme och 8⁵⁵ kr. per dag), Motalaström (resp. 1¹² och 7⁹⁵ kr.) samt Porjus kraftverk (resp. 1²⁴ och 8¹⁴ kr.).³

¹ Statens järnvägsbyggnaders berättelse år 1932.

² Såsom »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

³ Byggnadsarbetena i Porjus utföras med medel, som av riksdagen beviljats i avsikt att motverka arbetslösheten på platsen, varför lönerna här satts lägre, än vad annars skulle varit fallet.

Tab. 12. Medelförtjänster under år 1932 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnadsdag		arbetstimme	vid drift och underhåll
A. Statens järnvägsbyggnader			Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)		
Spårjusterare	1·79	11·13		1·79	2·02
Bergsprängare	1·18	7·86	2. Ban- och byggnadsarbetare	1·25	1·45
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)	1·54	9·30	Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·24	1·43
Jordarbetare	1·27	8·56	Grupp II (särsk. yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1·41	1·53
Skogsröjare	1·16	7·51	Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1·55	1·68
Stängselsättare	1·49	10·06	Samtliga arbetare	1·08	1·24
Diverse hjälparbetare	1·35	9·21	däruv: stadigvarande banarbetare	1·28	1·44
Gropare	1·29	11·66	ban- och byggnadsarbetare	1·06	1·24
Tippare	1·76	11·81			
Stenarbetare (grund- o. tramläggare)	1·33	8·55			
Timmermän	1·49	9·95			
Byggnads- o. finsnickare (förräds-)	1·50	10·30			
Räsläggare	1·90	12·63			
Smeder (förräds-)	1·56	10·85			
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet)	1·57	10·32			
Tegelmurare	1·39	9·62			
Samtliga arbetare	1·35	8·87			
däruv: vid tidlönsarbete	1·11				
» ackordsarbete	1·37				
	arbetstimme			arbets-timme	levnadsdag
	vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten			
B. Statens järnvägars banavdelning			C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag		
a. Arbete mot tidlön & ordinarie tid	1·09	1·00	a. Vargön	1·23	8·55
1. Stadigvarande banarbetare	1·25	1·31	Grupp I	1·14	8·09
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·19	1·27	Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1·14	8·09
Grupp II (särsk. yrkesk. arb. såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1·21	1·22	Grupp II	1·26	8·54
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1·37	1·41	Bergarbetare	1·29	8·38
2. Ban- och byggnadsarbetare	0·99	0·99	Järn- o. metallarbetare	1·13	9·32
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	0·96	0·95	Grupp III	1·30	8·99
Grupp II (särsk. yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1·08	1·10	Timmermän, snickare	1·29	8·74
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1·20	1·20	Smeder	1·39	9·40
b. Arbete & ackord eller enligt arbetsavtal & ordinarie tid	1·27	1·46	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·25	9·70
1. Stadigvarande banarbetare	1·57	1·76	Diverse yrkesutbildade specialarb.	2·01	12·50
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1·43	1·48			
			b. Sällre kraftstationsbyggnad	1·28	8·77
			Grupp I	1·21	8·34
			Jordarbetare	1·19	7·84
			Betonggjutare o. cementarbetare	1·47	10·39
			Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1·16	8·18
			Grupp II	1·57	10·48
			Bergarbetare	1·40	9·58
			Tunnelsprängare	1·90	11·65
			Cementarbetare	1·53	10·61
			Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·19	9·11
			Grupp III	1·30	8·93
			Timmermän, snickare	1·29	8·91
			Smeder	1·33	9·00
			Järn- o. metallarbetare	1·32	8·46
			Rörläggare	1·53	11·43
			c. Porjus kraftverk	1·24	8·14
			Smeder	1·72	11·11
			Snickare, timmermän	1·23	8·07

Tab. 12 (forts.). Medelförtjänster under år 1932 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-	levnads-		arbets-	levnads-
	timme	dag		timme	dag
Tunnelarbetare	1:35	8:93	Grupp II	1:16	8:20
Cementarbetare	1:22	7:82	Bergarbetare	1:21	8:36
Diversearbetare	1:09	7:14	Gråstensmurare o. cementarbetare	1:19	10:54
			Timmermän	1:15	7:82
d. Motalaströmsarbetena (Malfors) ...	1:19	7:95	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:06	8:65
Grupp I	1:07	7:55	Grupp III	1:21	8:89
Betonggjutare	1:14	8:07	Timmermän, snickare	1:18	8:23
Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:06	7:52	Smeder	1:25	9:24
			Järn- och metallarbetare	1:17	9:95
			Grävmaskinister	1:42	11:24

Årslönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar sedan åren 1913 och 1920. Övergår man därefter till att undersöka förskjutningarna i årslönen för olika näringsgrenar under perioden 1913—1932, må här erinras om, att den genomsnittliga årsförtjänsten år 1932 för vuxna manliga arbetare låg 109 och för kvinnor 143 % högre än år 1913. För belysande av huru motsvarande stegringstal fluktuera för de särskilda företagsgrupperna hänvisas till ett närmare studium av tab. 10, vari meddelas indextal för årsförtjänsternas stegring sedan 1913, i den mån jämförelsematerial för detta är föreligger.¹

Såsom av redogörelsen över den allmänna löneutvecklingen redan framgått, nådde den genomsnittliga stegringen av årsinkomsten för såväl män som kvinnor under här behandlade period sin högsta punkt år 1920. En närmare granskning visar, att utvecklingen varit likartad för det övervägande flertalet näringsgrenar, men att för ett mindretal grupper höjdpunkten nåddes först påföljande år. Sedan toppåret (1920 resp. 1921) har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, vilken för närvarande kan uppskattas till i genomsnitt 28 % för män och 26 % för kvinnor. Inkomstreduktionen har emellertid ställt sig olika inom de särskilda i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna.

En jämförelse mellan siffrorna i tab. 10 och tillgängliga uppgifter för år 1920 (resp. 1921) ger vid handen, att årsförtjänsterna för vuxna manliga arbetare sedan toppåret minskats mest inom följande näringsgrenar, nämligen kristall- och smäglasbruk (57 %), porslinsfabriker (53 %), pappersmassfabriker (53 %), skofabriker (48 %), sågverk och hyvlerier (43 %), annan läder-, hår- och gummivaruindustri (43 %), tändsticksfabriker (43 %), tegelbruk (40 %), gruvor och anrik-

¹ Till jämförelse må nämnas, att löneökningen 1914—1932 inom de i tab. 11 (sid. 77) redovisade hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 81 och 119 % och torde i genomsnitt kunna anslås till omkring 100 %. Denna ökning är ej oväsentligt lägre än den siffra för lönestegringen per år (112 %), som med år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, handel och samfärdsel. — Inom sjömansyrket växlade löneökningen för de olika bemanningsspecialiteterna på ång- och motorfartyg (i utrikes fart) mellan 55 och 139 % och på segelfartyg mellan 36 och 132 %. Den genomsnittliga lönestegringen för manskapet å ång- och motorfartyg kan anslås till ca 110 och å segelfartyg till ca 90 %.

ningsverk (39 %) samt snickeri- och möbelfabriker (39 %). För de kvinnliga arbetarna har lönereduktionen sedan toppåret varit störst inom skofabriker (47 %), tändsticksfabriker (32 %), spinnerier, väverier o. d. (32 %), skrårderier och sömnadsfabriker (30 %), bryggerier (27 %) samt handel och varulager (27 %).

Undersöker man, vilka arbetargrupper under perioden 1920(1921)—1932 minst utsatts för lönenedsättning, visar ett jämförande studium av det lönestatistiska materialet, att de manliga arbetarna vid kommunala byggnads- och anläggningsarbeten fått sin årslön reducerad med knappt 1 % under perioden i fråga. Förhållandevis låga äro även lönereduktionerna för manliga arbetare vid pressjästfabriker (10 %), mineralvatten- och läskedrycksfabriker (11 %), fönsterglasbruk (12 %), käftfabriker (14 %), slakterier och charkuterifabriker (15 %), tidningstryckerier (15 %), spårvägsdrift (16 %) samt kraft-, belysnings- och vattenverk (17 %). För arbeterskorna påträffas de minsta förändringarna i löneläget inom grafisk industri (8 %), choklad- och karamellfabriker (14 %), bagerier (16 %), »annan» pappersindustri (17 %) samt färg-, olje- och parfymfabriker (18 %).

Övergår man därefter till en jämförelse mellan årsinkomsternas och timlönernas fluktuationer under redogörelseåret i förhållande till föregående år, visar en närmare granskning, att årslönerna icke följt alldeles samma utvecklingslinje som timförtjänsterna, huvudsakligen beroende på inträffade förändringar (i regel minskningar) i den utgjorda arbetstiden. I viss utsträckning beror emellertid den bristande överensstämmelsen därpå, att de genomsnittslöner, som jämföras, ej alltid äro beräknade på grundval av samma material. En del företag lämna nämligen inga timuppgifter, varför företagen ej kunna medräknas vid timlönsberäkningarna utan endast vid bestämmande av den genomsnittliga årsförtjänsten.

Om man utgår från de arbetargrupper, vilkas genomsnittliga timförtjänster förblivit oförändrade under redogörelseåret, visar det sig, att såväl sänkningar som höjningar i årslönerna kunna iakttagas, beroende på motsvarande förskjutningar i den genomsnittliga arbetstiden. Exempel på näringsgrenar, inom vilka genomsnittliga årslöner nedgått genom inskränkningar i arbetstiden utan nämnvärd förändring av timlönen, erbjuda cementfabriker (m),¹ kakel-, sten- och lergodsfabriker (m), kristall- och småglasbruk (m), bryggerier (kv), hatt- och mössfabriker (kv), skofabriker (m o. kv), konstgödningsfabriker (m), sprängämnesfabriker (m) samt färg-, olje- och parfymfabriker (kv). Däremot ha bl. a. arbetarna vid pappersbruk och pappfabriker (kv), käftfabriker (m) och råsockerbruk (m) ernått stegrade årslöner genom utökning av arbetstiden vid praktiskt taget oförändrad timlön.

Undersöker man därefter de näringsgrenar, där timförtjänsten under år 1932 sjunkit i förhållande till år 1931, har sänkningens återverkan på årsförtjänsterna i vissa fall skärpts och i andra mildrats genom minskning resp. ökning av arbetstiden. Exempel av det förra slaget erbjuda malmbrytning och metallindustri (kv), pappersmassfabriker (m), järn- och stålmanufaktur (m) samt tobaksfabriker (m o. kv). Typiska för det senare alternativet äro guld- och silvverfabriker (m), finpappersbruk (m), spinnerier, väverier o. d. (m), statens elektriska linjearbeten och kraftverk (m) samt kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (m). I fråga om de näringsgrenar, där timlönen under året stigit, finner man, att exempelvis för fönsterglasbruk (m), trikäfabriker (m) samt spinnerier, väverier o. d. (kv) ökningen i timlönen åtföljts av en än större stegring i årsinkomsten, beroende på att den faktiska arbetstiden per år räknat samtidigt ökats. En motsatt tendens synes ha gjort

¹ Män = m, kvinnor = kv.

sig gällande bl. a. vid kalkbruk och cementvarufabriker (m), »annan» trävaruindustri (m), margarinfabriker (m), choklad- och karamellfabriker (kv), slakterier och charkuterifabriker (m) samt tvättinrättningar (kv), där ökningen i timlön mer eller mindre fullständigt neutraliserats genom en samtidig minskning i antalet utgjorda arbetstimmar.

Avtalsenliga löner och faktiska löneinkomster för industriarbetare. I det föregående har lämnats en redogörelse för de faktiska löneinkomster, som för av undersökningen berörda arbetargrupper beräknats på grundval av föreliggande uppgifter från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Det ligger då nära till hands, att genom en sammanställning av dessa uppgifter och de genom kollektivavtal fastställda lönesatserna söka belysa det inbördes förhållandet mellan avtalsenliga löner och faktiska löneinkomster.

En jämförelse för år 1932 mellan avtalsenliga lönesatser och faktiska löneinkomster inom den egentliga industrien meddelas i tab. 13. Här återges för samtliga grupper och viktigare industrigrenar den genomsnittliga avtalsenliga lönen per timme, varjämte meddelas dels motsvarande i tab. 10 publicerade faktiska timförtjänster, dels även den procentuella differensen mellan dessa verkliga arbetsförtjänster och den avtalsenliga lönen.

Av procenttalen i tabellen framgår, att inom flertalet yrken den faktiska arbetsförtjänsten överskrider den enligt kollektivavtal utgående lönen med växlande och ofta betydande belopp. Härtill finnes ett flertal ofta nog samverkande orsaker, av vilka de mest betydelsefulla torde vara: a) ända sidan kollektivavtalslörens egenskap av minimilön eller normallön, b) den andra den faktiska arbetsförtjänstens beroende av ackordsarbetets utbredning och ackordsöverskottens storlek. Mest framträdande (40—75 %) äro differenserna mellan avtalsenliga och faktiska arbetslöner inom mekaniska och elektriska verkstäder, metallmanufaktur, järn-, stål- och kopparverk, tobaksfabriker, malmgruvor, kolgruvor, porslins-, kakel- och lergodsfabriker, grafisk industri, pappersmassefabriker, järn- och stålmanufaktur, pappersbruk och pappfabriker, konstgödningsfabriker samt tändsticksfabriker.

För samtliga i tabellen redovisade arbetare översteg den faktiska löneinkomsten avtalslönen med i medeltal 40,2 %. Tabellen synes vidare ge vid handen, att merförtjänsten utöver avtalslönen tenderar att ökas, när man går från lägre till högre dyrtorsgrupper, vilka senare i regel innesluta större och i organisationsavseende mera utvecklade orter (se nästa kapitel).

Vad nu anförts rörande differenserna mellan avtalsenliga löner och faktiska löneinkomster utgör ett siffermässigt belägg för det kända förhållandet, att det för Sveriges del erbjuder mycket stora svårigheter att uppbygga en något så när tillfredsställande lönestatistik på kollektivavtalens lönesatser.

Tab. 13. Avtalsenliga lönesatser och faktiska löneinkomster för manliga industriarbetare år 1932.

Näringsgrenar	Samtliga företag			Därav ortsgrupp								
				A—C			D—F			G		
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Malmbrytning och metallindustri...	0.74	1.21	63.5	0.66	1.04	57.6	0.74	1.21	63.5	0.88	1.57	78.4
därav:												
Gruvor och anrikningsverk	1.12	1.65	47.3	0.79	1.14	44.3	1.13	1.60	41.6	1.65	2.51	52.1
mellersta Sverige	0.79	1.14	44.3	0.79	1.14	44.3	.	.	.	.	.	.
norra Sverige	1.50	2.25	50.0	.	.	.	1.13	1.60	41.6	1.65	2.51	52.1
Järn-, stål- och kopparverk	0.68	1.06	55.9	0.66	1.03	56.1	0.86	1.39	61.6	.	.	.
Järn- och stålmanufaktur	0.76	1.09	43.4	0.65	0.99	52.3	0.86	1.14	32.6	1.06	1.61	51.9
Mek. och elektriska verkstäder...	0.71	1.24	74.6	0.65	1.06	63.1	0.69	1.20	73.9	0.78	1.46	87.2
Metallmanufaktur	0.72	1.14	58.3	0.63	0.97	54.0	0.70	1.13	61.4	0.87	1.42	63.2
Jord- och stenindustri	0.75	0.94	25.3	0.73	0.90	23.3	0.89	1.13	27.0	1.18	1.48	25.4
därav:												
Kolgruvor	0.70	1.03	47.1	0.70	1.03	47.1	.	.	.	.	.	.
Byggnadsämnesindustri	0.79	1.01	27.8	0.76	0.96	26.3	0.95	1.19	25.3	1.46	1.70	16.4
Porslins-, kakel- och lergodsfabr.	0.80	1.16	45.0	0.78	1.13	44.9	0.83	1.15	38.6	0.84	1.28	52.4
Glasbruk	0.68	0.99	45.6	0.63	0.95	50.8	0.80	1.14	42.5	1.27	1.32	3.9
Träindustri	0.74	0.96	29.7	0.70	0.91	30.0	0.76	1.04	36.8	1.12	1.35	20.5
därav:												
Sågverk och hyvlerier	0.69	0.96	39.1	0.68	0.92	35.3	0.69	1.02	47.8	1.31	1.46	11.5
Snickeri- och möbelfabriker	0.82	0.98	19.5	0.75	0.90	20.0	0.90	1.09	21.1	1.05	1.29	22.9
Pappers- och grafisk industri	0.83	1.19	43.4	0.75	1.06	41.3	0.88	1.26	43.2	1.11	1.60	44.1
därav:												
Pappersmassfabriker	0.77	1.11	41.2	0.76	1.09	43.4	0.80	1.19	48.8	.	.	.
Pappersbruk och pappfabriker	0.75	1.07	42.7	0.73	1.03	41.1	0.81	1.19	46.9	0.79	1.17	48.1
Grafisk industri	1.07	1.55	44.9	0.93	1.22	31.2	1.03	1.45	40.8	1.12	1.66	48.2
Livsmedelsindustri	1.20	1.37	14.2	0.98	1.10	12.2	1.21	1.36	12.4	1.39	1.64	18.0
därav:												
Kvarnar	1.31	1.36	3.5	1.13	1.18	4.4	1.40	1.43	2.1	1.29	1.59	23.3
Bagerier	1.49	1.53	2.7	1.21	1.24	2.5	1.46	1.51	3.4	1.58	1.60	1.3
Råsockerbruk och raffinaderier...	0.97	1.10	13.4	0.94	1.07	13.8	0.97	1.09	12.4	1.10	1.25	13.6
Choklad- och karamellfabriker ...	1.06	1.26	18.9	0.98	1.03	10.8	1.05	1.22	16.2	1.08	1.38	23.1
Bryggerier o. läskedrycksfabriker.	1.19	1.51	26.3	0.98	1.19	21.4	1.12	1.41	25.9	1.34	1.76	31.3
Tobaksfabriker	1.06	1.62	52.8	0.92	1.29	40.2	0.99	1.48	49.5	1.15	1.80	56.5
Textil- och beklädnadsindustri.....	0.82	0.98	19.6	0.70	0.85	21.4	0.84	1.00	19.0	1.01	1.18	16.8
därav:												
Spinnerier, väverier o. d.	0.74	0.92	24.3	0.69	0.85	23.2	0.77	0.96	24.7	0.81	1.08	27.2
Läder-, hår- o. gummivarufabriker	0.92	1.17	27.2	0.87	1.09	25.3	0.94	1.24	31.9	1.10	1.37	24.5
därav:												
Garverier	0.88	1.14	29.5	0.87	1.14	31.0	0.94	1.16	23.4	1.05	1.28	21.9
Skofabriker	0.89	1.20	34.7	0.84	1.09	29.8	0.91	1.26	38.5	0.97	1.28	32.0
Gummivarufabriker	1.01	1.22	20.8	0.94	1.15	22.3	1.03	1.27	23.3	1.31	1.49	13.7
Kemisk-teknisk industri	0.92	1.19	29.3	0.80	1.10	37.5	0.98	1.20	29.0	1.25	1.41	12.8
därav:												
Färg-, olje- och parfymfabriker...	1.08	1.24	14.7	0.95	1.04	9.5	1.06	1.21	14.2	1.17	1.31	12.0
Konstgödningsfabriker	0.98	1.32	41.9	.	.	.	0.92	1.31	42.4	1.00	1.38	38.0
Tändsticksfabriker	0.75	1.06	41.3	0.74	1.02	37.8	0.76	1.11	46.1	0.83	1.33	60.2
S:a industrigrupper	0.82	1.15	40.2	0.73	1.00	37.0	0.86	1.19	38.4	1.06	1.33	44.3

c. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

Lönenivåns faktorer. Huvudsyftet med föregående redogörelse har varit mindre att giva detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar än att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En ungefärlig föreställning om olika arbetarkategoriernas lönestandard erhålles visserligen genom de siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, ha, såsom förut antytts, i sin tur rönt inflytande bland annat av resp. företags förläggning inom orter och ortsgrupper med skiljaktiga levnadskostnader. I det följande jämföras med varandra de genomsnittliga löneförhållandena inom de särskilda dyrortsgrupperna (efter 1931 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. I likhet med föregående år har försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, å den andra den, där ett dylikt beroende ej föreligger. De bägge nyss berörda indelningsgrunderna, nämligen företagets fördelning å ena sidan på olika dyrortsgrupper och å den andra efter avsättningsförhållandena, ha dock ej endast tillämpats var för sig, utan även i inbördes samband. För att belysa lokala lönevariationer inom resp. dyrortsgrupper ha vissa beräkningar verkställts rörande löneläget inom olika näringsgrenar i de fyra största städerna, varjämte den regionala synpunkten ytterligare utförts genom företagets fördelning på lön och dyrortsgrupper. Undersökningarna angående lönernas samband med ovan angivna faktorer avse i regel såväl män som kvinnor. I likhet med föregående års lönestatistik ha därvid de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emellertid beaktas, att den år 1931 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 100) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med medievalstil.

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällein, grupp F en del större städer och industrisamhällein samt grupp G Stockholm (med förstäder), Göteborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

Förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande översikt över beräkningarnas resultat i detta avseende lämnas i tablan å sid. 88, som visar den genomsnittliga årsinkomsten för manlig och kvinnlig förvaltningspersonal inom de sju olika dyrortsgrupperna. Till jämförelse meddelas indextal, utvisande levnadskostnadernas differenser inom de angivna ortsgrupperna i enlighet med 1931 års dyrortsgruppering.

Tablan ger vid handen, att förvaltningspersonalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva

Tab. 14. Genomsnittlig löneinkomst år 1932 för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år vid företag inom dyrortsgrupp							Stockholm	Genomsnittlig ink. (kr. per år) vid	
		A	B	C	D	E	F	G (inkl. Stockholm)		ej dyrortsgrupperade företag	Samtliga företag
Män.											
Teknisk personal	17 234	4 427	4 833	5 301	5 074	5 261	5 462	5 939	6 060	6 053	5 416
därav ingenjörer, ritare o. d.	8 066	6 124	6 672	6 574	6 043	5 785	6 100	6 134	6 398	7 408	6 284
verkmästare, förmän.....	9 168	3 674	3 894	4 164	4 507	4 548	4 914	5 388	5 617	4 855	4 653
Kontorspersonal m. m.....	41 007	3 658	3 632	3 661	3 437	3 464	3 493	4 655	4 830	3 601	3 866
därav egentlig kontorspersonal	25 551	3 858	3 944	4 076	3 996	3 997	4 003	5 327	5 569	4 847	4 682
inom industri	13 275	3 873	3 969	4 138	3 992	4 026	4 111	4 968	5 047	4 723	4 374
» handel	3 630	3 343	3 046	3 575	3 913	3 912	3 683	4 568	4 689	3 871	4 221
» samfärdsel	2 859	.	2 704	2 969	4 724	3 550	3 888	4 690	5 145	4 160	4 191
» banker	4 701	.	.	.	.	.	.	7 179	7 179	5 225	5 665
» försäkringsföretag	1 086	.	.	.	.	.	.	7 114	7 114	6 776	7 025
vaktmästare, springpojkar o. d.	5 115	1 296	1 350	1 206	1 293	1 165	1 377	1 953	2 035	2 369	1 768
övrig hithörande personal ¹	10 341	.	.	.	.	.	.	.	.	2 886	2 886
Butikspersonal	7 975	1 888	1 983	2 050	2 064	2 056	2 274	3 059	3 186	2 040	2 575
därav försäljare o. d.	5 380	2 146	2 437	2 669	2 794	2 908	3 155	3 847	3 914	2 813	3 359
springpojkar o. d.	2 595	854	549	687	761	685	785	1 214	1 327	734	948
Samtliga	66 216	3 991	4 112	4 197	3 841	3 914	3 859	4 694	4 777	3 690	4 114
Kvinnor.											
Teknisk personal	755	2 008	1 955	2 522	2 289	1 705	2 839	2 648	2 873	3 139	2 580
därav ingenjörer, ritare o. d.	357	1 705	1 641	2 389	1 877	1 342	2 600	2 437	2 566	2 817	2 171
verkmästare, förmän.....	398	2 205	2 240	2 651	2 722	2 756	2 925	2 880	3 148	3 300	2 948
Kontorspersonal m. m.....	16 373	1 891	1 857	1 979	2 014	2 094	2 218	2 752	2 853	2 862	2 533
därav egentlig kontorspersonal	15 915	1 922	1 889	2 034	2 067	2 200	2 249	2 781	2 878	2 910	2 579
inom industri	8 046	1 906	1 894	2 032	2 058	2 184	2 293	2 599	2 710	3 115	2 362
» handel	3 827	2 557	1 841	2 044	2 088	2 248	2 196	2 563	2 602	1 962	2 418
» samfärdsel	111	.	900	2 182	2 475	2 639	2 326	2 999	3 075	.	2 855
» banker	2 136	.	.	.	.	.	.	3 696	3 696	2 959	3 183
» försäkringsföretag	1 795	.	.	.	.	.	.	3 187	3 187	3 020	3 160
vaktpersonal, spring flickor o. d.	458	636	755	742	978	744	1 062	1 178	1 200	867	955
Butikspersonal	10 442	1 197	1 182	1 479	1 647	1 670	1 822	2 200	2 312	1 364	1 923
därav försäljare o. d.	9 900	1 208	1 214	1 535	1 698	1 707	1 872	2 299	2 405	1 366	1 987
spring flickor o. d.	542	.	636	563	509	665	742	819	923	600	765
Samtliga	27 570	1 756	1 723	1 816	1 861	1 911	2 075	2 539	2 652	2 395	2 304

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

ett bestämmande inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhånga med att speciella uppgifter icke alltid avges i de fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)	Levnadskostnader gruppsgränser	medeltal	Förvaltningspersona- lens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D:grupp = 1 000)		levnads- kostnader
				män	kvinnor	löneinkomst per år män	löneinkomst per år kvinnor	
Ortsgrupp A	t. o. m. 930		880	3 991	1 756	1 039	944	815
» B	931— 990		960	4 112	1 723	1 071	926	889
» C	991—1 050		1 020	4 197	1 816	1 093	976	944
» D	1 051—1 110		1 080	3 841	1 861	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—1 170		1 140	3 914	1 911	1 019	1 027	1 056
» F	1 171—1 230		1 200	3 859	2 075	1 005	1 115	1 111
» G	1 231 o. däröver		1 310	4 694	2 539	1 222	1 364	1 213

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen uppdelats i förevarande undersökning, meddelas i tab. 14. Lönenivån för dessa kategorier synes i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För de mera homogena personalgrupperna (manliga och kvinnliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal) framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

Arbetarpersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. Beträffande manliga och kvinnliga arbetare (män = m, kvinnor = kv) ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)	Levnadskostnader gruppsgränser	medeltal	Genomsnittlig löneinkomst år 1932 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D:grupp = 1 000)				levnads- kost- nader
				kr. per år		kr. per timme		löneinkomst per år		löneinkomst per timme		
				m	kv	m	kv	m	kv	m	kv	
Ortsgrupp A	t. o. m. 930		880	1 872	1 229	0·91	0·60	764	842	752	857	815
» B	931— 990		960	2 036	1 338	1·00	0·65	831	916	826	929	889
» C	991—1 050		1 020	2 193	1 350	1·11	0·67	895	925	917	957	944
» D	1 051—1 110		1 080	2 451	1 460	1·21	0·70	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—1 170		1 140	2 718	1 548	1·27	0·72	1 109	1 060	1 050	1 029	1 056
» F	1 171—1 230		1 200	2 922	1 600	1·34	0·74	1 192	1 096	1 107	1 057	1 111
» G	1 231 o. däröver		1 310	3 557	1 840	1·73	0·86	1 451	1 260	1 430	1 214	1 213

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ors-

grupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablan inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bland annat för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssambhällena lokaliserade industrien upptar den övervägande delen (ca $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 15. Endast den totala löneinkomsten per timme har här redovisats, varjämte angivits, huru många arbetare (män = m, kvinnor = kv), som ingå i varje i tabellen redovisad näringsgren.

Tabellen utvisar, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad. Den genomsnittliga timförtjänsten inom olika näringsgrenar visar således en tendens till stegring med växande levnadskostnader. Det mest framträdande undantaget utgör gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, men bör anmärkas, att härvidlag beräkningen av det faktiska antalet arbetstimmar är förenad med stora svårigheter.

En närmare granskning av tabellens lönesiffror utvisar, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika näringsgrenar i viss mån bestämmas av företagens förläggning i dyrortshänseende. Sålunda ha de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid mellersta Sveriges gruvindustri (m), järn-, stål- och kopparverk (m), jord- och stenindustri (m o. kv), sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker (m), pappersbruk och pappfabriker (m o. kv), spinnerier och väverier (m o. kv) samt tändsticksfabriker (m o. kv) till större delen varit sysselsatta å orter med låga levnadskostnader. Omvänt ha åter relativt många arbetare inom exempelvis grafisk industri (m o. kv), vid bagerier (m o. kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), byggnadsföretag (m) samt i målning och glasmästeri (m) haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och andra större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedelatalen.¹ Men en industrigrens övervägande förläggning i dyrortshänseende kan tänkas utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbetare inom näringsgrenar sådana som grafisk industri (m), bagerier (kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), egentligt byggnadsarbete (m) samt målning och glasmästeri (m), vilka vad de redovisade företagen an-

¹ Såsom framgår av uppgifterna i tab. 10 (sid. 63) ha löneuppgifterna för gruppen byggnadsverksamhet, som tidigare varit representerad av 832 firmor med i genomsnitt 18 arbetare för år 1932 utökats med 1 175 firmor med i medeltal 5 arbetare, flertalet å mindre orter. Detta har medfört en sänkning av genomsnittslönen per timme och arbetare med ca 3 %.

Tab. 15. Genomsnittlig löneinkomst per arbetstimme

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)	Antal redo- visade arbeta- rare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortsgrupp A—C sättes = 100		
		A	B	C	D	E	F	G	Samt- liga	E	F	G
Malmbrytning och metallindustri ... m	70 855	0·95	0·99	1·12	1·17	1·23	1·25	1·57	1·21	119	120	151
kv	3 330	0·62	0·55	0·61	0·67	0·74	0·64	0·92	0·79	123	107	153
däruv:												
Gruvor och anrikningsverk	6 038	0·93	1·01	1·43	1·60	.	.	2·51	1·65	.	.	220
mellersta Sverige	3 131	0·93	1·01	1·43	.	.	.	.	1·14	.	.	.
norra Sverige	2 907	.	.	.	1·60	.	.	2·51	2·25	.	.	.
Järn-, stål- och kopparverk	13 022	1·07	0·95	1·10	1·28	1·46	.	.	1·06	142	.	.
Järn- och stålmanufaktur	10 101	0·95	1·02	1·02	1·13	1·18	1·14	1·61	1·09	119	115	163
Mek. och elektriska verkstäder	38 278	0·84	1·03	1·11	1·13	1·21	1·27	1·46	1·24	114	120	138
Metallmanufaktur	2 954	0·87	0·93	1·12	1·14	1·15	1·02	1·42	1·14	119	105	146
Jord- och stenindustri ..... m	18 229	0·84	0·96	1·00	1·03	1·20	1·19	1·48	0·94	133	132	164
kv	1 221	0·55	0·65	0·63	0·47	0·72	0·68	0·78	0·65	118	111	128
däruv:												
Kolgruvor	962	0·99	1·06	.	.	.	.	.	1·03	.	.	.
Stenbrott och stenhuggerier	5 061	0·67	0·80	1·02	0·73	1·40	1·14	1·73	0·81	179	146	222
Byggnadsämnesindustri	6 872	0·94	1·00	0·98	1·18	1·15	1·22	1·70	1·01	120	127	177
Porlins-, kakel- och lergodsfabriker	1 258	1·15	1·14	0·86	1·20	1·11	1·17	1·28	1·16	98	104	113
Glasbruk	3 205	0·91	0·97	1·40	1·12	.	1·53	1·32	0·99	.	161	139
däruv:												
Kristall- och småglasbruk	2 203	0·91	0·96	1·23	0·91	.	1·53	.	0·92	.	166	.
Träindustri ..... m	26 619	0·81	0·90	1·01	1·03	1·03	1·11	1·85	0·96	113	122	148
kv	306	0·56	0·45	0·62	0·78	0·63	0·75	0·85	0·73	117	139	157
däruv:												
Sågverk och hyvlerier	16 317	0·79	0·91	1·01	1·03	0·98	1·03	1·46	0·96	107	114	159
Snickeri- och möbelfabriker	7 907	0·84	0·87	1·02	1·05	1·09	1·13	1·29	0·98	121	126	143
Pappers- och grafisk industri ..... m	34 580	0·98	1·07	1·15	1·23	1·28	1·31	1·60	1·19	121	124	151
kv	4 272	0·67	0·69	0·73	0·67	0·71	0·71	0·87	0·75	103	103	126
däruv:												
Pappersmassefabriker	15 561	1·01	1·06	1·17	1·24	1·10	1·06	.	1·11	101	97	.
Pappersbruk och pappfabriker	11 498	0·96	1·08	1·03	1·18	1·30	1·16	1·17	1·07	126	113	114
kv	1 501	0·67	0·70	0·75	0·70	0·64	0·77	0·88	0·71	91	110	126
Kartongvarufabr., bokbinderier o. d.	1 315	1·09	1·01	0·91	1·08	1·05	1·22	1·36	1·23	107	124	139
kv	1 879	0·64	0·68	0·60	0·66	0·72	0·67	0·80	0·74	111	103	123
Grafisk industri	6 206	.	0·96	1·80	1·35	1·43	1·56	1·66	1·53	117	127	136
kv	828	.	0·51	0·77	0·65	0·70	0·73	0·99	0·88	96	100	136
Livsmedelsindustri ..... m	17 130	1·05	1·07	1·13	1·22	1·33	1·51	1·64	1·37	121	137	149
kv	8 258	0·59	0·67	0·70	0·81	0·73	0·81	0·96	0·85	115	119	141
däruv:												
Kvarnar	1 410	1·20	1·00	1·27	1·29	1·33	1·58	1·59	1·36	113	134	135
Bagerier	2 553	1·14	1·39	1·22	1·33	1·46	1·63	1·60	1·53	118	131	129
kv	1 417	0·66	0·94	0·77	0·92	0·85	0·91	1·07	0·97	108	115	135
Råsockerbruk och raffinaderier	3 163	1·07	1·07	1·06	1·07	1·12	.	1·25	1·10	105	.	117
Choklad- och karamellfabriker	1 681	.	0·56	0·60	0·62	0·67	0·74	0·71	0·71	116	128	122
Bryggerier och läskedrycksfabriker	4 665	1·02	1·19	1·22	1·29	1·44	1·47	1·76	1·51	121	124	148
kv	1 140	0·64	0·74	0·78	0·81	0·84	0·83	1·10	0·97	111	116	145
Tobaksfabriker	506	.	.	1·29	1·38	1·59	1·49	1·80	1·62	123	116	140
kv	1 760	.	.	0·76	0·79	0·84	0·85	1·00	0·92	111	112	132
Slakterier och konservfabriker	2 116	0·96	1·04	1·03	1·20	1·38	1·51	1·69	1·41	124	141	158
Textil- och beklädnadsindustri ..... m	14 513	0·83	0·84	0·89	0·97	1·02	1·01	1·18	0·98	120	119	139
kv	27 394	0·57	0·62	0·63	0·66	0·70	0·70	0·76	0·69	115	115	125
däruv:												
Spinnerier, väverier o. d.	12 227	0·82	0·88	0·89	0·90	0·98	0·97	1·03	0·92	115	114	121
kv	17 117	0·57	0·61	0·62	0·61	0·65	0·69	0·67	0·65	107	113	110
Skrädderier och sömnadsfabriker	2 038	0·96	0·90	0·93	1·15	1·22	1·29	1·53	1·31	133	140	166
kv	9 029	0·60	0·64	0·58	0·69	0·78	0·75	0·86	0·77	128	123	141
Hatt- och mössfabriker	1 248	.	0·52	0·73	0·66	0·65	0·69	0·80	0·71	96	101	118

¹ Siffrorna inom parentes avse arbetarantal och löneindextal med frånräknade av för året nyttillkomna företag hava 11 262 män och 725 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. Frånräknas dessa, fördelar sig återstoden gr. F 9·7%, gr. G 24·0%; kvinnor gr. A 4·7%, gr. B 11·8%, gr. C 9·0%, gr. D 11·1%, gr. E 11·4%

för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)	Antal redo- visade arbeta- rare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortsgrupp A—C sättes = 100			
		A	B	C	D	E	F	G	Samt- liga	E	F	G	
Läder-, hår- o. gummivarufabriker	m	8 125	0·93	1·13	1·09	1·24	1·22	1·25	1·37	1·17	112	115	126
	kv	4 704	0·61	0·77	0·73	0·78	0·72	0·76	0·87	0·76	97	103	118
däruv:													
Garverier	m	1 416	0·89	1·14	1·15	1·19	1·09	1·14	1·28	1·14	96	100	112
Skofabriker	m	4 247	0·90	1·06	1·13	1·29	1·27	1·25	1·28	1·20	117	115	117
Gummivarufabriker	m	1 131	·	1·19	1·04	1·26	1·14	1·31	1·49	1·22	99	114	130
	kv	1 118	·	0·81	0·82	0·77	·	0·72	1·06	0·79	·	89	131
Kemisk-teknisk industri	m	7 250	1·06	0·96	1·17	1·15	1·15	1·30	1·41	1·19	105	118	128
	kv	2 876	0·68	0·66	0·76	0·75	0·70	0·76	0·83	0·75	100	109	119
däruv:													
Färg-, olje- och parfymfabriker ...	m	1 211	0·75	0·82	1·20	1·15	1·15	1·27	1·31	1·24	111	122	126
	kv	675	0·35	0·51	0·57	0·65	0·73	0·69	0·85	0·77	135	128	157
Konstgödningsfabriker	m	850	·	·	·	1·31	1·24	1·39	1·38	1·82	·	·	·
Tändsticksfabriker	m	2 645	0·97	0·96	1·11	1·11	·	·	1·33	1·06	·	·	130
	kv	1 565	0·65	0·65	0·77	0·76	·	·	·	0·72	·	·	·
Sia för industrigrupperna	m	197 301	0·90	0·99	1·09	1·15	1·20	1·23	1·53	1·15	120	123	153
	kv	52 359	0·60	0·65	0·67	0·70	0·71	0·73	0·85	0·74	111	114	133
Byggnadsverksamhet	m	20 739	0·90	1·16	1·39	1·54	1·61	1·57	2·31	1·80	136	133	196
	kv	(14 892)	(1·03)	(1·28)	(1·44)	(1·53)	(1·59)	(1·57)	(2·32)	(1·86)	(121)	(120)	(177)
däruv:													
Egentligt byggnadsarbete	m	13 950	0·89	1·18	1·42	1·51	1·64	1·54	2·47	1·79	140	132	211
	kv	(9 513)	(1·03)	(1·34)	(1·50)	(1·52)	(1·64)	(1·53)	(2·34)	(1·86)	(121)	(113)	(188)
Installationsarbete	m	3 326	0·97	·	1·09	1·45	1·43	1·60	1·86	1·73	136	152	177
Målning och glasmästeri	m	3 463	0·94	1·12	1·35	1·67	1·74	1·72	2·55	1·94	146	145	214
	kv	(2 053)	(1·04)	(1·14)	(1·39)	(1·60)	(1·79)	(1·75)	(2·61)	(2·06)	(142)	(139)	(207)
Statliga verk o. byggnadsarbeten	m	16 529	0·92	1·10	1·19	1·44	1·30	1·57	1·66	1·39	118	143	151
	kv	1 103	·	0·67	0·72	0·80	0·93	1·04	1·02	0·95	129	144	142
däruv:													
Mek. o. elektriska verkstäder samt skeppsvarv	m	6 284	·	1·10	1·34	1·62	1·30	1·67	1·72	1·57	104	134	138
	kv	421	·	0·42	0·77	1·00	0·99	1·08	0·86	0·94	138	150	119
Elektr. linjearbeten o. kraftverk... Sågverk o. d.	m	4 016	1·14	1·25	1·19	1·27	1·36	1·41	1·63	1·32	112	117	135
	kv	272	0·69	0·83	·	·	·	1·11	·	0·76	·	154	·
Ban- o. byggnadsarbeten	m	5 205	0·95	1·02	1·13	1·32	1·24	1·48	1·55	1·24	118	136	148
Intendenturverkstäder, förråd o. d.	m	750	·	1·06	1·22	1·23	1·36	1·39	1·62	1·41	114	117	136
	kv	641	·	0·79	0·79	0·79	0·92	0·89	1·11	0·96	130	125	156
Kommunala verk o. byggnadsarbeten	m	20 186	1·18	1·08	1·16	1·24	1·32	1·39	1·91	1·65	116	122	168
däruv:													
Kraft-, belysnings- och vattenverk	m	6 195	1·18	1·07	1·21	1·29	1·36	1·36	1·81	1·50	117	117	156
Byggnads- och anläggningsarbeten	m	9 106	·	1·16	1·10	1·21	1·24	1·34	1·98	1·66	113	122	180
Spårvägsdrift	m	4 885	·	·	·	1·35	1·49	1·58	1·87	1·81	97	103	122
Handel och varulager	m	5 681	0·75	0·97	1·05	1·12	1·23	1·25	1·48	1·31	123	125	143
	kv	1 221	0·50	·	0·52	0·59	0·76	0·77	0·84	0·81	143	145	158
Samfärdsel	m	2 660	1·07	1·84	1·64	1·85	1·94	2·10	1·81	1·56	111	121	104
däruv:													
Lastning och lossning	m	3 710	1·07	1·86	1·64	1·85	1·94	2·16	1·92	1·95	111	124	110
Tvättinrättningar	m	189	·	·	·	0·99	1·17	1·38	1·46	1·42	·	·	·
	kv	569	·	·	·	0·58	0·59	0·84	0·81	0·78	·	·	·
Sia för övriga grupper	m	69 984	0·95	1·15	1·25	1·41	1·41	1·54	1·94	1·59	123	134	169
	kv	2 893	0·50	0·67	0·69	0·68	0·87	0·95	0·88	0·86	123	140	129
Samtliga grupper år 1932	m	267 285	0·91	1·00	1·11	1·21	1·27	1·34	1·73	1·27	126	133	171
	kv	55 252	0·60	0·65	0·67	0·70	0·72	0·74	0·85	0·74	111	114	131
Samtliga grupper år 1931	m	278 939	0·92	1·03	1·14	1·22	1·28	1·37	1·75	1·29	123	132	168
	kv	55 656	0·60	0·65	0·69	0·69	0·71	0·74	0·87	0·75	109	114	134

— 2 Härav hava 2 353 manliga arbetare vid enskilda järnvägarna ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. — 3 Härav på dyrortsgrupper på följande sätt: män gr. A 12·6 %, gr. B 15·2 %, gr. C 16·4 %, gr. D 12·2 %, gr. E 10·0 %, gr. F 20·0 % och gr. G 32·0 %.

går huvudsakligen äro lokaliserade till orter med höga levnadskostnader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till billigare orter, exempelvis sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker samt spinnerier och väverier (m o. kv). Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper meddelas i sista avdelningen av tab. 15 indextal för medeltimlönen inom dyrortsgrupperna E, F och G, när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammantagna sättes = 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visar tabellen, att medellönen i den högsta ortsgruppen (G) ligger 71 % högre för män och 31 % högre för kvinnor än i grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till inemot 40 %. Begränsar man G-gruppen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 83 % för män och 42 % för kvinnor och mellan levnadskostnaderna till c:a 45 %.

En åskådlig bild av sambandet mellan löner och levnadskostnader ges i vidstående diagram V, som visar timlönerna inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

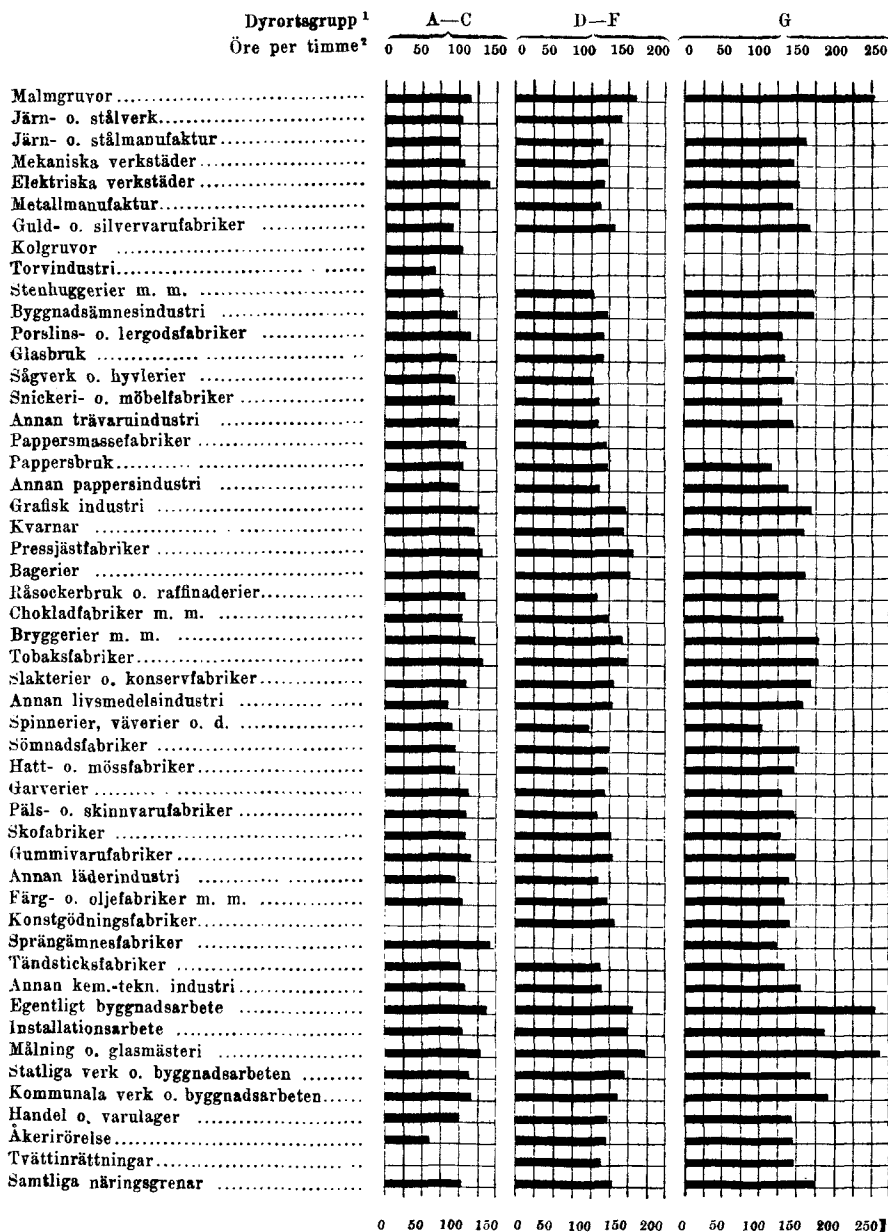
Den nu verkställda utredningen ger vid handen, att vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn måste tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I föregående årgång av denna publikation¹ har tillämpats en numerisk metod för en dylik jämförelse mellan olika näringsgrenar genom medellönernas reducering till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet). De därvid verkställda beräkningarna visa, att lönenivån för industriarbetare m. fl. ter sig något mindre söndersplittrad, sedan lönerna korrigerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrortshänseende. Tänkbart är, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som de ovan omnämnda. Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

Arbetspersonalens löner inom export- och hemmamarknadsindustri. För att i någon mån belysa denna fråga ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av utländsk konkurrens, fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första

¹ Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 86 o. f.

Diagram V. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires pour les ouvriers de l'industrie, etc., dans les différents groupes de localités suivant la cherté de la vie.

¹ Groupe de localités. — ² Öre par heure.

gruppen ha hänförts de företag, som till övervägande del producera exportvaror. Den andra huvudgruppen omfattar företag med mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens och den tredje gruppen sådana, vilka huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import. Det ligger i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens art och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, var till ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 16, som utvisar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på exportindustri (Exp.), skyddad hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda tre arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1920—1931, i den mån jämförelsetal föreligga.

Av tabellen framgår, att exportindustrien år 1932 skulle omfattat 24^s, den »blandade» företagsgruppen 22^s och den »skyddade» hemmamarknadsindustrien¹ 52^s % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgruppen A—C tillhöra 37^s % exportindustrien och 26⁴ % den blandade gruppen, medan den skyddade industrien upptar 35^s % av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. Såväl i den mellersta som i den högsta dyrortsgruppen sjunker exportens och den blandade gruppens relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrien visar motsvarande tillväxt.

Tab. 16 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen. Av intresse är likväl att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den »skyddade» industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet.² Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som

¹ Till den skyddade hemmamarknadsindustrien ha hänförts dels byggnadsverksamhet, statliga och kommunala arbeten samt handel och samfärdsl (tillhoppa 26.2 % av redovisade manliga arbetare), dels viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens (26.7 % av arbetarna), nämligen grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnes- samt snickeri- och möbelindustri m. m.

² Jfr även en till socialdepartementet den 17 oktober 1933 av statistiska centralbyrån avlämnad preliminär redogörelse rörande husbyggnads- och verkstadsarbetares årsinkomster i Sverige under året 1930 för vissa utvalda områden enligt 1930 års folkräkningsmaterial. De viktigaste i denna

omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande. Särskilt betydande synas skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri vara i Stockholm och Malmö, såsom närmare framgår av tab. 18, där redovisningen av genomsnittslönerna inom olika näringsgrenar inom de fyra största städerna kombinerats med statistik över lönerna inom samma grupper, fördelade efter avsättningsförhållandena.

För att mera ingående undersöka, i vad mån lönenivåns söndersplittning påverkats av utvecklingen under de senare åren, har i tab. 17 beräknats den procentuella nedgången i timlön för vuxna manliga arbetare från arbetslönernas toppår (1920 resp. 1921) under perioden till och med år 1932. För att åstadkomma en närmare belysning av utvecklingsförloppet härvidlag ha löneuppgifterna ordnats under de båda huvudrubrikerna »skyddad industri» och »konkurrensindustri» (d. v. s. export- och blandad industri) i fallande skala efter den procentuella nedgången i timförtjänst.

Tabellen ger vid handen, att löneminskningen under perioden 1920—1932 uppgått till 32½ % för konkurrensindustrien men till allenast 19¼ % för hemmamarknadsindustrien. En liknande differens återfinnes inom samtliga i tabellen redovisade dyrortsgrupper. Denna differens, som i

redogörelse lämnade preliminära siffrorna rörande husbyggnads- och verkstadsarbetarnas inkomster hava sammanställts i efterföljande tablå. Att märka är, att inkomstuppgifterna ej liksom i lönestatistiken avse utbetalad arbetslön utan den till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomsten (»återstående inkomst», sedan de »allmänna avdragen» fråndragits).

	D ä r a v					
	Mekaniska verkstads- arbetare, kr.	Samtliga byggnads- arbetare, kr.	murare, kr.	snickare, kr.	cement- arbetare, kr.	övriga byggnads- arbetare, kr.
<i>Medianinkomst för manliga arbetare i åldern 20—60 år:</i>						
Stockholm	3 120	4 170	6 350	5 240	4 180	3 470
Norrköping och Jönköping	2 150	2 390	3 560	2 550	2 120	
Mälarlänens landsbygd	2 350	1 910	2 420	1 760	2 110	
<i>Medelinkomst för samtliga manliga och kvinnliga arbetare:</i>						
Städer i Stockholms län ...	2 420	3 320	5 570	3 680	2 550	
Större mälärstäder	2 190	2 480	3 230	2 720	2 100	
Övriga mindre mälärstäder	2 000	2 000	2 670	2 010	1 740	
Mälarlänens landsbygd	2 140	2 380	3 140	2 250	2 390	
Östergötlands o. Jönköpings läns landsbygd	1 880	1 160	1 460	1 110	1 190	

Av tabellen framgår, att byggnadsarbetarna framför allt i Stockholm men även i övriga här medtagna större städer ha avsevärt större årsinkomster än de mekaniska verkstadsarbetarna. Däremot synas av tabellen att döma landsbygdens byggnadsarbetare befinna sig i en helt annan och sämre ekonomisk ställning än de större städernas. Orsaken härtill torde emellertid icke endast vara lägre lönesatser å landsbygden än i storstäderna utan även kortare arbetssäsong.

Tab. 16. Arbetsförtjänster inom export- och hemmamarknadsindustri.

Exp. = exportindustri, Bl. = blandad industri, H. = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor									
	Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	per år			Samtliga arbetare	per timme			
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.	
Samtliga dyrortsgrupper													
1920	224 963	26·5	30·3	43·2	3 600	3 504	3 469	3 752	1·65	1·61	1·61	1·70	
1921	178 991	25·0	28·5	46·5	3 371	3 059	3 060	3 728	1·62	1·57	1·52	1·69	
1922	172 163	24·5	27·6	47·9	2 579	2 122	2 340	2 951	1·31	1·03	1·09	1·35	
1923	187 403	25·2	29·5	45·3	2 482	2 050	2 264	2 864	1·13	1·03	1·03	1·25	
1924	212 599	28·2	27·6	44·2	2 600	2 321	2 397	2 905	1·15	1·07	1·04	1·27	
1925	211 623	28·6	28·9	42·6	2 647	2 443	2 348	2 987	1·18	1·11	1·06	1·31	
1926	218 841	29·2	28·6	42·2	2 702	2 502	2 427	3 027	1·20	1·14	1·07	1·34	
1927	221 784	29·3	29·8	40·9	2 753	2 614	2 464	3 062	1·20	1·15	1·07	1·34	
därav grupp A—C	86 418	43·7	38·7	17·6	2 262	2 341	2 216	2 164	1·00	1·08	0·97	0·98	
» » D—F	79 889	23·3	36·4	40·3	2 827	2 625	2 669	3 089	1·23	1·14	1·15	1·35	
» » G	32 168	26·7	10·0	63·3	3 828	3 786	3 188	3 946	1·69	1·68	1·42	1·74	
1928	236 616	30·6	29·5	39·9	2 697	2 372	2 495	3 096	1·22	1·16	1·09	1·36	
därav grupp A—C	93 394	45·3	35·8	18·9	2 176	2 114	2 238	2 205	1·02	1·05	0·99	1·01	
» » D—F	84 871	23·7	35·9	40·4	2 835	2 566	2 689	3 122	1·24	1·17	1·16	1·36	
» » G	34 473	28·3	10·1	61·1	3 658	3 080	3 253	3 999	1·67	1·58	1·41	1·76	
1929	244 813	31·3	27·6	41·1	2 846	2 716	2 591	3 183	1·25	1·19	1·12	1·38	
därav grupp A—C	97 123	47·7	31·0	21·8	2 386	2 453	2 331	2 318	1·05	1·07	1·02	1·04	
» » D—F	90 803	23·6	34·7	42·3	2 920	2 758	2 751	3 147	1·27	1·19	1·19	1·38	
» » G	36 991	25·6	10·6	63·8	3 987	3 912	3 291	4 133	1·76	1·76	1·43	1·82	
1930	287 023	30·0	23·5	46·5	2 865	2 702	2 550	3 255	1·29	1·22	1·11	1·44	
därav grupp A—C	117 401	44·6	30·4	25·0	2 365	2 423	2 321	2 313	1·06	1·10	1·03	1·04	
» » D—F	79 582	25·0	27·2	47·8	2 903	2 740	2 699	3 104	1·27	1·21	1·17	1·37	
» » G	63 474	20·2	11·0	68·8	3 937	3 780	3 207	4 100	1·73	1·68	1·41	1·80	
1931	276 939	26·3	24·8	48·9	2 767	2 537	2 426	3 093	1·29	1·19	1·11	1·44	
därav grupp A—C	117 286	39·2	29·5	31·8	2 234	2 334	2 144	2 195	1·04	1·09	1·00	1·08	
» » D—F	83 550	21·8	25·0	53·2	2 814	2 590	2 570	3 043	1·29	1·20	1·19	1·37	
» » G	65 102	13·2	15·0	71·8	3 763	3 460	3 152	3 979	1·75	1·76	1·40	1·88	
1932	267 285	24·8	22·8	52·9	2 597	2 123	2 292	3 003	1·27	1·13	1·07	1·40	
därav grupp A—C	112 712	37·8	26·4	35·8	2 052	2 007	2 046	2 113	1·01	1·05	0·98	1·00	
» » D—F	81 737	20·1	23·2	56·7	2 672	2 168	2 423	2 991	1·27	1·15	1·13	1·37	
» » G	61 573	11·4	14·3	74·3	3 557	2 728	2 822	3 884	1·73	1·67	1·31	1·81	

den lägsta dyrortsgruppen är relativt obetydlig, växer med stigande levnadskostnader och blir i den högsta dyrortsgruppen påfallande stor. Därjämte tyda tabellens siffror på, att lönereduktionerna inom konkurrensindustrien gått ungefär lika hårt fram å landsbygden som i städerna, medan däremot inom hemmamarknadsindustrien de högre dyrortsgrupperna visa en ej oväsentligt större motståndskraft mot lönereduceringen än de lägre.

Undersöker man, vilka grenar inom konkurrensindustrien förete de minsta relativa lönesänkningarna, utgöras dessa — om man bortser från den fåtaligt representerade företagsgruppen hatt- och mössfabriker — av cementfabriker (19 %), gummivarufabriker (20 %), tändsticksfabriker (22 %), gruvor och anrikningsverk (23 %), sprängämnes-

Tab. 17. Löneutvecklingen sedan år 1920 (1921) för manliga arbetare inom olika dyrorstgrupper och industrigränar.

Näringsgränar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1932				Näringsgränar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1932								
	Samtliga företåg	Därav inom dyrorstgrupp				Samtliga företåg	Därav inom dyrorstgrupp							
		A	C	D			F G	A	C	D	F G			
<i>Konkurrensindustri</i> ...	32.1	31.8	33.1	32.0	Kolgruvor	41.8	41.8	.	.	Flottning	44.7	.	.	
Cementfabriker	18.5	17.1	25.2	.	<i>Skyddad hemmamarknadsindustri</i> ...	19.4	28.2	20.6	15.5	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	2.1	19.1	23.0	0.0
Hatt- och mössfabriker ...	18.9	29.5	24.1	27.2	Målning o. glasmåsteri ...	4.6	27.2	9.0	4.1	Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	12.6	.	25.1	.
Gummivarufabriker	20.3	16.7	28.2	215.8	Slakterier och charkuteri-fabriker	12.9	15.3	21.1	9.6	Spärvägsdrift	13.8	.	19.0	22.1
Tändsticksfabriker	22.1	22.7	24.0	.	Husbyggnadsarbete	14.2	21.9	25.4	3.8	Pressjästfabriker	16.0	7.2	18.0	.
Gruvor o. aurlägningsverk	22.5	23.0	0.0	10.0	Käxfabriker	16.3	16.1	28.7	.	Tidningstryckerier	16.7	14.6	18.1	20.1
Sprängämnesfabriker	23.6	20.8	.	41.0	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	18.5	21.6	23.1	16.2	Mjukbrödsbagerier	18.7	19.4	16.9	22.2
Elektriska verkstäder	25.1	.	28.2	24.1	Bok- o. accidenstryckerier	19.0	23.7	23.4	22.3	Bok- o. accidenstryckerier	19.0	23.7	23.4	22.3
Konstgödningsfabriker	25.4	.	26.4	29.9	Åkerirörelse	19.1	.	27.2	20.3	Grafiska anstalter	19.1	.	16.0	22.5
»Annan» kemisk-teknisk industri	25.6	30.3	32.1	19.3	Handel och varulager	19.1	24.2	19.3	23.1	Konservfabriker	21.3	.	22.5	.
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	27.2	21.5	27.8	33.5	Konservfabriker	21.3	.	22.5	.	Bryggerier	22.6	15.1	19.3	26.1
Järn-, stål- o. kopparverk	28.9	29.5	24.5	.	Lastning och lossning	22.9	24.7	13.6	38.9	Spisbrödsbagerier	24.2	26.3	26.3	21.6
Mekaniska verkstäder	29.1	27.9	31.6	27.3	»Annan» livsmedelsind. ...	25.2	48.1	21.6	16.4	Kvarnar	25.7	21.3	24.3	.
Stenbrott o. stenhuggerier	29.6	25.7	40.4	33.5	Kalkbruk o. cementvarufabriker	26.1	30.1	13.6	27.6	Färg- o. färbensfabriker ...	26.7	.	24.7	26.8
»Annan» trävaruindustri ..	29.9	20.0	28.9	28.6	Färg- o. färbensfabriker ...	26.7	.	24.7	26.8	»Annan» pappersindustri ..	29.7	24.0	33.9	28.4
Päls- o. skinnvarufabriker	30.1	.	30.5	25.4	Tegelbruk	30.0	32.6	23.5	.	Guld- och silvervarufabr.	35.3	.	35.3	36.0
Garverier	30.5	28.8	31.8	.	Guld- och silvervarufabr.	35.3	.	35.3	36.0	Snickeri- och möbelfabr. .	35.9	36.2	31.9	36.3
Choklad- o. karamellfabriker	30.8	29.5	33.0	37.9	Skrädderier och sömnadsfabriker	38.5	39.5	39.9	33.5	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker	39.9	.	39.2	35.8
Kristall- och smäglasbruk	30.8	30.8	.	.	Väg- o. vattenbyggnadsarb.	47.9	18.6	37.7	44.4	Torrindustri	52.8	54.2	.	.
Järn- och stålmanufaktur	31.0	32.2	30.5	32.6										
Käkel-, sten- o. lergods-fabriker	31.4	.	34.1	.										
Triåfabriker	33.1	42.3	28.9	40.2										
Finpappersbruk	33.5	33.6	34.9	.										
Pappersmassfabriker	33.5	32.3	36.0	.										
Fönsterglasbruk	33.8	36.6	.	.										
Metallmanufaktur	34.1	32.2	37.2	27.9										
Linne-, hamp- o. juteind.	34.1	29.6	39.5	.										
Råsockerbruk	35.1	35.3	37.9	.										
Grovpappersbruk	35.9	35.4	27.1	39.1										
Sågverk och hyvlrier	36.0	37.1	37.4	23.2										
Ylleindustri	36.1	41.5	33.1	29.6										
Band-, gardin- och bindgarnfabriker	36.3	50.0	37.3	34.4										
Buteljglasbruk	36.3	38.9	.	.										
Skofabriker	36.8	40.8	33.0	43.1										
Porslinsfabriker	37.0	40.3	35.0	34.8										
Raffinaderier och kombin. fabriker	37.3	40.1	38.8	33.9										
Bomullsindustri	38.1	38.4	38.0	45.2										
»Annan» läder-, hår- och gummivaruindustri	39.3	39.7	33.5	38.2										

¹ Siffran justerad med hänsyn till betydande förändringar i materialets fördelning på dyrorstgrupper under jämförelseperioden.

² Uppgift finnes endast för 1920.

³ » » » » 1921.

fabriker (24 %) samt elektriska verkstäder (25 %), d. v. s. övervägande av representanter för starka monopolistiska sammanslutningar. Den största lönereduktionen möter vid flottning (45 %), kolgruvor (42 %), »aman» läder-, här- och gummivaruindustri (39 %), bomullsindustri (38 %), raffinaderier o. d. (37 %), porslinsfabriker (37 %) och skofabriker (37 %) — alltså i regel branscher, som drabbats särskilt hårt av den utländska konkurrensen. — I fråga om den skyddade hemmamarknadsindustrien befinnes den största lönereduktionen under perioden 1920—1932 ha drabbat torvindustri (53 %), vilken som bekant under de senare åren arbetat under ogynnsamma förhållanden, vidare väg- och vattenbyggnadsarbete (48 %), färgerier, blekerier m. m. (40 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (39 %), vilka sistnämnda grenar av beklädnadsindustrien i praktiken torde ha en viss känning av den utländska konkurrensen. Ser man åter på, vilka skyddade industrier bäst förmått uppehålla högkonjunktorens toplöner, utgöras dessa av kommunalt byggnads- och anläggningsarbete, målning och glasmästeri, mineralvatten- och läskedrycksfabriker, slakterier och charkuterifabriker, spårvägsdrift och privat husbyggnadsarbete.

Anmärkas bör slutligen, att möjlighet föreligger, att de i tab. 17 verkställda beräkningarna tagit intryck av att jämförelsematerialet vid de båda undersökningstillfällena kunnat vara något olika sammansatt, särskilt på grund av den för vissa näringsgrenar fullständigare redovisning, som kunnat avvägras för 1932. Härtill kommer i fråga om de särskilda dyrortsgrupperna, att den för år 1931 företagna nya dyrortsgrupperingen — såsom tidigare påpekats — medfört vissa omflyttningar av orter, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Arbetspersonalens löner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsättningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, har i tab. 18 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsattes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till företagets avsättningsförhållanden. Liksom i fråga om tab. 10 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidssättning, naturaförmåner o. d.).

En närmare granskning av tab. 18 kompletterar de i tab. 15 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stun-

Tab. 18. Lönelnkomster å vissa orter för arbetare inom olika näringsgrenar år 1932.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig lönelnkomst i kr. per timme för				Kvinnliga arbetare	Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig lönelnkomst i kr. per timme för				Kvinnliga arbetare
	Manliga arbetare	Exp.	Bl.	H.			Manliga arbetare	Exp.	Bl.	H.	
Ortsgrupp G.						Ortsgrupp F.					
<i>Stockholm</i>						<i>Malmö</i>					
Samtl. arb. (m 35 282, kv 10 311)	1 85	1 48	1 48	1 94	0 92	Samtl. arb. (m 8 896, kv 4 137)	1 41	1 16	1 19	1 47	0 72
Järn- o. stålmanufaktur	1 84	1 42	1 58	1 86		Järn- o. stålmanufaktur	1 16		1 18	1 19	0 62
Mekaniska verkstäder	1 57	1 39	1 55	1 72	0 88	Mekaniska verkstäder	1 18	1 20	1 18	1 17	
Elektriska verkstäder	1 48	1 48	1 29	1 56	0 99	Grafisk industri	1 58			1 58	0 72
Metallmanufaktur	1 41	1 32	1 42	1 58	0 92	Bagerier	1 78			1 78	
Guld- o. silvvervarufabriker	1 79		1 51	1 82	0 95	Choklad- o. karamellfabriker	1 28			1 28	0 75
Byggnadsämnesindustri	1 86			1 86		Tobaksfabriker	1 45			1 45	0 86
Sågverk och hyvlerier	1 52			1 52		Spinnerier, väverier o. d.	1 21		1 19	1 27	0 69
Snickeri- o. möbelfabriker	1 48		1 37	1 49		Skrädderier o. sömnadsfabriker	1 36	1 56	1 32	0 77	
»Annan» pappersindustri	1 48		1 30	1 50	0 84	Hatt- o. mössfabriker					0 65
Grafisk industri	1 67			1 67	1 02	Skofabriker	1 26	1 25	1 26	0 69	
Bagerier	1 62	1 63		1 62	1 10	Konstgödningsfabriker	1 22			1 22	
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1 86			1 86	1 17	Egentligt byggnadsarbete	1 51			1 51	
Tobaksfabriker	1 82			1 82	1 00	Installationsarbete	1 49			1 49	
Slakterier o. konserverfabriker	1 71			1 71	1 14	Statens verkstäder o. skeppsvarv	1 70			1 70	
Spinnerier, väverier o. d.	1 16		1 17	1 08	0 71	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1 45			1 45	
Skrädderier o. sömnadsfabriker	1 56		1 62	1 55	0 88	Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	1 45			1 45	
Hatt- o. mössfabriker					0 81	Spårvägsdrift	1 68			1 68	
Skofabriker	1 41		1 41		0 83	Handel o. varulager	1 49			1 49	0 88
Färg-, olje- o. parfymfabriker	1 36		1 44	1 26	0 87	Lastning o. lossning	2 35			2 35	
»Annan» kemisk-teknisk industri	1 17		1 42	1 51	0 81	Tvättinrättningar					0 83
Egentligt byggnadsarbete	2 71			2 71							
Installationsarbete	2 00			2 00							
Målning o. glasmåsteri	2 92			2 92							
Statens verkstäder och skeppsvarv	1 62			1 62	0 86						
Statliga ban- o. byggnadsarbeten	1 63			1 63							
Försvärsväsendets intendentur- verkstäder, förrad m. m.	1 69			1 69	1 13						
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1 88			1 88							
Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	2 19			2 19							
Spårvägsdrift	1 92			1 92							
Handel o. varulager	1 49			1 49	0 88						
Lastning o. lossning	2 35			2 35							
Tvättinrättningar					0 83						
<i>Göteborg</i>						Ortsgrupp E.					
Samtl. arb. (m 18 225, kv 5 681)	1 49	1 18	1 28	1 57	0 74	<i>Norrköping</i>					
Järn- o. stålmanufaktur	1 19			1 19		Samtl. arb. (m 4 308, kv 1 912)	1 25	1 22	0 99	1 35	0 67
Mekaniska verkstäder	1 30	1 25	1 31	1 22		Mekaniska verkstäder	1 11	1 15	1 10	1 08	
Elektriska verkstäder	1 43		0 93	1 51		Grafisk industri	1 33			1 33	0 65
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	1 28			1 28		Spinnerier, väverier o. d.	0 97		0 96	1 00	0 65
Sågverk o. hyvlerier	1 20	1 20		1 20		Egentligt byggnadsarbete	1 66			1 66	
Snickeri- o. möbelfabriker	1 12	1 12	1 33	0 99		Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1 40			1 40	
»Annan» trävaruindustri	1 21	1 22		1 21		Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	1 24			1 24	
»Annan» pappersindustri	1 23		1 19	1 27	0 72	Spårvägsdrift	1 45			1 45	
Grafisk industri	1 60			1 60		Handel o. varulager	1 25			1 25	
Bagerier	1 55		1 66	1 55	0 94	Lastning o. lossning	1 72			1 72	
Choklad- o. karamellfabriker	1 29			1 29	0 68						
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1 58			1 58	0 99						
Spinnerier, väverier o. d.	1 06		1 06		0 66						

Tab. 19. Lönelnkomster för manliga och kvinnliga industrilarbetare m. fl. inom olika län och dyrtorsgrupper.

(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrtorsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig lönelnkomst för manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig lönelnkomst för kvinnliga arbetare i kr. per							
	t i m m e			d a g v e c k a			t i m m e			d a g v e c k a				
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.	Exp.	Bl.	H.	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.			
Stockholm (45 593)	1·85	1·43	1·43	1·94	14·75	84·12	4 088	0·92	1·01	0·82	0·94	7·25	40·18	1 981
Stockholms län (10 104)	1·41	1·26	1·28	1·58	11·31	63·46	2 994	0·89	0·77	0·78	0·95	7·05	40·65	1 886
dyrtorsgr. A—C (2 435)	1·71	1·15	1·10	1·06	8·95	50·17	2 215	0·66	0·72	0·68	0·52	5·22	31·38	1 123
D—F (5 014)	1·44	1·51	1·26	1·56	11·69	63·73	3 115	0·91	0·68	0·88	0·94	7·26	41·35	2 050
G (2 655)	1·56	1·34	1·42	1·69	12·47	70·49	3 423	0·97	1·00	0·87	1·01	7·77	44·44	2 231
Uppsala län (4 258)	1·26	1·11	1·25	1·30	9·90	55·92	2 488	0·80	0·68	0·85	0·78	6·25	35·32	1 734
dyrtorsgr. A—C (1 745)	1·12	1·11	1·21	1·10	8·84	48·95	2 077	0·71	0·64	0·79	0·67	5·45	30·96	1 564
» D—F (2 513)	1·37	1·22	1·28	1·40	10·65	60·96	2 836	0·82	0·71	0·88	0·86	6·49	36·57	1 782
Södermanlands län (9 522)	1·15	1·10	1·08	1·20	9·25	48·57	2 338	0·68	0·66	0·67	0·69	5·37	29·22	1 431
dyrtorsgr. A—C (2 531)	0·99	0·99	1·00	0·99	7·94	43·78	2 092	0·61	0·53	0·72	0·59	4·94	28·23	1 384
» D—F (6 991)	1·22	1·15	1·12	1·28	9·80	50·41	2 430	0·69	0·67	0·67	0·76	5·44	29·33	1 435
Östergötlands län (13 968)	1·13	1·14	1·03	1·21	9·19	51·56	2 486	0·64	0·75	0·62	0·65	5·04	28·59	1 412
dyrtorsgr. A—C (5 504)	1·03	1·05	1·04	1·01	8·21	46·28	2 225	0·60	0·74	0·58	0·59	4·76	27·18	1 300
» D—F (8 464)	1·24	1·21	1·01	1·23	10·64	56·61	2 716	0·65	0·76	0·63	0·66	5·11	28·87	1 434
Jönköpings län (13 013)	1·04	1·00	1·05	1·04	8·32	44·18	2 138	0·71	0·70	0·63	0·73	5·68	28·76	1 388
dyrtorsgr. A—C (8 727)	1·00	0·96	1·05	0·98	7·98	41·90	2 027	0·73	0·70	0·67	0·75	5·81	31·22	1 479
» D—F (4 286)	1·11	1·05	1·09	1·15	8·98	48·65	2 384	0·67	0·70	0·58	0·69	5·19	25·89	1 278
Kronobergs län (4 340)	0·92	0·90	0·94	0·92	7·44	41·74	1 739	0·55	0·62	0·55	0·50	4·44	25·10	1 047
dyrtorsgr. A—C (4 340)	0·92	0·90	0·94	0·92	7·44	41·74	1 739	0·55	0·62	0·55	0·50	4·44	25·10	1 047
Kalmar län (7 452)	1·00	1·00	0·93	1·03	8·05	43·31	1 958	0·67	0·74	0·61	0·69	5·39	26·28	1 226
dyrtorsgr. A—C (5 744)	0·94	0·94	0·89	0·96	7·48	40·21	1 770	0·61	0·65	0·54	0·58	4·87	24·23	1 087
» D—F (1 708)	1·23	1·19	1·21	1·26	9·97	53·81	2 678	0·75	0·84	0·80	0·68	6·12	29·00	1 428
Gotlands län (1 222)	1·14	·	1·03	1·19	8·75	49·32	2 295	0·96	·	0·56	0·99	7·05	37·51	1 769
dyrtorsgr. A—C (1 222)	1·14	·	1·03	1·19	8·75	49·32	2 295	0·96	·	0·56	0·99	7·05	37·51	1 769
Blekinge län (4 903)	1·05	·	0·90	1·14	8·10	46·98	2 407	0·66	0·66	0·67	0·66	5·10	27·12	1 350
dyrtorsgr. A—C (2 900)	0·87	·	0·78	0·94	6·98	38·14	1 897	0·56	0·66	0·55	0·56	4·42	21·16	1 049
» D—F (2 003)	1·29	·	1·14	1·29	10·26	59·20	3 138	0·76	·	0·72	0·79	5·72	33·69	1 684
Kristianstads län (6 283)	1·02	0·92	1·00	1·04	7·95	45·60	2 260	0·64	0·51	0·62	0·65	4·99	28·77	1 420
dyrtorsgr. A—C (6 283)	1·02	0·92	1·00	1·04	7·95	45·60	2 260	0·64	0·51	0·62	0·65	4·99	28·77	1 420
Malmöhus län (29 660)	1·25	1·12	1·09	1·36	9·91	56·28	2 792	0·70	0·61	0·69	0·71	5·53	31·17	1 537
dyrtorsgr. A—C (7 281)	1·04	0·98	1·03	1·06	8·28	46·26	2 220	0·58	0·62	0·61	0·57	4·65	25·74	1 264
» D—F (22 379)	1·33	1·15	1·15	1·31	10·19	59·93	3 029	0·72	0·66	0·70	0·73	5·64	31·90	1 574
Hallands län (4 890)	1·07	0·91	0·95	1·18	8·19	48·20	2 270	0·62	0·55	0·63	0·61	4·92	25·38	1 300
dyrtorsgr. A—C (2 448)	0·97	0·85	0·82	1·08	7·76	43·90	1 978	0·60	0·55	0·62	0·56	4·79	24·06	1 185
» D—F (2 442)	1·16	1·04	1·03	1·27	9·13	52·01	2 545	0·64	·	0·61	0·69	5·06	26·89	1 442
Göteborgs o. Boh. län (33 522)	1·32	0·82	1·18	1·16	10·59	60·19	3 021	0·78	0·79	0·70	0·78	5·75	31·20	1 568
dyrtorsgr. A—C (3 659)	0·76	0·74	1·04	0·64	5·82	34·40	2 225	0·63	0·61	0·63	0·63	5·09	29·93	1 347
» D—F (4 774)	1·14	1·05	1·12	1·22	9·01	48·58	2 445	0·75	0·80	0·72	0·78	5·90	31·98	1 575
» G (25 089)	1·16	1·18	1·23	1·57	11·81	67·50	3 182	0·73	0·77	0·70	0·79	5·73	31·06	1 575

Tab. 19 (forts.). Löneinkomster för manliga och kvinnliga industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper.

(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per							Genomsnittlig löneinkomst för kvinnliga arbetare i kr. per						
	t i m m e				d a g v e c k a a r			t i m m e				d a g v e c k a a r		
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.				Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.			
Älvsborgs län (22 739)	1 03	1 10	0 95	1 11	8 29	46 40	2 218	0 67	0 72	0 66	0 69	5 29	29 77	1 445
dyrortsgr. A—C (12 047) ...	0 98	1 05	0 98	1 02	7 93	43 83	2 190	0 64	0 72	0 64	0 62	5 01	27 13	1 356
» D—F (10 692) ...	1 09	1 33	0 98	1 18	8 72	49 58	2 345	0 70	0 68	0 73	0 75	5 55	32 10	1 532
Skaraborgs län (6 761)	0 99	0 98	0 99	0 99	7 71	42 78	2 018	0 65	0 67	0 65	0 62	5 24	26 77	1 278
dyrortsgr. A—C (6 698) ...	0 98	0 98	0 99	0 98	7 66	42 49	2 003	0 65	0 67	0 65	0 62	5 24	26 77	1 278
» D—F (63)	1 34			1 34	10 67	63 19	3 223							
Värmlands län (13 285)	1 04	1 00	1 01	1 10	8 30	45 96	2 095	0 71	0 68	0 68	0 73	5 45	30 87	1 468
dyrortsgr. A—C (9 727) ...	0 99	1 00	0 97	0 99	7 93	43 87	2 020	0 66	0 68	0 68	0 76	5 17	29 13	1 297
» D—F (3 558) ...	1 19	1 01	1 13	1 26	9 41	52 57	2 349	0 75	0 76	0 71	0 76	5 65	32 14	1 610
Örebro län (13 165)	1 17	1 10	1 07	1 24	9 25	50 30	2 426	0 73	0 66	0 76	0 81	6 41	31 62	1 529
dyrortsgr. A—C (7 746) ...	1 05	1 10	0 94	1 00	8 34	45 06	2 150	0 71	0 66	0 68	0 76	5 40	28 23	1 355
» D—F (5 000) ...	1 42		1 29	1 44	11 04	60 48	2 991	0 83	0 81	0 84	0 84	7 04	33 38	1 619
Västmanlands län (8 626) ...	1 12	1 10	1 07	1 19	8 99	50 36	2 364	0 73	0 77	0 62	0 75	5 79	33 41	1 663
dyrortsgr. A—C (4 891) ...	1 02	0 92	0 99	1 08	8 15	44 87	2 060	0 72	0 77	0 64	0 72	5 65	32 18	1 611
» D—F (3 735) ...	1 25	1 16	1 25	1 37	10 03	57 46	2 790	0 73	0 77	0 61	0 78	5 86	33 96	1 685
Kopparbergs län (9 885)	1 09	1 15	1 03	1 06	8 72	45 17	2 046	0 68	0 65	0 76	0 76	5 45	30 66	1 506
dyrortsgr. A—C (7 746) ...	1 07	1 17	0 99	0 98	8 62	43 36	1 958	0 66	0 64	0 74	0 74	5 29	30 13	1 463
» D—F (2 139) ...	1 12	0 96	1 10	1 28	9 03	51 63	2 393	0 70	0 66	0 77	0 77	5 70	31 45	1 576
Gävleborgs län (17 811)	1 16	1 13	0 97	1 28	9 25	52 41	2 180	0 72	0 69	0 69	0 76	5 76	30 24	1 478
dyrortsgr. A—C (11 718) ...	1 09	1 13	0 92	0 97	8 77	48 55	2 018	0 65	0 71	0 66	0 69	5 16	28 02	1 286
» D—F (6 093) ...	1 30	1 11	1 09	1 41	10 29	61 21	2 562	0 74	0 61	0 70	0 77	5 91	30 77	1 528
Västernorrlands län (12 404)	1 20	1 10	1 06	1 32	9 66	55 93	2 177	0 92	0 73	0 93	0 93	7 00	40 45	2 029
dyrortsgr. A—C (6 100) ...	1 08	1 09	1 06	1 05	8 70	51 35	1 955	0 68	0 75	0 60	0 60	5 32	30 72	1 152
» D—F (6 304) ...	1 32	1 13	1 08	1 61	10 60	60 22	2 413	0 78	0 47	0 78	0 78	5 88	33 73	1 780
Jämtlands län (1 890)	1 23	0 98	1 16	1 36	9 87	56 34	2 205	0 77	0 77	0 77	0 77	5 97	33 81	1 662
dyrortsgr. A—C (927)	1 03	0 98	1 28	1 00	8 23	46 68	1 669	0 62	0 62	0 62	0 62	4 94	26 51	1 202
» D—F (374)	1 13	1 00	0 91	1 21	8 92	48 93	1 449							
» G (589)	1 56			1 56	12 46	73 28	3 484	0 85	0 85	0 85	0 85	6 48	37 30	1 902
Västerbottens län (4 795) ...	1 29	1 18	0 92	1 46	10 28	60 03	2 506	0 78	0 53	0 78	0 78	6 14	36 33	1 799
dyrortsgr. A—C (1 970) ...	1 12	1 09	1 25	1 25	8 93	51 77	2 014	0 62	0 65	0 65	0 65	4 92	28 89	1 401
» D—F (2 825) ...	1 40	1 29	0 92	1 51	11 15	65 39	2 842	0 83	0 83	0 83	0 83	6 60	37 73	1 897
Norrbottnens län (6 577)	1 68	1 78	1 12	1 57	13 26	61 29	2 756	0 88	0 81	0 89	0 89	7 13	39 56	1 987
dyrortsgr. A—C (290)	0 98	0 98	0 71	1 03	7 80	46 21	1 599							
» D—F (2 538)	1 23	1 08	1 15	1 41	9 78	56 65	2 379	0 68	0 61	0 65	0 65	5 97	34 56	1 711
» G (3 749) ...	2 15	2 56		1 73	16 84	64 65	3 103	0 93	0 93	0 93	0 93	7 12	40 74	2 051
Hela riket ¹ (322 537)	1 27	1 13	1 07	1 40	10 12	56 48	2 597	0 74	0 77	0 69	0 78	5 86	32 28	1 583
dyrortsgr. A—C (126 622) ...	1 01	1 05	0 98	1 00	8 07	44 55	2 052	0 65	0 68	0 63	0 64	5 08	27 67	1 321
» D—F (104 877) ...	1 27	1 15	1 13	1 37	10 09	56 69	2 672	0 72	0 74	0 69	0 75	5 73	31 57	1 550
» G (91 038) ...	1 73	1 67	1 31	1 81	13 82	77 18	3 557	0 85	1 01	0 75	0 91	6 70	37 01	1 840

¹ Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper.

dom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 19 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G. För var och en av dessa grupper meddelas i tabellen medelförtjänsten under år 1932 per timme, dag, vecka och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för exportindustri, blandad industri och skyddad hemmamarknadsindustri. Liksom i hela detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 16), skogsbruk (sid. 30) och vägarbete (sid. 33).

Bil. 1.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅNInsändes till hushållningssällskapet
före den 15 november 1932.Lantarbetarstatistiken
Tel. 140 95

UPPGIFTER

för tjänsteåret 1932-1933 angående vissa lantarbetarförhållanden inom .....

(område)

av ..... hushållningssällskap, avgiven den ..... 19...

av ..... Postadress: .....

Obs! Å följande sida meddelade »P. M.» torde noggrant genomläsas, innan formuläret ifylles.

1. a) Förefinnes inom området *arbetslöshet* i större utsträckning bland *manliga* lantarbetare, som önska:
årstjänst (tjänstefolk, statare o. d.) } ..... tillfälligt lant- eller { sommar? .....
 } ..... skogsarbete (daglönare) { vinter? .....
- b) Ha svårigheter att bereda ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller inom andra näringsgrenar medfört, att arbetskraften på vissa bruksdelar kan anses vara *väl stor* i förhållande till det normala arbetskraftbehovet? .....

- c) Andra iakttagelser rörande arbetslösheten på landsbygden och dess orsaker: .....

2. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1932/33

(städsel inberäknad)

för vuxen fullgod *manlig tjänare* (dräng): kr. ....för » » *kvinnlig tjänare* (piga): kr. ....Beräknat värde av kost och logi per dag för *manlig tjänare* (dräng): kr. ....för *kvinnlig tjänare* (piga): kr. ....

Dessutom följande förmåner .....

till ett beräknat årligt värde av kr. ....

3. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1932/33 (städsel inberäknad) för *statare*:

(Ifylles blott å orter, där statavlönning förekommer.)

körkarl eller annan jordbruksarb. kr. ....

kreaturs-(djur-)skötare » .....

Sammansättningen av den å orten vanliga *staten* (oberäknat bostad):

Varuslag	Kvantitet	å pris	Varuslag	Kvantitet	å pris	Varuslag	Kvantitet	å pris
Mjolk, oskummad			Skörd av statarens utsäde å gårdens			Torv		
» skummad			potatisskifte ¹			Elektr. belysning		
Råg			Potatis ²			Andra varor		
Rågmjöl			Sill			(torde specificeras):		
Vete			Salt					
Vetemjöl			Björkved					
Korn			Barrved					
Havre o. blandsäd			Stenkol			Hela staten		
Ärtor								

¹ Nettoskörd, alltså frånräknat statarens eget utsäde. I händelse sättpotatis som regel lämnas av arbetsgivaren, torde utsädet inräknas i skörden.² Här uppföres endast sådan potatis, som gives i mått eller vikt, varemot potatis, skördad å anvisad del av gårdens potatisskifte, uppföres å föregående rad.

Anmärkningar (här angives särskilt, i vad mån staten för kreatursskötare m. fl. avviker från den ovan angivna, samt specificeras och värderas andra stataren tillkommande förmåner, såsom fri läkarvård, fria försäkringsavgifter, fria skatter o. s. v.):

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN
Tel. 149 66

Bil. 2.

Stockholm i februari 1933.

Nr .....

(Torde återopas vid ev. skriftväxling)

Till

För fullföljande av de inom K. Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende år 1932, samt därefter återsända det till styrelsen senast den 20 februari 1933.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

GUNNAR HUSS.

Bertil Nyström.

Anvisningar: För ett industriföretag med såväl förvaltnings- som arbetspersonal skola både avd. A och avd. B av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot handelsföretag o. d. utan egen tillverkning endast behöva lämna i avd. A begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare o. d. böra dock redovisas i avd. B). I den händelse viss under avd. A redovisad förvaltnings- och befälspersonal är stationerad å annan ort än huvudkontoret, angives detta här nedan närmare:

OBS! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämlikt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och kunna följaktligen icke komma till obehörigas kännedom

Förelagets namn: .....

Näringsgren: .....

Tillverkar (försäljer) huvudsakl. ....

Belägenhet: kommun samt om möjligt närmare ortsbestämning (järnvägs-sambälle, by etc.) för huvudkontoret ..... för arbetsstället .....

Arbetet har under år 1932 varit i gång ..... veckor (= ..... arbetsdagar). (antal) (antal)

Har förkortad arbetstid förekommit (ex. 10 v. med 5 dag. å 8 tim.; 12 v. m. 6 dag. å 4 tim.)? .....

Har företaget under år 1932 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden? Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet? I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.) exportens värde utgjort av det totala tillverkningsvärdet år 1932 (Ja eller Nej)

.....

A Förvaltnings- och befälspersonal.			Medeltal anställda under verksamhetstiden			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstillägg)		
Män	Kvinnor	Summa	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor
OBS! Företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare m. fl.) samt handelsresande o. d. medräknas icke.								
Teknisk personal a) ingenjörer, kemister, ritare o. d.			(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) verkmästare, förman (ej deltagande i arb.) o. d.								
Kontorspersonal a) kamrerare, bokh., kontoristler o. d.			(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) vaktmästare, springpojkar o. d.			(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Butikspersonal a) försäljningspersonal o. d.			(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) springpojkar o. d.			(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Observera anvisningarna å omstående sida			Summa	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)
			(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

B Arbetare (inberäknat lagerarbete samt förmän, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per dag under verksamhetstiden ¹	Antal under året utgjorda dagsverken ²	Arbete å ordinarie tid				Övertidsarbete		Und. året kont. utb. förmän ss. lön und. sem., prov., gratifik., hyresb. m. m., som ej inr. i själva arb.-l. Kronor	Värde av naturaförmåner (fri bostad, fri ved m. m.) per år Kronor	Totalsumma	
			Tidlönsarbete		Ackordsarbete ⁵		Antal under året utgjorda arbetstimmar	Härför utbetalad arbetslön ⁶ Kronor			under året utgjorda arbetstimmar	arbetslön och förmåner under året Kronor
Män över 18 år	(antalmän)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	Härför utbetalad arbetslön Kronor ⁴	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Kvinnor öv. 18 år	(antal kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Minderåriga	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)
Summa	(antal arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)

Anmärkingar (avsedda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter) .....

¹ Medeltalet arbetare beräknas sålunda, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ev. varje dag) under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar). — ² Såsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Nattskift räknas som dagsverke. — ³ Avser faktiskt arbetstid, alltså med frånräknande av semesterlid o. d. — ⁴ Häri inberäknas ej lön under semester, som redovisas under rubriken "förmåner". — ⁵ Härunder inbegripas även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Hela det på ackordsarbete intänta beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — ⁶ Här redovisas hela förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

.....den..... 1933.

(Arbetsgivarens firma)